

Type: History Thesis
Title: Twee welzijnsaccommodaties elk in hun eigen tijdsgeslacht
Author: Teeuw, M.A. (Marien)

Keywords: Welzijnsaccommodaties, Rotterdam, Sociaal Cultureel centrum, Millinxbuurt, Brabantse dorp, Wijkgedachte

Summary This thesis deals with how community centres in Charlois in Rotterdam have been used as a tool to improve the neighbourhood. Two centres which are built in two different periods are examined.

The 'Sociaal Cultureel Centrum' that was built in 1948 by J.B Bakema was a refurbishing project in a temporary needs area which was built in 1940 after the bombing of Rotterdam in World War 2. More recent in 2002 the 'Millinxbuurt' was built by Lüthi&Nielsen, in place of where a block of houses.

Both Buildings are multifunctional centers where people who live in community can come and follow courses. In 1948 the 'Sociaal Cultureel Centrum' was built to educate the people of the deprived area ('Het Brabantse dorp') and improve their chances in life. It was a multifunctional centre for both children and adults. In that time the organisation was very much 'top down' although the people participated in organisation.

Seventy years later, the 'Millinxbuurt' was built in a multicultural neighbourhood with a lot of problems. This building is more 'bottom up'. Everything that is organised is the result of initiatives by people of the area.

Mentor: Broekhuizen, D

Faculty: Architecture
Department: Architecture
Programme/Section/Other: Architectural engineering
Hand-in date: 2015-06-24
Language: Dutch

Study number: 4108167
Submitter email: m.a.teeuw@student.tudelft.nl

Twee welzijnsaccommodaties elk in hun eigen tijdsgeslacht

Bakema: Sociaal Cultureel Centrum

Lüthi & Niclaes: Millinxparkhuis

Naam: Marien Teeuw
Studentnummer: 4108167
Docent: Dolf Broekhuizen
Datum: 1 Juni 2015
Woorden: ±13.000

Voorwoord

Met een groep masterstudenten heb ik afgelopen semester onderzoek gedaan naar welzijnsaccommodaties in Rotterdam vanuit de Veldacademie. De Veldacademie houdt zich bezig met actuele stedelijke vraagstukken, voornamelijk in Rotterdam. De stedelijke vraagstukken worden vanuit verschillende disciplines bekeken waaronder Bouwkunde.

Voor de scriptie heb ik materiaal verzameld uit verschillende bronnen. Allereerst archieven uit het Stadsarchief en Het Nieuwe Instituut, maar ook veel artikelen uit oude kranten, boeken en tijdschriften. Verder zijn kaarten gebruikt uit de kaartenkamer van de faculteit Bouwkunde van de TU Delft. Ook heb ik veel informatie gekregen door het Millinparkhuis te bezoeken en daar met mensen te praten.

Inhoudsopgave

Inleiding 09

Veldacademie
De gebouwen
Thema
Topografische ontwikkeling Millinxbuurt & Zuidplein
Weiland
Brabantse dorp
Sloop Brabantse dorp
Millinxbuurt

Architect J.B. Bakema 12

Beschrijving
Oprichting van den Broek en Bakema
Bakema als bekende architect

Visie op buurtcentra en probleemstelling 14

Opkomst van de Wijkgedachte
Tuindorpen
De Doorbraakgedachte
De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad
De Wijkgedachte voor de burger
Verzuiling Wijkgedachte
Slaapsteden
Terugkeer Wijkgedachte
Economische groei
Verminderde invloed gemeente

Het Brabantse dorp 18

Nooddorp:
De woningen
Hongerwinter
Sociaal Cultureel centrum
Het Patronaat
Sloop

Slechte wijk/buurt 22

Bewoners Nooddorpen
De 'Opheffing'
Kansarm
Asocialen
Saamhorigheid
Reünie
Nieuw Clubhuis

Het Sociaal Cultureel centrum 25

De Renovatie
Programma/beschrijving

Ontwerpvarianten 30

Plan A
Plan B
Vergelijking
Uitgangspunt

Activiteiten 31

Wijkvoorziening
Activiteiten en verenigingen
Algemene Voorzieningen
Veelzijdigheid

Probleemwijk Millinxbuurt 34

Woningen
Perron O
Moerkerkeplein
Verder verval
Veegactie
Achterstandswijk

Herstel 36

Moerkerkeplein
Renovatie
Plan buurthuis
Recente ontwikkelingen

Lüthi & Niclaes 38

Christelijke Basisschool de Akker 39

Ds. J. van Haeringenschool 1929
CBS de Akker 1989
CBS de Akker Heden

Millinxbuurt 42

Millinxblok
Prefab-bouw
Park-gebouw
Programma/beschrijving
De Crèche

Activiteiten: 45

Dock
Functies
Doel
Programma
Wisselend Programma
Speciale dagen
Vrouwen

Conclusie 48

Soort Bewoners
Aanleiding tot het bouwen van een buurthuis
Multifunctionele Accommodatie
'Tijdgedachte'

Verwijzingen 50

Literatuur
Kranten artikelen
Archieven

Nawoord 51

Zoeken naar informatie
Geleerd

Bijlagen 52

Bijlagen 53

Bijlagen 54

Bijlagen 55

Bijlagen 56

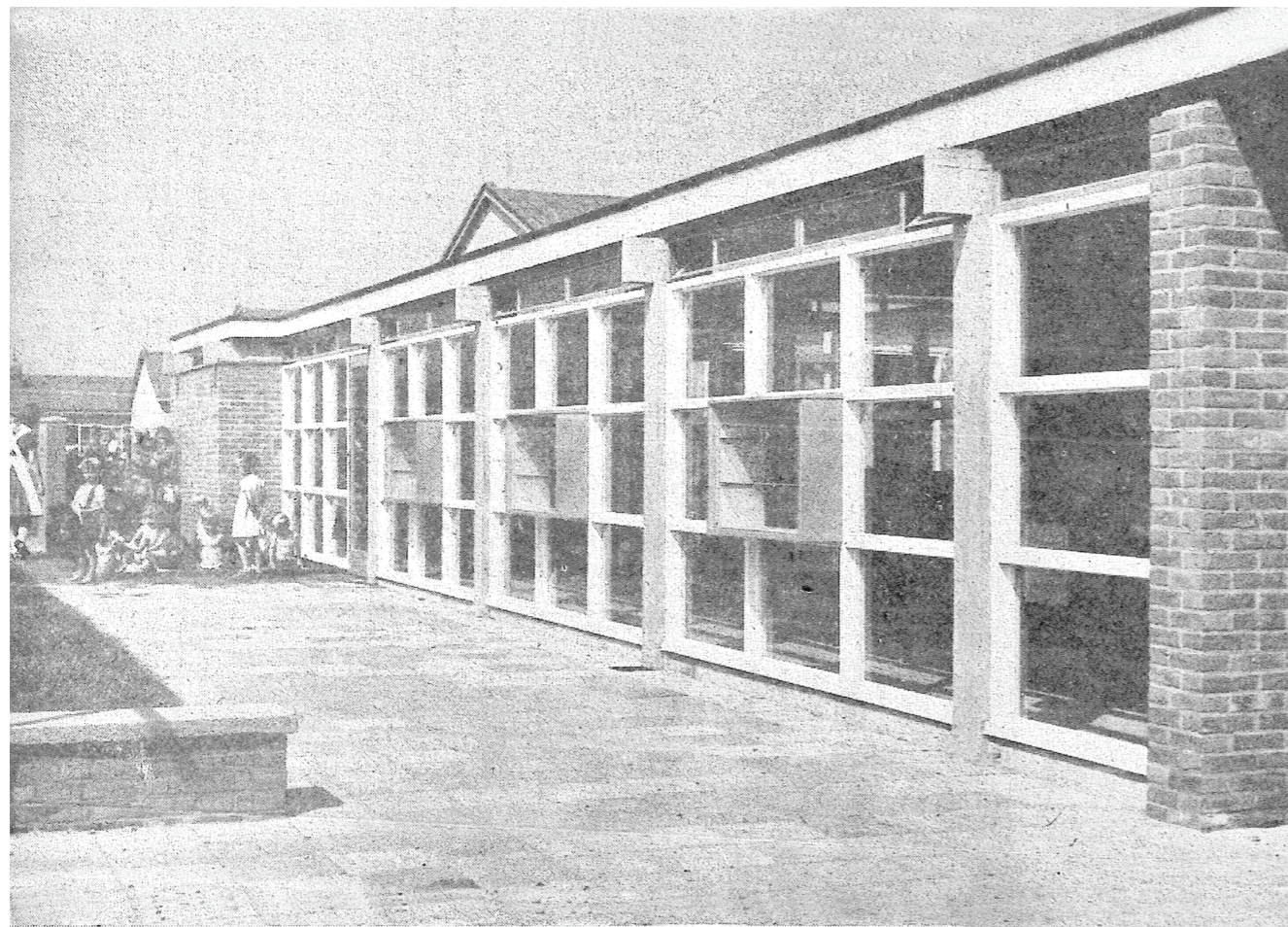
Bijlagen 57

Bijlagen 58

Bijlagen 59

Bijlagen 60

Bijlagen 61

Buitenruimte schoolplein, uit Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), (P.111).

08

Millinxbuurt, uit infoblad Millinxbuurt Lüthi & Niclaes

Inleiding

Door de vernieuwingen Wet Maatschappelijk Ondersteuning (WMO) is het buurthuiswerk de laatste jaren steeds meer onder druk komen te staan. Gemeenten moeten opnieuw heroverwegen waar het geld naartoe gaat en dus welke buurthuizen behouden moeten blijven en welke afgestoten moeten worden.

Veldacademie

De Veldacademie probeert voor de gemeente een aantal welzijnsaccommodaties in kaart te brengen. Het doel is inzicht te krijgen welke activiteiten er plaatsvinden en hoe de locaties daartoe zijn ingericht. Deze scriptie behandelt twee welzijnsvoorzieningen in Charlois: het Sociaal Cultureel Centrum en het Millinxbuurt.

Beide gebouwen zijn in de wijk Charlois op een kleine afstand van elkaar gebouwd, doch deze gebouwen hebben daar nooit tegelijkertijd bestaan. Het Sociaal Cultureel Centrum is in 1948 gerenoveerd en in 1965 gesloopt voor de bouw van de Metrohalte en winkelcentrum Zuidplein. Een paar honderd meter ten noorden van het Zuidplein is in 2003 het Millinxbuurt gebouwd. Op de kaarten op de volgende bladzijde is de ontwikkeling van de wijken te zien en waar de gebouwen hebben gestaan.

De scriptie zal ingaan op de redenen waarom deze voorzieningen zijn gebouwd, de functies die ze hebben/hadden voor de wijk en de manier waarop de voorzieningen zijn ondergebracht in het gebouw.

Om de bouw van het Sociaal Cultureel Centrum en het Millinxbuurt beter te kunnen begrijpen is het nodig meer kennis te hebben van de sociale geschiedenis van de wijken. Daar zal dan ook uitgebreid op ingegaan worden.

De gebouwen

Het Sociaal Cultureel Centrum is een van de eerste ontwerpen van de toen nog jonge architect J.B. Bakema en is gebouwd in 1948, direct na de oorlog in het Brabantdorp. Het bood een divers programma van faciliteiten, zoals een school, bibliotheek, theater, badhuis, crèche en het Sociaal Cultureel Centrum is een multifunctionele accommodatie (MFA). Het recentere Millinxbuurt is eveneens multifunctioneel en bevat een buurthuis, een crèche en extra lokalen van de aanliggende basisschool de Akker.

De gebouwen hebben een aantal overeenkomsten waar sterke thema's uit naar voren komen. Het Millinxbuurt en het Sociaal Cultureel Centrum bevatten allebei een divers programma, een thema dat hieruit naar voren komt is Multifunctionele functionele Accommodaties (MFA).

Zowel de bouw van het Sociaal Cultureel centrum als het Millinxbuurt zijn forse ingrepen geweest in de buurt. Voor beide gebouwen is er een blok woningen onttrokken uit de buurt voor de bouw van

een welzijnsaccommodaties. Voor het gebouw van Bakema transformatie en het gebouw van Lüthi & Niclaes sloop en nieuwbouw.

Thema

Een belangrijk thema is 'slechte buurten'. Zowel de Millinxbuurt als het Brabantse dorp werden gezien als slechte buurten en inwoners werden betiteld als asociaal. Dit sociologische thema is erg belangrijk om de gebouwen in hun tijd te kunnen plaatsen en de opzet van de gebouwen te begrijpen, daarom is dit thema als leidraad genomen.

Daarom zal eerst de visie op wijken in de naoorlogse tijd besproken worden. Omdat Bakema belangrijk was bij het ontwikkelen hiervan, onder meer via groep BOS, is ervoor gekozen de rol van Bakema te bespreken voor het deel over de ontwikkeling van de wijkgedachte. Daarin wordt gekeken hoe de ideeën van de wijkgedachte in de loop der jaren meer en minder op de voorgrond traden.

In het stuk daarna zal de ontwikkeling van het Brabantse dorp en de problemen met het dorp beschreven worden. Daarna volgen de beschrijving, ontwerpvarianten en activiteiten van het cultureel centrum.

In het deel over het Millinxbuurt zal weer eerst worden ingegaan op de geschiedenis en de samenstelling van de wijk en de daaruit voortvloeiende problemen. Vervolgens komen de rol van de architecten, de beschrijving van het gebouw en de activiteiten aan bod.

09

Bezoek van H.M. Koningin Juliana aan het Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein., (1954), 4100 Fotocollectie 1860, XXXIII 934

Topografische ontwikkeling Millinxbuurt & Zuidplein

Charlois voor 1940, uit kaartenkamer TU Delft

10

Weiland

Voor 1940 was wat nu het Zuidplein is een weiland. Het enige wat er toen stond was een kerk.

Charlois tussen 1940 en '65, uit kaartenkamer TU Delft

Brabantse dorp

Door het bombardement van Rotterdam raakten 78.000 mensen dakloos. Daarom werden er Nood dorpen gebouwd waaronder het Brabantse dorp aan het Zuidplein. In 1948 werden twee rijtjes woningen getransformeerd tot het Social Cultureel Centrum.

Charlois 1997, uit kaartenkamer TU Delft

Sloop Brabantse dorp

In 1965 werd het Brabantse dorp gesloopt. Daarvoor in de plaats kwamen het metro station en het winkelcentrum Zuidplein, waar al een plan voor de oorlog voor was gemaakt.

Charlois 2015, uit Google

Millinxbuurt

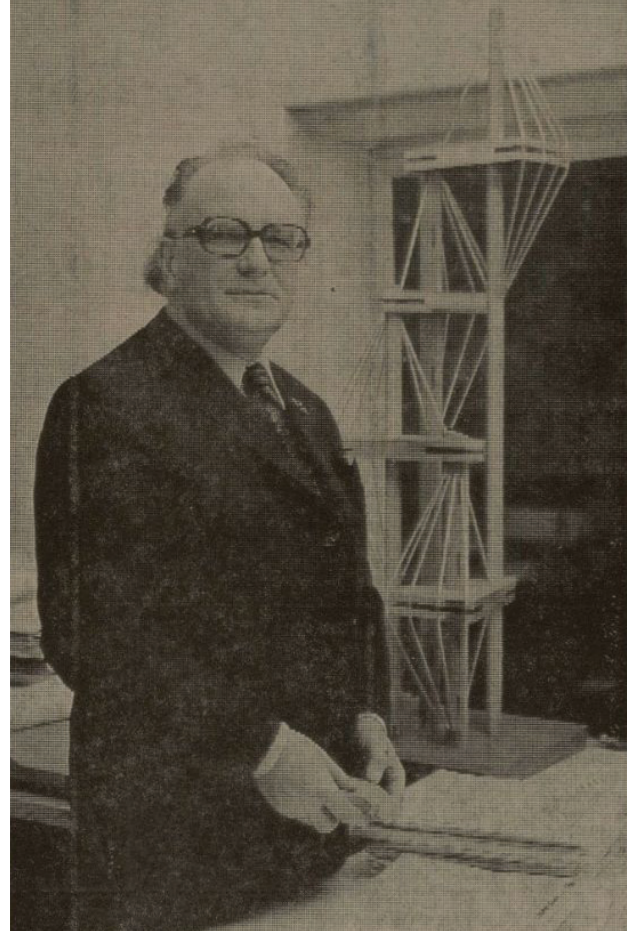
Rond 2000 werd het Millinxblok gesloopt. Op deze manier ontstond er ruimte voor het Millinxbuurt en het Millinxbuurt.

11

Architect J.B. Bakema

Beschrijving

Jacob Berend Bakema is geboren in 1914 in Groningen. Na zijn technische opleiding in Groningen, heeft hij tussen 1937 en 1941 aan de Academie van Bouwkunst gestudeerd in Amsterdam, waar hij cum laude afstudeerde.

J.B. Bakema, uit Prof. Bakema ontwierp Siemens-computerstad. (1971, Februari 4). *Nederlands Dagblad*, p. 4.

Na zijn studie, in de eerste oorlogsjaren, kwam hij als freelancer terecht bij *Van Tijen en Maaskant*. In de rol van architect-medewerker werkte hij aan verschillende ontwerpen en visies mee, zoals het woongebouw op het Zuidplein in 1940 en woonmogelijkheden in het nieuwe Rotterdam in 1941.

Bakema was bang tewerkgesteld te worden in Duitsland, omdat het als freelancer niet mogelijk was een werkverklaring te krijgen. Uit angst hiervoor ontvluchtte hij in maart 1943 Nederland maar hij werd opgepakt bij de Frans-Spaanse grens in de Pyreneeën. Hij werd getransporteerd naar het concentratiekamp Cherbourg Valognes. Na ongeveer een half jaar wist hij te ontsnappen en dook hij onder in Groningen. Vanuit zijn onderduikadres maakte hij ontwerpen en verzond die naar Van Tijen.

Bakema

Na de oorlog keerde Bakema terug bij Van Tijen en Maaskant en hield zich bezig met plannen voor de wederopbouw van Rotterdam na het bombardement. In 1947 ontwierp hij vanuit dienst Volkshuisvesting Rotterdam kunstcentrum 't Venster.

Via Van Tijen raakte Bakema betrokken bij groep Bos. De groep bestond uit voorzitter A. Bos en verder P. Burik, J. J. van Dulleman, L. Havelaar, A. Lührs, H. J. Mispelblom Beyer, K. F. Proost, W. van Tijen, A. Voorhoeve, L. M. Mispelblom Beyer-van den Bergh van Eysinga. In 1946 publiceerde de groep Bos *De stad der toekomst; De Toekomst der stad, een stedenbouwkundige en sociaal-culturele studie over de groeiende stadsgemeenschap*. Bakema is nauw betrokken geweest bij het boek en was verantwoordelijk voor de illustraties.¹

Voorzitter *A. Bos* was directeur bij van dienst en volkshuisvesting in Rotterdam. Bakema kwam terecht bij dienst van Volkshuisvesting als Architect. Hier ontwierp Bakema het Sociaal-Cultureel Centrum in 1948. Dit was voor hem een mooie opgave omdat hij zich hier kon bezighouden met de wederopbouw en de visie van groep BOS hierin sterk terugkwam. Vanuit de rol als ambtenaar controleerde Bakema andere architecten bij dienst en volkshuisvesting en kwam hij onder andere in contact met Brinkman & Van den Broek. Mede door zijn ontwerp van het Sociaal-Cultureel centrum werd hij gevraagd te komen werken bij *Brinkman & Van den Broek*.

Oprichting van den Broek en Bakema

In 1910 startte Michiel Brinkman na zijn studie Beeldende kunst en Technische wetenschappen zijn eigen architectenbureau. In 1925 overleed Michiel en gaf hij het bureau door aan zijn 22 jarige zoon Jan Brinkman, die op dat moment civiele techniek studeerde. J. Brinkman ontmoette in dat zelfde jaar Van der Vlugt en nodigde hem uit om samen te beginnen. Tot 1936 werkten Brinkman & Van der Vlugt samen, in dat jaar overleed Van der Vlugt plotseling.² Een jaar later kreeg Brinkman te horen dat hij ongeneselijk ziek is en ging hij een samenwerking aan met Jo van den Broek. Toen Bakema net bij Brinkman & Van den Broek werkte overleed in 1949 J. Brinkman en ging het architectenbureau verder als Van den Broek & Bakema.³

¹ Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst-De Toekomst der Stad*. Rotterdam: Voorhoeve.

² Helleman van, J. (2013, maart 6). Brinkman en Van der Vlugt. Opgeroepen op Mei 10, 2015, van Top010: http://www.top010.nl/html/brinkman_van_der_vlugt.htm

³ Helleman van, J. (2013, maart 6). *Van den Broek en Bakema*. Opgeroepen op mei 10, 2015, van Top010: http://www.top010.nl/html/broek_en_bakema_.htm

J.B. Bakema, uit Jacob Berend Bakema - archipedia, (2015, Mei 10), architectenweb.nl

Bakema als bekende architect

Vooraf in de jaren 50 groeide het bureau uit tot een van de belangrijkste in Nederland. Het speelde een belangrijke rol in de wederopbouw van Nederland. Bakema had duidelijke ideeën over de opbouw van een stad en hij ontwikkelde nieuwe woontypen en hij stelde ordeningsprincipes op voor stedelijke functies.

Tijdens het negende congres van moderne architectuur (CIAM) in 1953 werd Team X (Team 10) opgericht. Zij mochten het tiende congres van de architectuur organiseren, waar ze hun naam aan danken. Team X bestaat uit een groep architecten waaronder Peter & Alison Smithson, Aldo van Eyck, Giancarlo de Carlo, Georges Candilis en Shadrach Woods en Bakema. Deze groep uitte zijn onvrede over de abstractie en bureaucratie binnen de architectuur.

Vanuit Team X ontstond in 1959 het tijdschrift Forum waar Bakema mederedacteur was. Ook het structuralisme en het Brutalisme waren overblijfselen van Team X. Het Brutalisme komt bijvoorbeeld tot uiting in de Aula van de Technische Universiteit Delft (1966). Er wordt gebruik gemaakt van onafgewerkt beton.⁴

Bakema kreeg ook bekendheid in Nederland door zijn televisieprogramma *Van stoel tot stad*. In dit programma en in het gelijknamige boek dat hij daarna schreef was hij steeds op zoek naar de menselijke maat in de steeds verder gaande verstedelijking. Het is een

⁴ Het Nieuwe Instituut. (2011, juli 27). *BAKEMA, JACOB BEREND*. Opgeroepen op Mei 10, 2015, van Nederlands Architectuur Instituut: <http://zoeken.nai.nl/CIS/persoon/13731>

verhaal over mensen en ruimte en zoekt naar hoe een mens een individu kan blijven in de geïndustrialiseerde maatschappij. Naar het idee van Bakema kan architectuur bijdragen aan een veranderende open samenleving. De architect moet zich niet aanpassen aan de smaak van het publiek, maar volgens Bakema is architectuur juist een middel om de samenleving te leren kennen en een goede smaak te ontwikkelen.⁵

In 1963 werd Bakema benoemd tot buitengewoon hoogleraar Architectonisch Ontwerpen aan de TH Delft. Hij was docent en hielp tevens mee aan het verbeteren van het onderwijs. In Nederland werd hij een van de grotere architecten en werd veelal uitgenodigd voor gastcolleges bij onder andere Harvard en Massachusetts Institute of Technology.

Het bureau Van den Broek en Bakema groeide sterk en kreeg steeds grotere en belangrijker opdrachten binnen, ook in het buitenland, zoals de bouw van Het Dorp bij Arnhem (1965-1970) en het gebouw voor de Wereldtentoonstelling in Osaka (1969/70).

In 1975 kreeg Bakema een hartinfarct, hij pakte het werk en de het onderwijs nog op, maar overleed uiteindelijk in 1981. Het bureau Van den Broek & Bakema bestaat nog steeds en wordt geleid door A. Vos, R. Tan en E. Van Eck March en is gevestigd in de Van Nelle Fabriek.

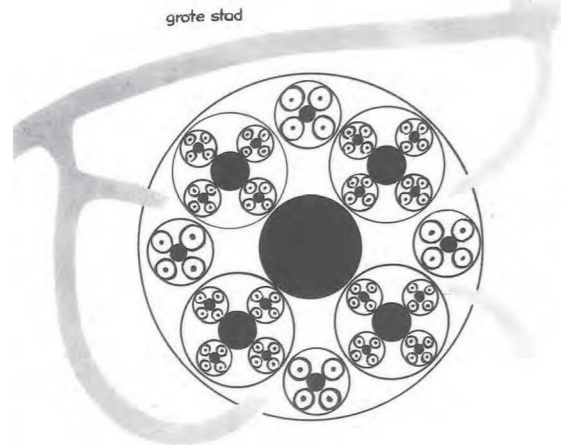
⁵ Jurcka, G., & Feekes, J. (2000). *Jacob Berend (Jaap) Bakema (1914-1981)*. Opgeroepen op mei 10, 2015, van Kunstbus: <http://www.kunstbus.nl/architectuur/jaap+bakema.html>

Visie op buurtcentra en probleemstelling

Opkomst van de Wijkgedachte

Sinds de industriële revolutie zijn steden in Nederland exponentieel gegroeid, steden puilden uit en de onvrede nam toe wat leidde tot centralisatie van wet- en regelgeving. Er werden vakbonden opgericht om een minimaal loon te verzekeren, de leerplicht werd ingevoerd in 1900 en de woningwet in 1901. Volgens Geyl zouden deze regels en wetten vanuit de centrale overheid echter leiden tot een toename van de bureaucratie. Hij stelde dat: "centralisatie, hoe noodzakelijk ook, bergt gevaren in zich indien er geen decentralisatie tegenover staat die de enkele burger in staat stelt zelf verantwoordelijkheid te dragen en zijn stem te laten horen. Eenzijdige centralisatie leidt tot bureaucratie en doet de met zoveel moeite gewonnen democratie in aanzien dalen. De afstand tussen overheid en burgerij wordt te groot, er heerst wantrouwen en wanbegrip". Daarom werd door hem het idee van de wijkgedachte geïntroduceerd. De wijkgedachte is gebaseerd op decentralisatie van de stad, de versterking van elke wijk op zichzelf moest leiden tot een sterkere stad. Elke wijk moest zijn eigen voorzieningen krijgen die voorheen waren geregeld op stadsniveau.⁶

grote stad

De verschillende schalen van een stad, uit Geyl (1948). *Wij en de Wijkgedachte* (Vol. 1 in de serie 'Plannen en voorlichting') (p.21). Utrecht: V. en S.

Tuindorpen

Deze visie is sterk gerelateerd aan het concept van de Engelse tuindorpen, waarin eveneens een complete wijk werd neergezet met alle voorzieningen. De Wederopbouwijken hadden na de oorlog het uitgangspunt om wonen, werken en recreëren te scheiden. De Tuindorpen waren onderdeel van de grotere stad en waren bedoeld om woningen te realiseren dichtbij de fabrieken voor arbeiders. Deze wijken waren vaak groen opgezet en hadden veel aandacht voor sociale cohesie. De woningen hadden eveneens een groenere opzet met een achtertuin.

⁶ Geyl, W., & Bakema-van Borssum Waalkes, S. (1948). *Wij en de Wijkgedachte* (Vol. 1 in de serie 'Plannen en voorlichting'). (pp. 1-30) Utrecht: V. en S.

De wijkgedachte ontstond in feite in Rotterdam. Deze kwam voort uit de noodzakelijke wederopbouw na het bombardement van Rotterdam, waardoor vooral in Rotterdam Nooddorpen werden gebouwd om de uit het centrum verdreven bevolking te huisvesten. Ook kwam deze gedachte voort uit de vraag hoe er omgegaan moest worden met de nieuwe stadswijken die ontstonden door de annexatie van verschillende buurdorpen die in 1941 op stadsniveau aan de gemeente Rotterdam werden toegevoegd. Tijdens de oorlog is er nagedacht hoe Rotterdam zijn stad optimaal moest besturen en wat er op stadniveau en wat op wijkniveau bestuurd moest worden.⁷

De Doorbraakgedachte

De wijkgedachte hing na de tweede wereldoorlog ook nauw samen met de ideeën van de doorbraakgedachte dat een reactie was op de verzuiling van Nederland. Geloof moest niet langer bepalend zijn voor een politieke keuze. In de wijkgedachte werd hier een vervolg aan gegeven door niet langer de samenleving te willen opdelen in verschillende zuilen. In de visie van de wijkgedachte werd de buurt belangrijker dan het geloof van de bewoners, dit is te zien aan idealen als openbare scholen.

De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad

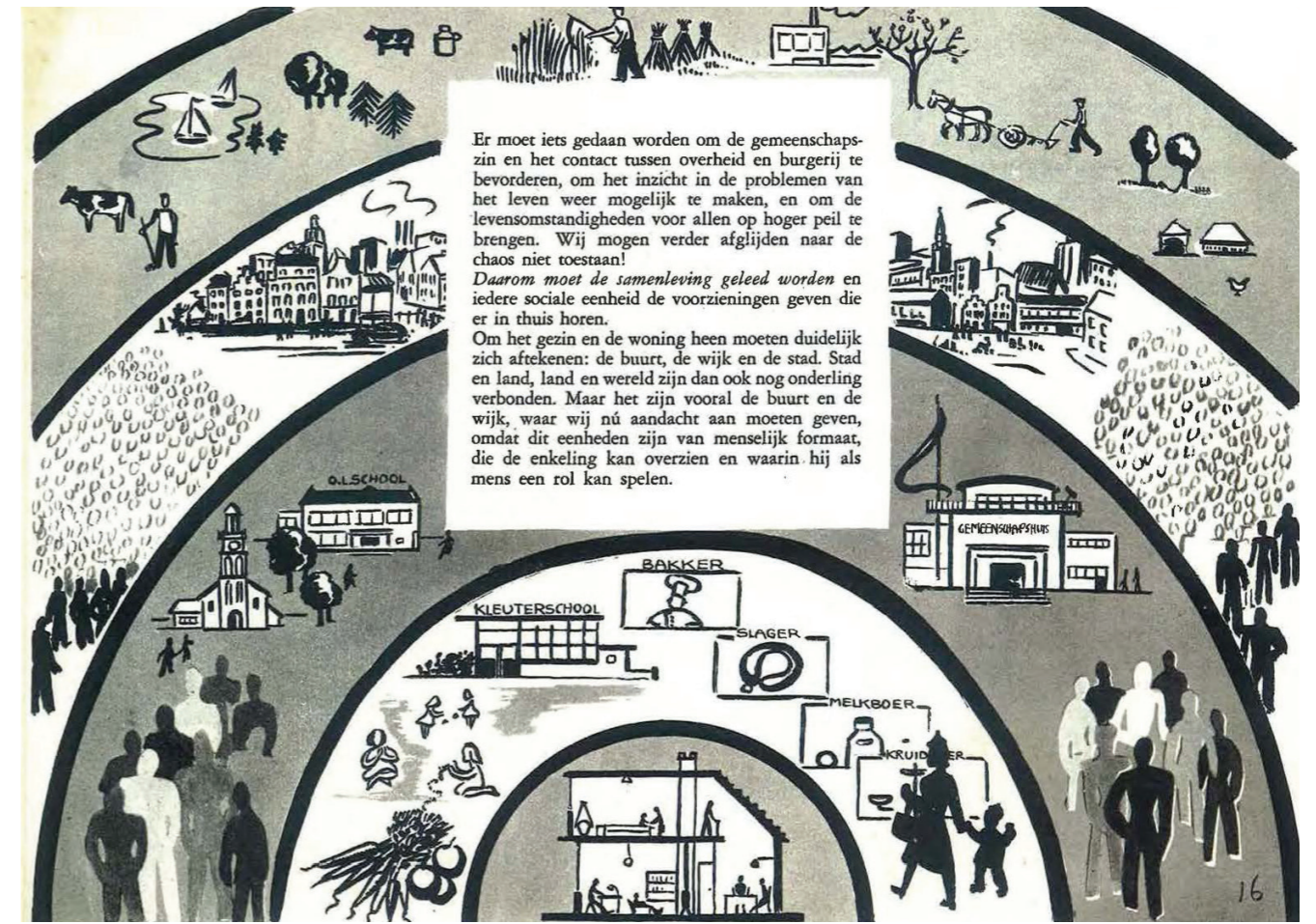
In *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad* geschreven door A. Bos wordt de verandering van de stad uiteengezet. "De burger voelt zich dan burger van zijn stad, doordat hij burger is van zijn wijk en die wijken tezamen de stad vormen"

Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad*. (ten geleide). Rotterdam: Voorhoeve.

De wijkgedachte wordt in *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad* beschreven als het mislukken van het streven naar stedelijke gemeenschapsvorming en cultuur, als oorzaak hiervan wordt de chaotische onoverzichtelijkheid genoemd. De overzichtelijkheid en totaliteit zou volgens Bos terug te brengen zijn door de burger een overzichtelijke levensstijl aan te bieden waarin hij/zij zich thuis kan voelen.⁸

⁷ Boer, N. (2001). De opkomst van de wijk aanpak als dominante strategie in het sociaal beleid. In J. Duyvendak, & L. Veldboer, *Meeting point Nederland. Over samenlevingsopbouw, multiculturaliteit en sociale cohesie*. Amsterdam: Boom.

⁸ Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad*. (p. 49). Rotterdam: Voorhoeve.

vijf concentrische cirkels, uit Geyl (1948). *Wij en de Wijkgedachte* (Vol. 1 in de serie 'Plannen en voorlichting') (p.16). Utrecht: V. en S.

"De nieuwe stad zal het beeld moeten vertonen van een gedecentraliseerde eenheid, een geheel van duidelijk van elkander afgescheiden wijken, elk met een eigen karakter en een eigen sociaal-culturele werkingssfeer. Eerst in een stad, die aldus zal zijn samengesteld uit een aantal kleinere overzichtelijke levensgemeenschappen, zal de stadsbewoner de sfeer vinden, waarbinnen zijn sociale en culturele strevingen zich kunnen verwezenlijken, en pas daarin zal zich een eenheid van levensstijl kunnen ontwikkelen, die grondslag kan zijn voor een nieuwe stedelijke cultuur."

Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad*. (p. 50). Rotterdam: Voorhoeve.

Het vormen van wijken met een eigen karakter is een natuurlijk verschijnsel binnen een stad. De opgave die wordt beschreven is het voorkomen van het uiteenvallen in allemaal geïsoleerde provinciestadjes.⁹

In het boek wordt ook geschreven over concentrische cirkels. De woning is de meest intieme cirkel waarin zich het gezinsleven afspeelt achter gesloten deuren. De buurt wordt beschreven als een ruimte die nog steeds persoonlijk aanvoelt direct in de omgeving van de woning. Dit is de tweede cirkel. In die omgeving bevinden zich de directe burens en de dagelijkse voorzieningen zoals de winkels in het eigen bouwblok, (de bakker, slager, melkboer en de kruidenier). Ook de kleuterschool moest op korte loopafstand zijn, zodat

⁹ Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad*. (p. 50). Rotterdam: Voorhoeve.

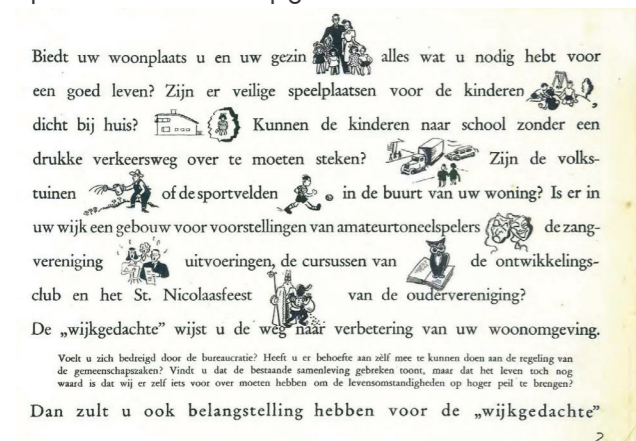
de moeders niet te lang van huis weg hoefden om de kleuters te brengen. Voorzieningen die niet dagelijks nodig zijn zoals een schoenmaker, loodgieter en winkel voor huishoudelijke artikelen kunnen door een aantal buurten gedeeld worden. Die buurten vormen zo samen een wijk, waar ook de basisschool en de kerk te vinden zijn. In zo'n wijk moest dan ook een buurtcentrum komen en sportvelden en volkstuinten. De wijk is de derde cirkel, dit is dat deel van de stad dat geen persoonlijke verbondenheid meer heeft, maar nog wel kenmerken heeft waardoor de wijk als een geheel ervaren kan worden. Wijken met deze kenmerken zijn Vreewijk, Spangen, Crooswijk en Kralingen. Het stadsdeel bestaat uit meerdere wijken bij elkaar en heeft alleen nog maar een organisatorische betekenis, op deze schaal worden voornamelijk nog maar beleidsplannen gemaakt. Dit zorgt ervoor dat grotere voorzieningen voor bewoners bereikbaar blijven zoals stadsparken, ziekenhuizen, middelbare scholen, uitgaansgelegenheden en clubs. Dan is er nog het stadsgeheel: dit is alles omvattend. Dit is het grotere geheel waar bewoners deel van uitmaken, dit maakt het de meest abstracte cirkel. Het gaat om de sfeer, trots en identiteit die de stad definiëren tot wat ze is, deze specifieke kenmerken uit zich onder meer in alledaagse voorzieningen, monumenten, verkeersstromen en milieu.¹⁰

¹⁰ Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad*. (p. 39-46). Rotterdam: Voorhoeve.

In het boek worden verder alle verschillende sociale banden toegespitst op het model van de concentrische cirkels. De banden die worden beschreven zijn het gezinsleven, het bedrijfsleven en het vrijetijdsleven. Het gemeenschapscentrum speelt een belangrijke rol in het vrijetijdsleven, niet alleen omdat hier diverse activiteiten plaatsvinden maar ook om het samenzijn zelf.¹¹

De Wijkgedachte voor de burger

In Wij en de wijkgedachte staan een aantal schetsen waarin de visie op wijken met een gemeenschapscentrum wordt gevisualiseerd. De ideeën die A.Bos heeft gepubliceerd in zijn boek, worden in Wij en de Wijkgedachte omgezet in aantrekkelijke teksten en beelden die de gewone burger kan begrijpen. Het doel van het boek is burgers op te voeden in de wijkgedachte.

Wijkgedachte versimpeld voor de burger, uit Geyl (1948). *Wij en de Wijkgedachte* (Vol. 1 in de serie ‘Plannen en voorlichting’) (p.2). Utrecht: V. en S.

In de schetsen in Wij en de Wijkgedachte worden een aantal losse eenheden met een verschillend programma verbonden met elkaar door een gang, waardoor er zich één gebouw vormt. In deze losse eenheden moesten een aantal functies komen zoals: badhuizen, theater-muziekzalen, scholen, trouwzalen, doktersconsultatieruimtes, filmzalen en crèches werden geclusterd binnen één gemeenschapscentrum. Het gemeenschapscentrum was een nieuw soort typologie en is vergelijkbaar met een Multi Functionele Accommodatie nu.

Ideologie van het Gemeenschapscentrum, uit Geyl (1948). *Wij en de Wijkgedachte* (Vol. 1 in de serie ‘Plannen en voorlichting’) (p.19). Utrecht: V. en S.

11 Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad*. (p. 47). Rotterdam: Voorhoeve.

Verzuiling Wijkgedachte

Naoorlogse nieuwbouwwijken werden vaak ontworpen met de idee van deze wijkgedachte in het achterhoofd. In 1955 bleek dat de visie van de wijkgedachte in de praktijk niet werkte. De gedachte dat een wijk als een kleine wereld kon worden beschouwd werd niet langer als reëel gezien. In ‘Wijk en stad: reële integratiekaders?’ stelde J. van Doorn dat een wijk niet langer als losse samenleving gezien kan worden. Een van de redenen was dat de ideologie van de doorbraakgedachte niet goed werkte. De vooroorlogse verzuiling bestond in de praktijk nog steeds. Van Doorn wees erop dat protestanten én katholieken de totalitaire tendenties in de wijkgedachte afwezen. Het bleek daarom niet goed mogelijk om de verschillende zuilen in één gemeenschapscentrum te laten samenwerken. De wijkgedachte werd dus min of meer verzuild. Ook kregen burgers een steeds grotere mobiliteit waardoor hun actieradius werd vergroot en het mogelijk voor ze werd om de voorzieningen in de stad te gaan gebruiken.¹²

Slaapsteden

In de periode hierna verdwenen steeds meer voorzieningen naar het centrum van grote steden. In de binnensteden werden woningen volop getransformeerd tot winkels en kantoren. Woningen verschoven naar de periferie van de stad en er ontstonden agglomeratie steden zonder enige voorzieningen, onder meer omdat bestuurders de inrichting van de publieke ruimte slechts als kostenpost zagen. Het resultaat waren ‘slaap’ steden zoals Lelystad waar niks te beleven viel. De gemeente bleef toch inzetten op nieuwbouw in buitenwijken in plaats van de renovatie van de slechte vooroorlogse wijken, omdat er een tekort was aan woningen door de oorlog. Renovatie zou alleen maar leiden tot een afname van de hoeveelheid woningen door het samenvoegen van kleinere vooroorlogse woningen.

Terugkeer Wijkgedachte

In de Jaren ‘60 en ‘70 kwam er eindelijk het inzicht dat er echt wat moest gebeuren aan de slechte kwaliteit vooroorlogse woningen. Er werden plannen gemaakt voor sloop van complete wijken. De oude bewoners werden in buitenwijken ondergebracht omdat de ruimere nieuwbouw bestemd was voor rijkere nieuwe bewoners. De huidige bewoners zagen deze plannen echter vaak niet zitten.¹³

In die periode ontstonden er projectgroepen. Bewoners waren vaak betrokken bij dit soort projecten zoals ‘bouwen voor de buurt’. De projectgroepen hadden in het begin eveneens sloop en nieuwbouw op het programma staan, maar zagen uiteindelijk in dat buurten die getransformeerd waren toch weer

12 Doorn van, J. (1955). Wijk en Stad: reële integratiekaders? In S. Groeneman, & H. Jager de, *Staalkaart der Nederlandse Sociologie* (pp. 231-253). Assen: van Gorcum.

13 Tromp, B. (2007, maart 29). De wonderbaarlijke terugkeer van de wijkgedachte. *Het Parool*.

langzaam gingen verpauperen zonder het toevoegen van voorzieningen. Daarom kregen projectgroepen steeds meer door dat sociaal beheer in de buurt noodzakelijk was.¹⁴

Niet langer was de economische opbouw het hoofddoel. Het welzijn van de mens werd belangrijk en burgers begonnen eisen te stellen aan de beschikbare voorzieningen. De ontstane buurtgroepen zetten zich in voor voorzieningen voor de buurt. Hierin kwam de wijkgedachte weer sterk naar voren waar de buurt weer de belangrijkste identiteit werd van een bewoner en niet de sport de, hobby of het geloof.

Economische groei

In de jaren ‘90 sloeg de doelstelling weer totaal om, stedelijke ontwikkeling op grote schaal kwam boven het welzijn van burgers te staan. Rotterdam, Amsterdam en Utrecht concurreerden voor de beste vestigingsvoorwaarden voor bedrijven. Kantoorlocaties zoals respectievelijk de Kop van Zuid, IJ boulevard en Utrecht City Project en werden uit de grond gestampt. De situatie uit de jaren ‘60 was terug. Door deze aanpak verpauperden wijken en nam de kwaliteit van de volksbuurten en de woningen hierin af. Veel jongeren vertrokken waardoor de wijken vergrijsden. De vrijgekomen huizen werden gevuld met voornamelijk allochtonen deels omdat die zich slechts goedkope woningen konden veroorloven maar ook omdat het leven in deze buurten ze erg aansprak.

Belangrijk om een wijk een geheel te laten vormen is dat bewoners gelijkgesteld zijn en dat bewoners elkaar als gelijkwaardig zien. Doordat de wijken heterogener werden was dit niet langer het geval en bewoners trokken zich steeds minder aan van de buurt en kwamen steeds meer in een isolement, waardoor veel welzijnsaccommodaties onder druk kwamen te staan. Buurtbewoners zochten hun sociale interactie bij andere groepen gelijkgestemden.

Het verminderen van de sociale cohesie heeft geleid tot zestig achterstandswijken in de grote steden, waardoor rond 1990 het vraagstuk ontstond “Hoe het wijkgevoel teruggebracht kan worden in de multiculturele wijken”. Deze wijken waren sterk “verzuild”. Niet zoals voor de oorlog door Nederlanders met een verschillend geloof, maar door nieuwe Nederlanders die verschillende geloven, culturen en normen en waarden hebben. Dit maakt het samenbrengen van bewoners in de wijk erg lastig. De aandacht van de gemeente gaat daarom uit naar het samenbrengen van verschillende groepen bewoners in een wijk.

14 Boer, N. (2001). De opkomst van de wijkaanpak als dominante strategie in het sociaal beleid. In J. Duyvendak, & L. Veldboer, *Meeting point Nederland. Over samenlevingsopbouw, multiculturaliteit en sociale cohesie*. Amsterdam: Boom.

Verminderde invloed gemeente

Vanaf 2000 zijn de financiële middelen van gemeenten steeds minder geworden, wat heeft geleid tot het sluiten van verschillende voorzieningen waaronder bibliotheken. De gemeenten hebben veel taken verschoven van stads- naar wijkniveau vanuit het oogpunt van bezuinigingen. Ook een aantal scholen kromp, dit was toe te schrijven aan de vergrijzing in de samenleving.

Door de vergrijzing en de decentralisatie van gemeenten werden voorzieningen geclusterd. Er ontstonden opnieuw welzijnsaccommodaties met een functiemix. Meerdere basisscholen die flink waren gekrompen werden samengevoegd of scholen werden samengevoegd met onder andere buurthuizen en crèches. De welzijnsaccommodaties kwamen sterk overeen met de visie uit de wijkgedachte die ongeveer vijftig jaar daarvoor werd geambieerd, met de ideeën van A.Bos.

Tijdens het kabinet Lubbers-Kok (1989-1994) zijn er zestig achterstandswijken aangewezen, dit zijn wijken met een hoge werkeloosheid, criminaliteit, schooluitval, en een slechte leefbaarheid. Voor deze wijken werden ingrepen in de wijk gefinancierd door de gemeente. De overige wijken was het aan de bewoners zelf om met initiatieven te komen.¹⁵

Periode	Tijdperk	Doel	Actoren
1945 - 1960	Wederopbouw Wijken bouwen Volkswijken	onmaatschappelijkheid, ontworpen tegengaan moralistische solidariteit	Particulier initiatief, zuilen, rijk
1975 - 1990	Stadsvernieuwing Wijken verbouwen Vooroorlogse wijken	Sociaal-economische ongelijkheid bestrijden / betaalbaarheid woningen garanderen fysieke solidariteit	Rijk, gemeenten corporaties, buurtorganisaties
1990 - 2012	Sociale vernieuwing en krachtwijkenbeleid Naoorlogse wijken	Segregatie, tweedeling tegengaan Leefbaarheid, emancipatie, integratie	Rijk, gemeenten, corporaties en andere organisaties
2012 -	Participatiesamenleving Decentralisaties Verzorgingsstad Alle wijken	Meedoen, activeren, zelforganiseren Horizontale (anderlinge) solidariteit, burgerkracht	Gemeenten, maatschappelijke organisaties, professionals, burgers

De ontwikkeling van aanpak, doelen en Actoren, uit Lans van der, J. (2014). *Een wijkgerichte aanpak: Het Fundament* (p. 9). Amsterdam: ministerie van BZK

15 Lans van der, J. (2014). *Een wijkgerichte aanpak: Het Fundament*. Amsterdam: ministerie van BZK

Het Brabantse dorp

Nooddorp:

Op veertien mei 1940 werd Rotterdam gebombardeerd, waardoor totaal 25.000 woningen werden vernietigd en ongeveer 78.000 mensen van het een op het andere moment dakloos werden. Naar aanleiding hiervan werden er verscheidende nooddorpen gebouwd, welke de namen het Gelderse, Utrechtse, Drentse en Brabantse Dorp kregen.¹⁶

In 1941 werden er 525 woningen gebouwd in het Brabantse dorp aan het Zuidplein om de woningnood op te vangen. De woningen zijn ontworpen door architect Joh van Bokkum. In het dorp woonden 580 gezinnen in 15 rijtjes. De 21 straten kregen de namen van Brabantse dorpen: Vlijmenstraat, Geldropstraat, Tilburgstraat, Oisterwijkstraat, Raamsdonkstraat, Achtmaalstraat, Schijndelstraat, Sprundelstraat, Waspikstraat, Vlierdenstraat, Deurnestraat, Mierlostraat, Boxmeerstraat, Woensdrechtstraat, Gemertstraat, Breugelstraat, Enschootstraat, Uitwijkstraat, Nieuwkuijkstraat, Klundertstraat en Nispenstraat.¹⁷

Zuidplein: Het Brabants dorp (1941-1964), Kaartenkamer TU Delft.

In de 525 woningen leefden ongeveer 3000 personen. De woningen waren erg klein met oppervlaktes van 39, 52 en 54 vierkante meter, toch waren in het dorp woningen met tien personen geen uitzondering. De huizen worden opgebouwd uit het puin van het bombardement. De constructie is opgebouwd uit houten palen en betonnen vloeren en een dak bedekt met asfalt.

¹⁶ Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

¹⁷ Straatnamen vastgesteld. (1941, Mei 23). *Rotterdamsch Nieuwsblad*, p. 5.

Vogelvlucht van Brabants dorp, uit Noodwoningen na 66 jaar nog steeds overeind. (2007, Juli 10). *De Oud Rotterdammer*, p. 19

De woningen

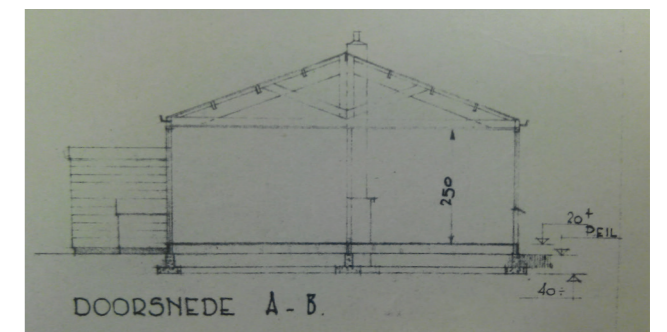
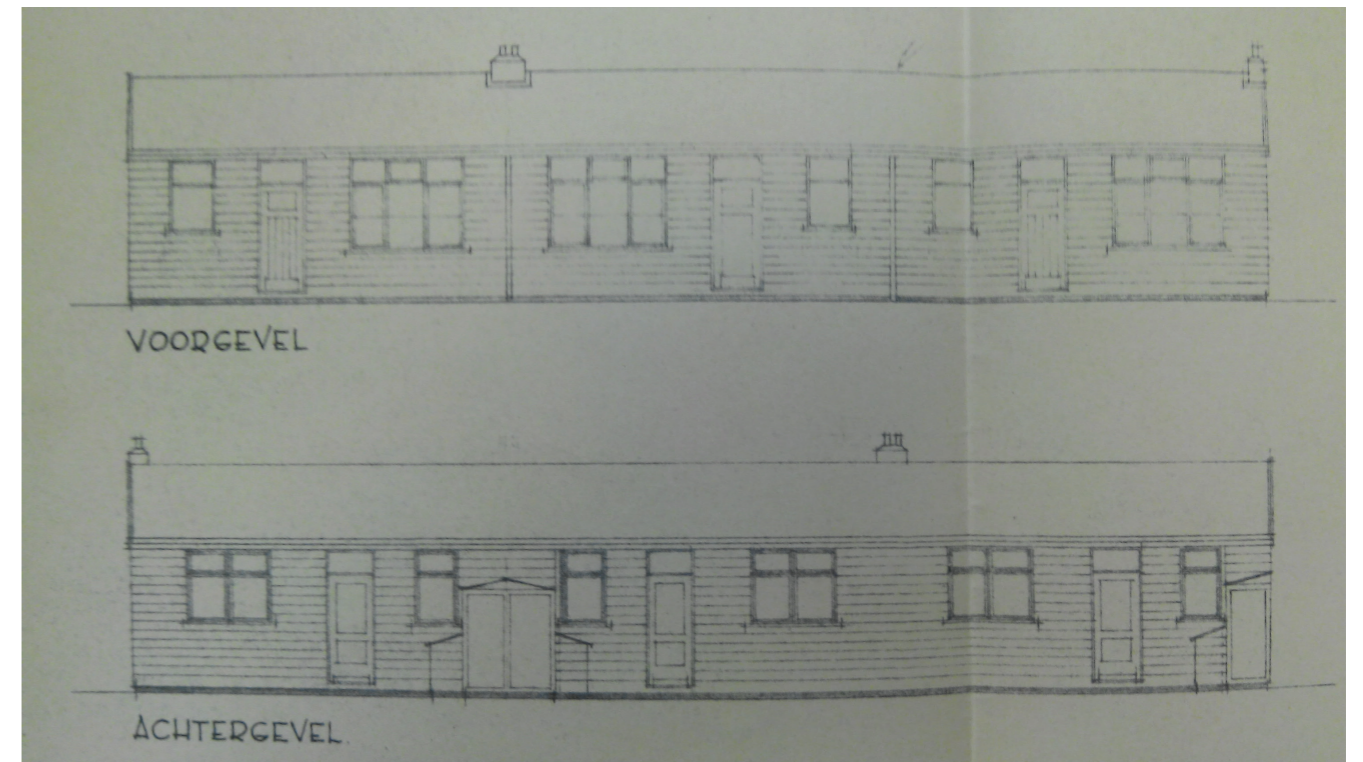
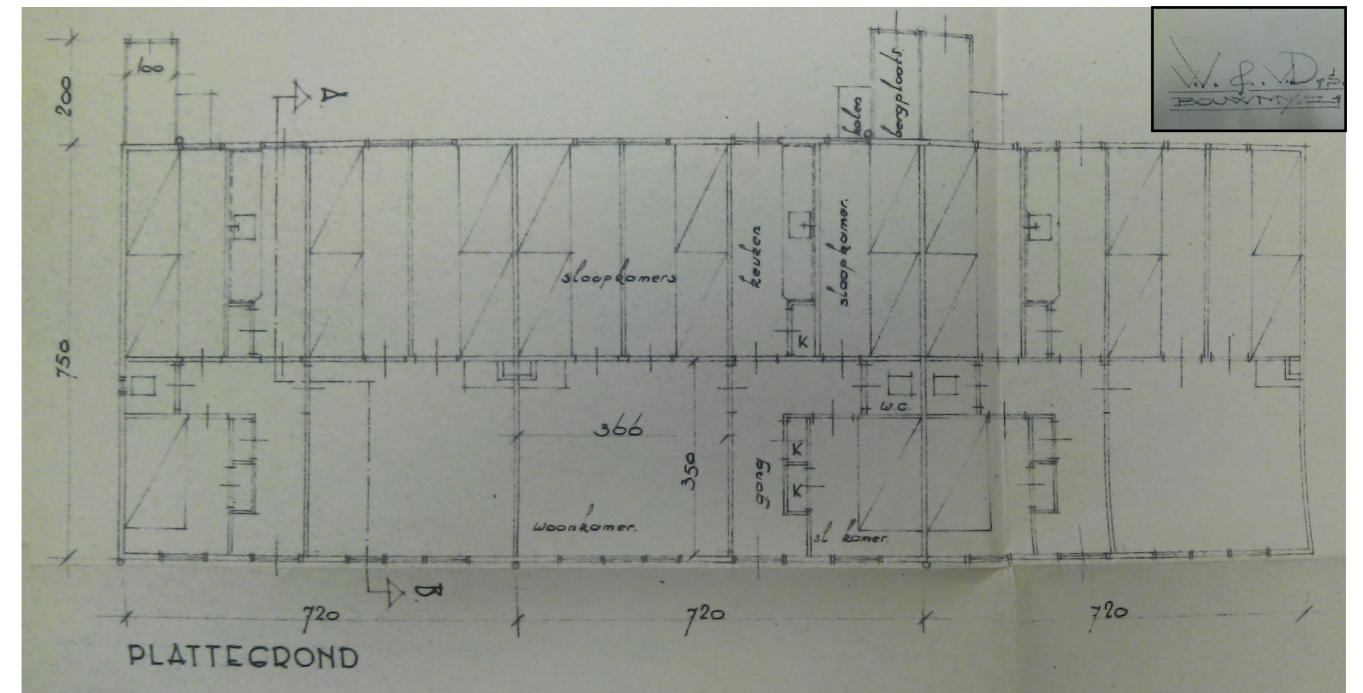
Er werden drie types ontworpen door Joh Van Bokkum met dieptes van 7.2 en 7.5 meter elk met alleen een begane grond. Type 1 had een breedte van 5.4 en een diepte van 7.2 meter, type 2 een breedte van 7.2 en een diepte van 7.2 meter, en tenslotte type 3 met een breedte van 7.2 en een diepte van 7.5 meter (dit zijn de beuk maten van de woningen). Voor alle types waren de achterkanten van de woningen naar elkaar toe gericht, de woningen stonden 10 meter uit elkaar en elke woning had dus een tuin van 5 meter diep. Alle types bevatten eveneens slaapkamers, een woonkamer, een keuken, een berging en een kolenhok, dat zich buiten de hoofdmaten bevindt. Type 1 had twee slaapkamers, één met twee bedden en één met een tweepersoonsbed en is daarmee de kleinste woning. Type 3 was het grootst en bevatte vier slaapkamers, drie met twee bedden en één met een tweepersoonsbed.¹⁸

De woningen waren goedkoop en trokken daardoor voornamelijk kansarme en lager opgeleide gezinnen aan. Al snel werden de mensen in het Brabantse dorp gezien als asociaal, in sommige kranten artikelen werd er zelfs gesproken over barbaren. Hierdoor waren de baankansen slecht en al snel verhuisden de personen die zich dat kunnen veroorloven. De "achterblijvers" in het dorp zelf vormden echter juist een hele hechte gemeenschap, identiek aan volksbuurten nu.

Hongerwinter

In de hongerwinter van 1944 werd alles wat brandbaar was opgestookt in kachels, deurposten, balken en zelfs het asfalt van de daken werden verbrand. Dit zorgde ervoor dat de woningen onbewoonbaar werden. Alle mannen tussen de 17 en 40 jaar werden in november van dat jaar weggevoerd naar Duitsland om arbeid te verrichten.

¹⁸ Bouwtekeningen woningen Brabants dorp, 1940, Archief van de Dienst Bouw- en Woningtoezicht te Rotterdam: Bouwtekeningen 1940-1967. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam, P 99-19-1940

Bouwtekeningen woningen Brabants dorp, 1940, Archief van de Dienst Bouw- en Woningtoezicht te Rotterdam: Bouwtekeningen 1940-1967. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam, P 99-19-1940

Sociaal Cultureel centrum

Na de oorlog kwam de Dienst Sociale Zaken en Huisvesting met het plan voor een welzijnsaccommodaties voor sociaal zwakke gezinnen. In 1947 werden twee rijtjes van elk acht woningen in de Klundertstraat (oneven nummers) en de Nieuwkuijkstraat (even nummers), die toch al onbewoonbaar waren geworden, getransformeerd tot het Sociaal Cultureel Centrum. Het Sociaal Cultureel Centrum werd opgebouwd uit twee rijtjes met acht woningen van voormalig type 3 woningen, met een breedte van 7.4 en een diepte van 7.5 meter en werd voltooid in 1948.

Het Sociaal Cultureel centrum (rechts onder op de foto), ±1960, uit Meijel van, L., Hinterthür, H., & Bet, E. (2008). *Cultuurhistorische verkenning vooroorlogse wijken Rotterdam-Zuid*. Rotterdam.

Het Patronaat

In 1951 werd er vlak naast het Sociaal Cultureel Centrum, het patronaat van pater van Gisbergen neergezet. Dit was het katholieke Buurtcentrum van het Brabantse dorp gelegen aan de Tilburgstraat nummer 27. Het Patronaat had een kleuterschool en een feestzaaltje waar dansavonden werden gehouden. De gemeente was niet bereid het patronaat te subsidiëren mede omdat het Sociaal Cultureel Centrum al bestond, waarbij de gemeente echter wel opdrachtgever was en het gemeenschapscentrum financierde. Vanuit de eerder beschreven visie van de wijkgedachte die er op dat moment was is het logisch dat de gemeente zijn handen er vanaf trok, omdat ze rond de jaren '50 juist de verzuiling probeerde tegen te gaan. Pater van Gisbergen heeft een belangrijke rol bij de financiering gespeeld, hij heeft gezorgd voor het inzamelen van 200.000 gulden.^{19, 2021}

19 Wolters, R. (2004). *Verdwenen Rotterdamse nooddorpen: herinneringen aan het Gelderse, Utrechtse, Drentse en Brabantse dorp* (Vol. 3). Zaltbommel: Aprilis.

20 Knijpinga, H. (1981, mei-juni). Nooddorp. *Ons Rotterdam*, 3(Mei-juni).

21 Bouwtekeningen Tilburgstraat 27, 1951, Archief van de Dienst Bouw- en Woningtoezicht te Rotterdam: Bouwtekeningen 1940-1967, Rotterdam: Stadsarchief, P30-40-1948

Links het Patronaat vanuit de Tilburgstraat, ±1960, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabantse Dorp: opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt: 1941-1965*. Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabantse Dorp'.

Sloop

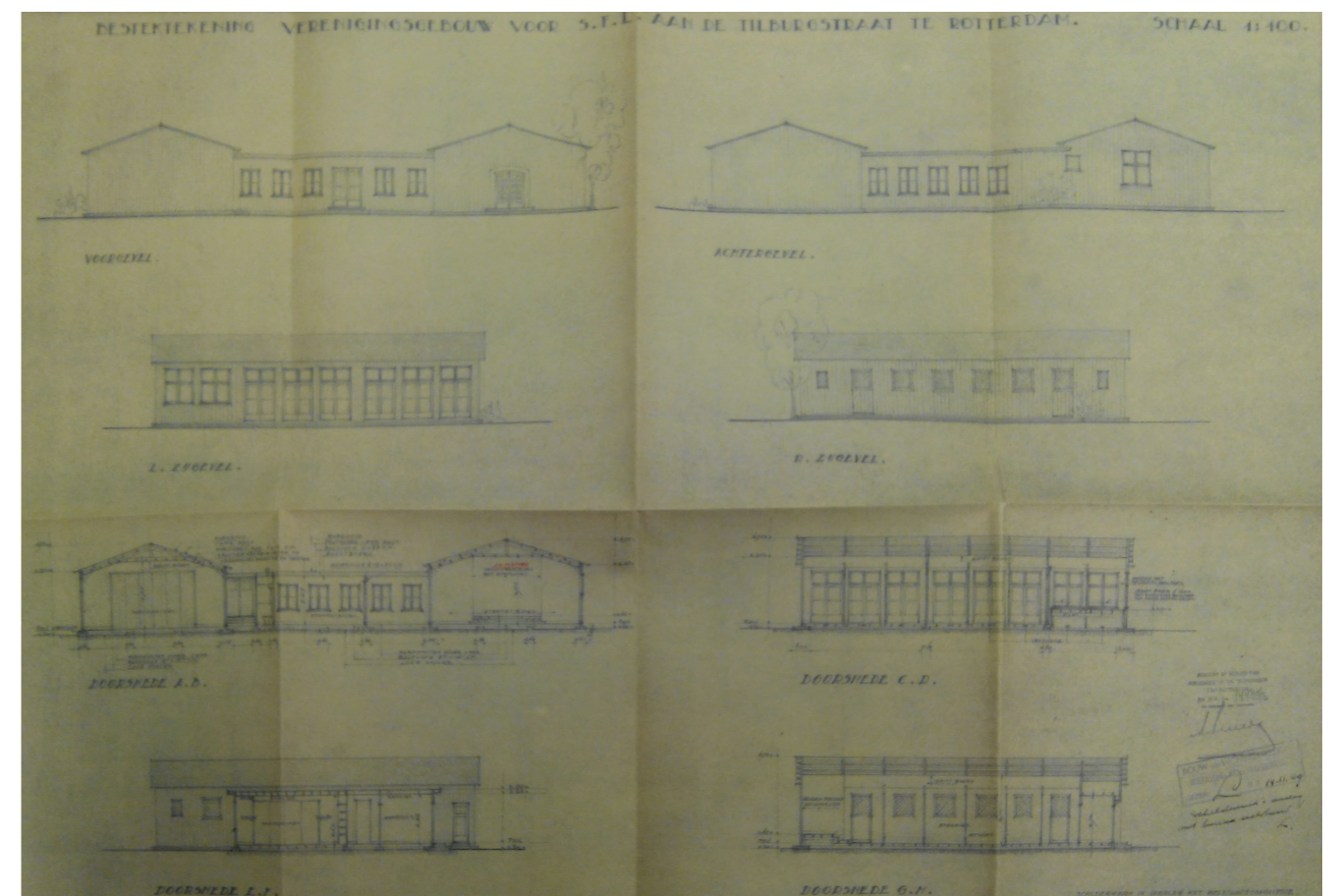
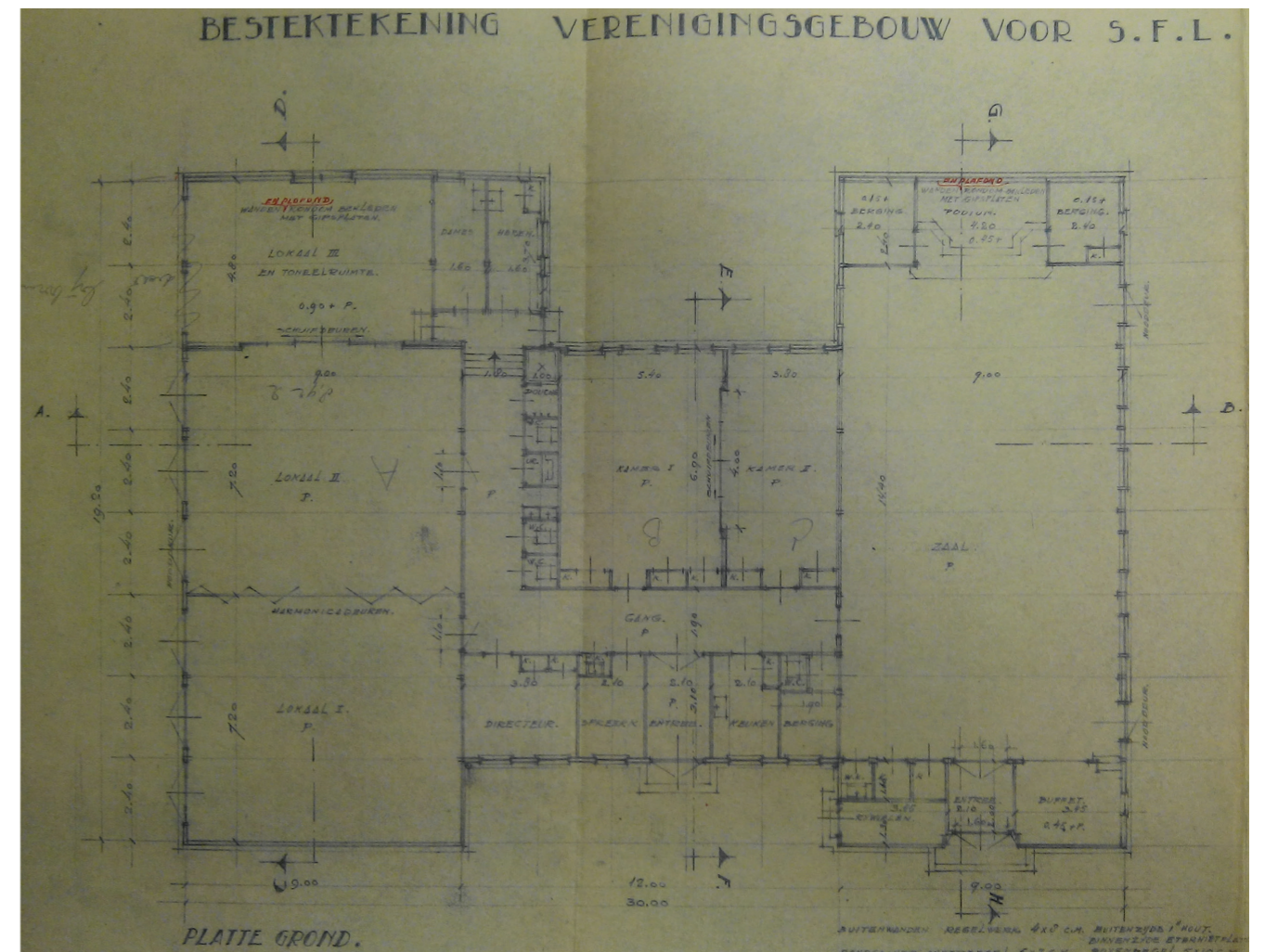
Oorspronkelijk is het Brabantse dorp gebouwd voor een periode van ongeveer tien jaar. De vraag naar woningen bleek echter alleen maar toe te nemen, waardoor de woningen langer zijn blijven bestaan. Het dorp is gebouwd in 1941, in 1965 moest het dorp uiteindelijk wijken voor de nieuwbouw van het winkelcentrum Zuidplein, het Ikazia ziekenhuis en metrohalte Zuidplein. Voor het winkelcentrum en het ziekenhuis werd al een plan gemaakt in 1927. Het maakte deel uit van het uitbreidingsplan Zuid, dat destijds niet is uitgevoerd door de economische crisis. Het Brabantse dorp heeft in het totaal op een paar maanden na 25 jaar bestaan.

Restanten Brabantse dorp '64, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabantse Dorp: opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt: 1941-1965*. Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabantse Dorp'.

Bouw Metro Zuidplein, uit Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). Na-oorlogse noodwoningen Charlois; Verdwenen maar niet vergeten. *Het Brabantse Dorp*, pp. 1-79.

Bouwtekeningen Tilburgstraat 27: Het Patronaat, 1951, Archief van de Dienst Bouw- en Woningtoezicht te Rotterdam: Bouwtekeningen 1940-1967, Rotterdam: Stadsarchief, P30-40-1948

Slechte wijk/buurt

Bewoners Nooddorpen

Het Brabantse dorp is neergezet als een Nooddorp tijdens de oorlog. De bevolkingsgroep die hier woonde bestond veelal uit kansarme gezinnen met jonge kinderen. De bewoners van het Brabantse dorp werden vaak gezien als de onbeschofte laag en asociale van de samenleving. Dit blijkt uit verscheidene krantenartikelen die hieronder staan.

De gezinnen die na het bombardement vanuit de noodopvang in deze huizen terecht kwamen waren de sociaal zwaksten, die niet in staat waren geweest om zelf onderdak te regelen. Veel werklozen en sociaal hulpbehoevend. Zij kregen het geld om de woningen in te richten dan ook niet zelf in handen, maar moesten precies voorgeschreven meubels aanschaffen bij aangewezen winkels. Aan het eind van de oorlog was de wijk volledig verpauperd. Alles wat brandbaar was was opgestookt en de straten lagen rotzooi.

De wijkgedachte, zoals die hierboven beschreven is, werd niet geschikt geacht voor deze sociale onderlaag. Voor de wijkgedachte was een gevoel van verantwoordelijkheid van de burgers nodig en die ontbrak bij deze sociale onderlaag volgens de gemeente. Het was nodig dat deze laag door heropvoeding "opgeheven" zou worden naar een hoger niveau. Hiervoor werd een ambitieus plan opgezet dat zo snel mogelijk moest worden uitgevoerd.

De 'Opheffing'

Om de 'opheffing'²² succesvol te laten zijn moest de aanpak moest multidisciplinair zijn: opvoedkundig, hygiënisch, huishoudelijk, financieel en levensbeschouwelijk. Verder werd er een grote mate van zelfwerkzaamheid van de bewoners verwacht. Het was daarom belangrijk dat de hulpverlening niet opgedrongen maar vrijwillig was. Het was de bedoeling dat de gezinnen die "opgeheven" werden langere tijd bij elkaar in een complex zouden wonen zodat er continu hulp en toezicht was. Als een gezin na de heropvoeding 'sociaal gaaf' was kon het verhuizen naar een betere woning en wijk. Op die manier kwam er dan weer plaats in de wijk voor een nieuw gezin dat begeleid kon worden. De samenstelling van de wijk was ook erg belangrijk. De bewoners konden het best een homogene groep van sociaal zwakkeren zijn. De écht asociale werden overgeplaatst naar heropvoedingskampen in Drenthe. De sociaal gave gezinnen moesten vertrekken om te voorkomen dat ze "besmet" zouden raken door de asociale.

²² De termen 'opheffing' en 'opgeheven' werden door de gemeente gebruikt voor de heropvoeding van asociale, uit Rackwitz, D. (2000 jrg. 8). Beschavingsarbeid in de Rotterdamse noodwoningcomplexen 1940-1970. In A. Schoor van der (Red.), *Rotterdams Jaarboekje* (Vol. 10). Rotterdam: Gemeentearchief Rotterdam

Eind 1947/begin 1948 kon het opheffingswerk beginnen. Dit betekende vergaande bemoeienis van hulpverleners. Gezinsverzorgsters leerden de vrouwen om het huishouden behoorlijk te voeren. Dit was een lange en intensieve training. De bewoners konden niet meer over hun eigen leven beslissen, maar kregen wel een schuldenregeling en konden op deze manier uithuisplaatsing van de kinderen voorkomen.

Een belangrijk onderdeel van de hulp was het opvangen van de kinderen in crèches en kleuterscholen. Door de intensieve begeleiding van de kinderen daar konden veel kinderen daarna naar een gewone basisschool in plaats van naar het BLO.

Bij het opheffingswerk heeft de gemeente al in '46 gezinswerkers aangesteld. Later is er een krediet van 500.000 gulden gekomen om het Sociaal Cultureel centrum te bouwen.²³ Het is gebouwd met als doel "Om zwak-sociale gezinnen maatschappelijk op een aanvaardbaar niveau te brengen".

Rackwitz, D. (2000 jrg. 8). Beschavingsarbeid in de Rotterdamse noodwoningcomplexen 1940-1970. In A. Schoor van der (Red.), *Rotterdams Jaarboekje* (Vol. 10, p.426). Rotterdam: Gemeentearchief Rotterdam.

Crèche, uit Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). Na-oorlogse noodwoningen Charlois; Verdwenen maar niet vergeten. *Het Brabantse Dorp*, (p. 61).

²³ Rackwitz, D. (2000 jrg. 8). Beschavingsarbeid in de Rotterdamse noodwoningcomplexen 1940-1970. In A. Schoor van der (Red.), *Rotterdams Jaarboekje* (Vol. 10, p.425). Rotterdam: Gemeentearchief Rotterdam.

Kansarm

In de periode hierna was het voor bewoners zonder baan verhuizen financieel onmogelijk. Door de blik die buitenstaanders op het dorp hadden was het erg lastig een baan te vinden. Zo ontstond er een vicieuze cirkel waarin bewoners niet konden verhuizen omdat ze geen baan hadden en geen baan hadden omdat ze uit het dorp kwamen. Door de lage huren bleven dus alleen de sociaal zwakkere gezinnen over. Ook probeerde de gemeente alle asociale bij elkaar te zetten in het Brabantse dorp om ze samen te kunnen heropvoeden.

De huizen waren erg goedkoop vergeleken met andere gezinswoningen. In De Waarheid van maandag 6 maart 1950 wordt een bedrag van f. 3,75 per week genoemd voor de duurste woning in het Brabantse dorp en een bedrag tussen de f. 6,30 en 7,30 per week voor woningen daarbuiten. Bewoners hadden door dit prijs verschil geen mogelijkheid om te verhuizen uit het dorp. Bewoners die wel een goed inkomen hadden probeerden zo snel mogelijk elders onderdak te vinden.²⁴

Asociale

In het column Rotterdamse samenleving heeft een zere plek: Brabantse dorp in Het Vrije Volk op 3 juli 1963 wordt de wijk omschreven als een autokerkhof. Over de huizen die er nog staan wordt er geschreven over verkrotting.²⁵

Autokerkhof Brabantse dorp, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabantse Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.15). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabantse Dorp'.

²⁴ In het nooddorp Zuidplien is de toestand onhoudbaar. (1950, Maart 6). *De Waarheid*.

²⁵ Rotterdamse samenleving heeft een zere plek: het Brabantse Dorp. (1963, Juli 3). *Het Vrije Volk*, p. 4.

"Het Brabants Dorp heeft altijd een slechte naam gehad. Er woonden volgens de buitenstaanders alleen maar a-socialen."

Lee van der, J. (1988, November 10). Jos Brink opent nieuw clubhuis in Vreewijk. *Het vrije volk Metropool*, p. 18.

"Het werden wooncomplexen waar de gemeente Rotterdam stadsgenoten concentreerde die door haar als asociaal werden beschouwd. Op die manier dacht men beter controle op hen te kunnen uitoefenen en hen, met begeleiding en zo nodig onder dwang, tot meer acceptabeler leden van de Rotterdamse bevolking om te vormen."

De asociale gezinnen

Het probleem van de asociale gezinnen, dat zich in veel verschijningsvormen en gradaties voordeed, was zeker niet typisch Rotterdams. In vrijwel alle grote steden kende men veel gezinnen die zich aan de rand van de maatschappij bevonden. Vaak betrof het gezinnen waarvan het hoofd de arbeiders-emancipatie vanaf het begin van de twintigste eeuw had gemist. Problemen als: een gebrekkige opleiding, werkloosheid, alcoholisme, enzovoorts leidden al snel tot een vicieuze cirkel, waaruit men niet de kracht had te ontsnappen. Maar wat wél typerend was voor Rotterdam, was de geringe aandacht die deze problematiek in de vooroorlogse jaren had gekregen."

Rackwitz, D. (2000 jrg. 8). Beschavingsarbeid in de Rotterdamse noodwoningcomplexen 1940-1970. In A. Schoor van der (Red.), *Rotterdams Jaarboekje* (Vol. 10, p. 410). Rotterdam: Gemeentearchief Rotterdam.

"Het Brabantse dorp moest een heropvoedingscomplex voor zwak-sociale gezinnen worden. In februari 1947 stuurden burgemeester en wethouders het projectvoorstel naar de gemeenteraad, die het op 13 maart behandelde. Het voorstel werd met ruime meerderheid aangenomen."

Rackwitz, D. (2000 jrg. 8). Beschavingsarbeid in de Rotterdamse noodwoningcomplexen 1940-1970. In A. Schoor van der (Red.), *Rotterdams Jaarboekje* (Vol. 10, p. 425). Rotterdam: Gemeentearchief Rotterdam.

Saamhorigheid

Uit andere artikelen blijkt dat de saamhorigheid in het dorp erg groot was. In onder andere *Ons Rotterdam* staat dat er binnen het dorp veel vriendenkringen en verenigingen actief waren die voor een groot deel voortkwamen uit initiatieven vanuit het Sociaal Cultureel Centrum. De hechtheid blijkt verder door de vele huwelijken tussen bewoners in het dorp.²⁶

“Moeder was meestal als eerste gereed met eten. Met de pan en etensresten liep ze dan achterom naar de burens en gaf daar het restant. Die mensen hadden anders helemaal niet te eten. Als oma Delwel daar van hoorde, was ze wéér het. gelukkigste mens op de wereld.”

Heerlijk wonen

„Kijk, zó leefden de mensen; In onze buurt. Vele handelden op de manier van mijn moeder en oma Delwei. Uit de grond van mijn hart: het was er heerlijk en mooi leven.” „Houden dus. die reünie. Voor ons de kans van ons leven elkaar terug te zien.”

Wolters, R. (1981, februari 26). 'Bouw Nooddorp weer op, dan gaan we er weer wonen'. *Het Vrije Volk*, p. 3.

Reünie

Het dorp vormde zelfs zo een hechte gemeenschap dat de banden ook na de sloop behouden bleven. Na de sloop in 1965 zijn er tal van reünies georganiseerd om herinneringen van vroeger op te halen. De reünies waren populair en werden goed bezocht, in mei 1981 werd er een grote reünie gegeven waarbij totaal 1500 personen aanwezig waren. Hierna werden de reünies alleen maar groter.²⁷

Het Brabantse dorp, uit Rackwitz, D. (2000 jrg. 8). Beschavingsarbeid in de Rotterdamse noodwoningcomplexen 1940-1970. In A. Schoor van der (Red.), *Rotterdams Jaarboekje* (Vol. 10, p.424). Rotterdam: Gemeentearchief Rotterdam.

²⁶ Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). Na-oorlogse noodwoningen Charlois; Verdwenen maar niet vergeten. *Het Brabantse Dorp*, pp. 1-79.

²⁷ Kniippinga, H. (1981, mei-juni). Nooddorp. *Ons Rotterdam*, 3(Mei/Juni).

Nieuw Clubhuis

De oud-bewoners van het Brabantse dorp bleven behoefte houden elkaar te ontmoeten. In het begin lastig om een onderdak te vinden voor een nieuwe vereniging omdat de bewoners van het Brabantse dorp voor de buitenwereld bekend stonden als asociaal. Uiteindelijk werd er onderdak gevonden bij speeltuinvereniging de Vrijheid aan de Mare in Vreewijk. Dit gebouw voldeed al snel niet meer aan de eisen. Het was een oud vervallen schuurtje van hout waarin de temperatuur slecht te controleren was, in de zomers te warm en in de winters te koud. De staat van het gebouw was te slecht voor een aantal leden en er kwam een plan voor nieuwbouw. Om de nieuwbouw te bekostigen was er subsidie nodig, die in eerste instantie werd afgewezen door de gemeente. Rein Wolters was journalist van het Vrije Volk en tevens erevoorzitter van een bouwcommissie. Door zijn vele bedelbrieven naar de gemeente is hij er uiteindelijk in geslaagd een bedrag van f. 399.000,- gulden te bemachtigen voor de bouw van een nieuw ontmoetingscentrum. In Februari 1988 werd de eerste paal in de grond geslagen en in November was de bouw voltooid.²⁸

Dorpslied

Tekst Tom Richard
melodie: „Bij ons in het Brabantseland”

**Ik denk vaak terug aan het Brabantsedorp,
't Zuidplein kwam er voor in de plaats
Al is het vergaan, 't was hier niet ver vandaan,
de herinnering blijft toch bestaan.
Het Brabantsedorp 't was een heerlijke tijd,
een tijd die je nooit meer vergeet.
De reünie getulgt hier vol hartelijkheid,
elkaar weer te zien zonder spijt.**

refrein:

**Het leven was goed in het Brabantsedorp,
het heerlijke Brabantsedorp.
In 't dorp was je rijk ook al had je geen cent,
nu heb je een jeugdsentiment.
Het landje, het kerkje, de poortjes, 't gemaal,
het is toch zo'n echt sijn verhaal.
En 't volk was er vrij met Het Vrije Volk er bij,
Het Vrije Volk maakt het nu helemaal.
Dag mensen, tot ziens allemaal.**

**Reünie naar de volgende reünie
samen maken we 't waar
Op één feest bij elkaar
Reünie naar de volgende reünie
Het Vrije Volk doet haar best
voor een groot manifest
Kniippinga was de start
't is de man van ons hart
Want het Brabantsedorp blijft
altijd in ons hart.**

Het Dorpslied

²⁸ Lee van der, J. (1988, November 10). Jos Brink opent nieuw clubhuis in Vreewijk. *Het vrije volk Metropool*, p. 18.

Het Sociaal Cultureel centrum

De Renovatie

Bij de renovatie van de oude woningen in het Sociaal Cultureel Centrum koos Bakema ervoor om de oude indeling van ramen en deuren in de gevel te behouden. Om een vrijere plattegrond te verkrijgen werden de woning-scheidende wanden verwijderd. Dit werd mogelijk gemaakt door het aanbrengen van nieuwe spanten die rusten op de gemetselde penanten. De twee delen van het Sociaal centrum, die vroeger uit twee rijtjes woningen bestonden, werden op twee plaatsen met elkaar verbonden. De verbindingen werden gefundeerd op betonpalen en de verbinding werd gemaakt van hout, glas en baksteen.²⁹

Behoud oude gevelindeling, uit Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). Na-oorlogse noodwoningen Charlois; Verdwenen maar niet vergeten. *Het Brabantse Dorp*, (p. 43).

Programma/beschrijving

Het sociaal cultureel centrum had een heel divers programma met een school, een crèche, een Bibliotheek, een badhuis, een theaterzaal, spreek-vergader-werkruimtes, een ruimte voor doktersconsultaties en een woning voor de conciërge. Al deze functies zaten binnen één gebouw en alle ruimtes waren ook verbonden met elkaar. Bakema heeft er echter voor gekozen de belangrijkste ruimtes te voorzien van een eigen ingang, dit is waarschijnlijk zowel uit het oogpunt van programmering gedaan als uit het oogpunt van de verschillende openingstijden.

Op het uitvouwblad staan een plattegrond en twee doorsnedes. Deze zijn ingekleurd aan de hand van een kleurenschema, aan de kleur is te zien welke functie zich waar bevindt. De verzadiging van de kleur geeft aan of een ruimte besloten (verzadigd) of vrije inloop (minder verzadigd) is. Verder is er uit de figuren op te maken welke activiteit daar plaatsvond.

Totaal waren er vier ingangen, de hoofdingang gaf toegang tot het hele gebouw maar primair tot de theaterzaal, bibliotheek, spreek-vergader-werkruimtes en de ruimte voor doktersconsultatie. Deze ingang was te bereiken via een groot plein aan de Noordkant van

²⁹ Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), (pp.111-113).

het gebouw. De school had een eigen ingang die zich aan de westzijde bevond, dit was tevens de ingang voor de crèche. Het badhuis en de woning van de conciërge hadden elk ook hun eigen ingang. Deze entrees bevonden zich eveneens aan het plein aan de Noordzijde.

Het Noordplein: met in het midden de hoofdingang, links het theater en rechts het badhuis en de woning van de conciërge, uit Kniippinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.26). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

Vanaf het Zuiden: met achter de muur de buitenruimte van de school en de crèche, uit Kniippinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.66). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

Door het slim plaatsen van twee gangen tussen de twee voormalige woningblokken, waar vroeger de tuinen lagen, was er één binnenterrein ontstaan. Op het binnenterrein stonden een aantal bomen en er bevonden zich tuintjes.

De school had drie lokalen met in elk lokaal een wasbak en toilet. De overige ruimtes waren een rustruimte, een melkkeuken en een ruimte voor de leidster. Aan de school vast zat een buitenruimte die werd afgeschermd door een muur. De buitenruimte had een zandbak en een poedel vijver. Verder was er nog een plaats voor de crèche waar wiegen buiten konden staan. De crèche werd gebruikt als slaapruijme voor de allerkleinsten en was te bereiken via de nieuwe gang waarin zich pap- en speelkeuken bevond. In deze gang tussen de school en de crèche was ruimte voor expositie, hier konden knutselwerken, gemaakt door kinderen tijdens handarbeid, tentoongesteld worden aan ouders.³⁰

³⁰ "Dorpshuis" in een grote stad"verfrissing voor lichaam en geest. (1948, augustus 14). *Rotterdamsch Nieuwsblad*.

De Buitenruimte van de school, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.67). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

26 De Poedel vijver, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.67). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

Tussen de hoofdentree en het theater in waren de algemene voorzieningen gesitueerd, de toiletten, de garderobe en het koffiebuffet met bijgevoegd een spoelkeuken. Het theater lag in het Noord-Oostgedeelte van het gebouw en bestond uit een zaal en een podium waarachter zich de kleedkamers bevonden, die een eigen ingang hadden.

De bibliotheek was een kleine afgesloten ruimte waarin een balie zat waar vanuit boeken uitgeleend konden worden. Deze boeken konden worden gelezen in de leeskamer die hiernaast zat. Aangrenzend aan de leeskamer was er een leskeuken.

De spreek-, vergader- en werkkamers waren algemene ruimtes die konden dienen voor diverse doeleinden, zoals naaicursussen, algemene informatie en maatschappelijke ondersteuning. Tussen de ruimtes in zaten mobiele wanden, door deze te verschuiven konden er activiteiten plaatsvinden waar meer ruimte voor nodig was. In de gang voor de spreek-, vergader- en werkkamers, die diende als wachtruimte, was plaats voor expositie.

Gelijk rechts vanuit de hoofdentree was er een wachtruimte voor de dokter- en zusterspreekruimtes. De consultatie ruimtes hadden elk een eigen toilet en omkleedruimtes.

Het badhuis had 700 bezoekers per week en had acht douches en twee baden. De kolenopslag en de boiler bevonden zich in de ruimte naast het badhuis. Naast het badhuis lag de woning van de conciërge. Deze woning had bijna hetzelfde formaat gehouden als de woning die er daarvoor stond: de grootte van een type 3 woning. De inrichting was wel sterk veranderd. De entree, de woonkamer en de keuken lagen aan het noord plein en drie slaapkamers aan de andere kant, hiertussen lag een gang in het midden van de woning.^{31, 32}

Garderobe, uit Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). Na-oorlogse noodwoningen Charlois; Verdwenen maar niet vergeten. Het Brabantse Dorp, (p. 35).

Bibliotheek vanuit de leeszaal, uit Wirsing, W., & Splett, O. (1953) *Jugendbauten Unserer Zeit*. (pp. 181-183) München: Rinn.

31 Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), (pp.111-113).

32 Wirsing, W., & Splett, O. (1953) *Jugendbauten Unserer Zeit*. (pp. 181-183) München: Rinn.

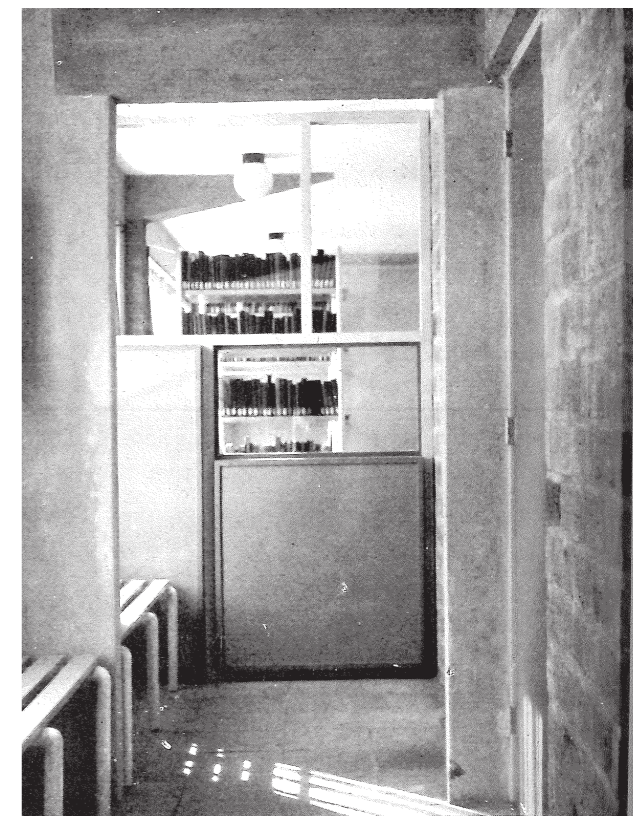
Hoofdentree, uit Joedicke, J. (1963). *Architektur und Städtebau; das Werk Van den Broek und Bakema*. (pp.23-25) Stuttgart: Krämer.

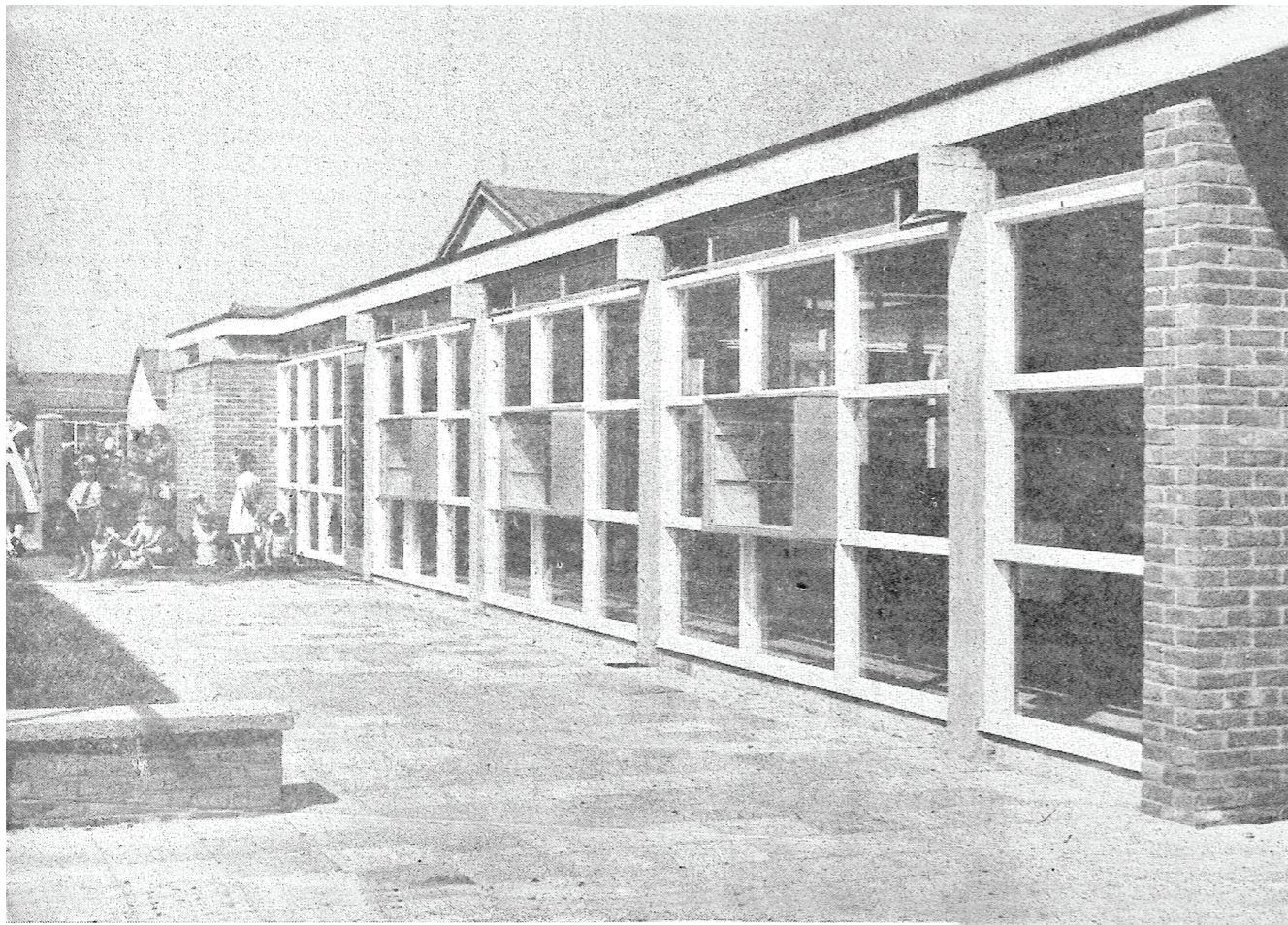
Hoofdentree, uit Joedicke, J. (1963). *Architektur und Städtebau; das Werk Van den Broek und Bakema*. (pp.23-25) Stuttgart: Krämer.

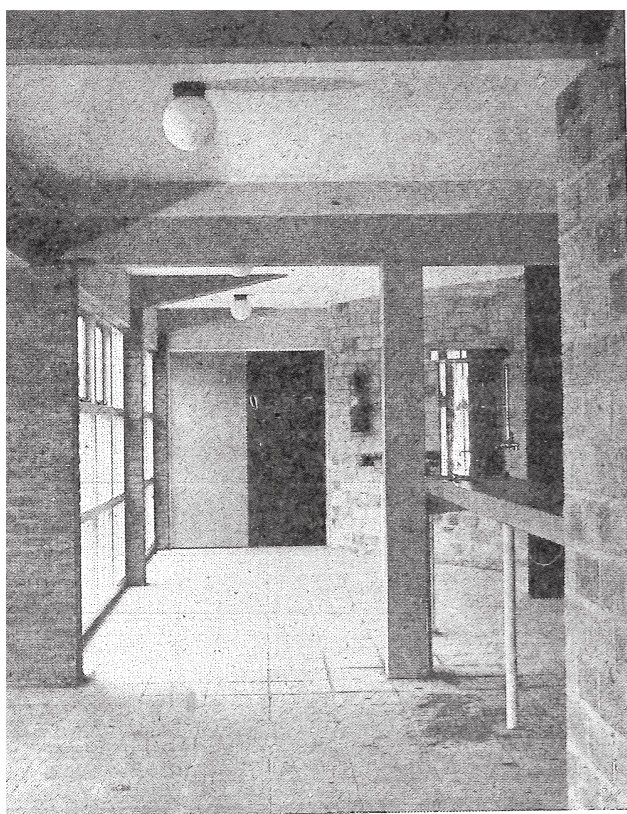
Entree hal, uit Joedicke, J. (1963). *Architektur und Städtebau; das Werk Van den Broek und Bakema*. (pp.23-25) Stuttgart: Krämer.

Vanuit de hal naar de bibliotheek, uit Wirsing, W., & Splett, O. (1953) *Jugendbauten Unserer Zeit*. (pp. 181-183) München: Rinn.

Buitenruimte schoolplein, uit Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), (P.111).

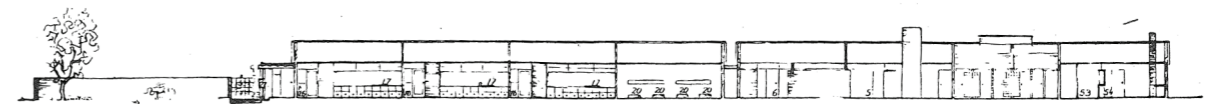
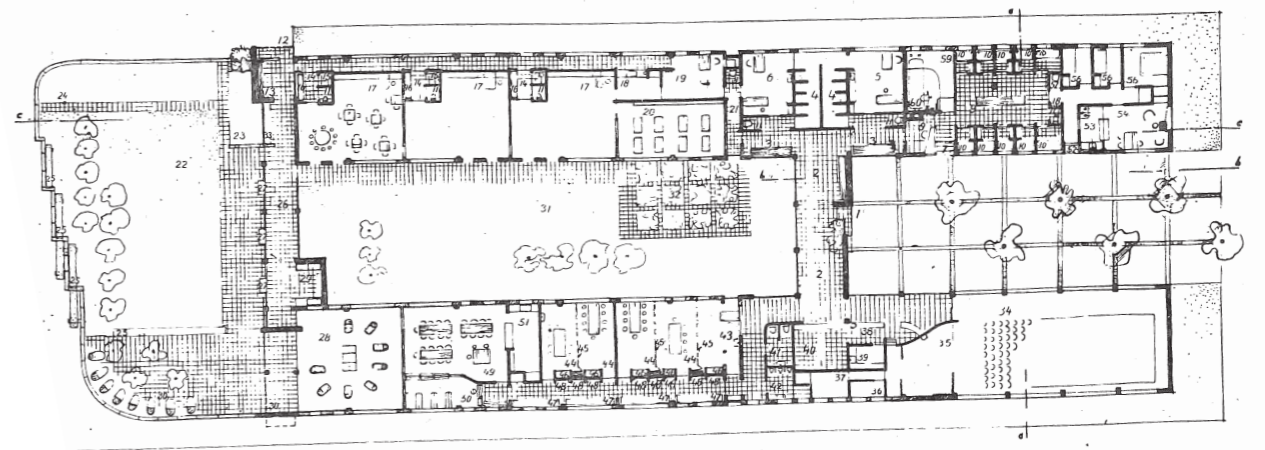
vanuit de hal kijkend naar de garderobe en de theaterzaal, uit Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), (P.113).

Toegevoegde gang door Bakema met expositie ruimte voor knutselwerken, uit Wirsing, W., & Splett, O. (1953) *Jugendbauten Unserer Zeit* (pp. 181-183) München: Rinn.

Buitenruimte Schoolplein, uit Wirsing, W., & Splett, O. (1953) *Jugendbauten Unserer Zeit* (p. 181) München: Rinn.

Doorsnede c-c

Doorsnede a-a

Zuidzijde

Noordzijde

Tekeningen, uit Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), (P.113).

Ontwerpvarianten

De definitieve tekeningen van het complex ontbraken in Het Stadsarchief. Het enige wat over is aan tekeningen zijn een aantal publicaties waaronder een publicatie van Bakema zelf in Forum van 1949 en een boek Jugendbauten Unserer Zeit uit 1953.^{33, 34}

Bakema heeft voor de renovatie twee varianten bedacht, een plan A en een plan B. Dit blijkt uit de toelichting bij de schetsplannen, welke in Het Nieuwe Instituut is toegevoegd aan het bestek van de noodwoningen. De schetsplannen welke nummer 670 en 671 zouden moeten hebben volgens de toelichting, waren onvindbaar in Het nieuwe Instituut.

Plan A

In plan A wordt rekening gehouden met beperkte financieel middelen en minimaal materiaalgebruik. Uiteindelijk is er gekozen voor plan A, omdat de beschrijving van plan A overeen komt met de publicaties in Forum en Jugendbauten Unserer Zeit. De toelichting komt zo sterk overeen met de al gegeven beschrijving van het gebouw dat deze achterwege kan blijven. De exacte toelichting bij de schetsplannen is te vinden in de bijlage.

Plan B

Plan B, dat niet is uitgevoerd, is een stuk ruimer opgezet. In dit plan is een woning en een werkplaats voor de buurtman toegevoegd in het voormalig westelijke blok woningen. Ook zijn de crèche en de algemene ruimtes, die zich nog steeds in het oostelijke gedeelte bevinden, in dit plan een stuk groter.

De ruimte voor dit programma is verkregen door de binnenruimte tussen de voormalige woningblokken dicht te zetten. Deze binnenruimte wordt gebruikt als theaterzaal welke ruimte kan bieden aan 430 mensen ten opzichte van 240 bij plan A, waar de zaal in het noordoostgedeelte lag.

Vergelijking

De ingreep voor het creëren van de extra ruimte op het binnenterrein is relatief eenvoudig en goedkoop, omdat er gebruik gemaakt kan worden van de bestaande funderingspalen. Er wordt tevens materiaal bespaard door het hergebruiken van de oude bestaande wanden. Bakema lijkt voorkeur te hebben voor plan B, omdat er veel extra mogelijkheden ontstaan voor relatief erg lage kosten voor het overdekken van de binnenruimte.

Uitgangspunt

Uit de toelichting van de schetsplannen komt een belangrijk ontwerpuitgangspunt van Bakema naar voren. *“Bij zowel plan A als plan B wordt er gestreefd om bij de ruimtelijke ordening het gemeenschappelijk karakter van deze voorzieningen tot uitdrukking te laten komen. Dit komt volgens Bakema door de overzichtelijke groepering der elementen.”*

Bestek en toelichting bij de schetsplannen, 1948, Archief van J.B. Bakema (1914-1981). Rotterdam: Het Nieuwe Instituut, d10

Activiteiten

Wijkvoorziening

De gemeente heeft na opening gelijk twee ambtenaren aangesteld die bewoners bij moesten staan bij de ontplooiing van het Sociaal Cultureel Centrum. Tijdens een vergadering waarbij alle bewoners uitgenodigd waren is een bestuur gevormd, dat gelijk is gesplitst in zeven commissies. Ze bestonden onder andere uit een commissie voor ontwikkeling en ontspanning, sport, reizen, huishoudelijke voorlichting, toneel. Een aantal van deze commissies zijn uitgegroeid tot verenigingen zoals de reisvereniging, voetbalvereniging (DOK) en de toneelvereniging.³⁵

Het Sociaal cultureel Centrum is ontworpen als wijkvoorziening van het Brabantse dorp. *In De stad der toekomst-de toekomst der stad* wordt een wijk beschreven als dat deel van de stad dat geen persoonlijke verbondenheid meer heeft, maar nog wel kenmerken heeft waardoor de wijk als een geheel ervaren kan worden.³⁶ Uit *De Tijd* van 5 maart 1949 blijkt dat het Sociaal Cultureel Centrum 580 gezinnen bereikte, dat zijn totaal 3000 personen. Dit formaat komt overeen met de wijk beschreven in *De stad der toekomst-de toekomst der stad*. In het Buurtcentrum vonden diverse activiteiten plaats die draaiende gehouden werden door zes sociale werksters en negen gezinsverzorgers. In het dorp was er voor iedereen wat te doen met de in totaal 15 verenigingen die er waren.^{37, 38}

De wandelvereniging, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.38). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

35 “Dorpshuis” in een grote stad“verfrissing voor lichaam en geest. (1948, augustus 14). *Rotterdamsch Nieuwsblad*.

36 Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst; De Toekomst der Stad*. (p. 50). Rotterdam: Voorhoeve.

37 Sociaal werk in Rotterdam; Het Zuidplein, stadswijk met een cultureel centrum. (1949, Maart 5). *De Tijd*.

38 Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). Na oorlogse noodwoningen Charlois; Verdwenen maar niet vergeten. *Het Brabantse Dorp*, (pp. 1-79).

Activiteiten en verenigingen

De theaterzaal is de grootste zaal in het Centrum hier pasten bijna 200 personen in. Voor de kinderen werd er werd buiten schooltijd geoefend door de drumband “Sterker door strijd” en door toneelvereniging “De Vriendenkring” werd er gerepeteerd voor een voorstelling. Eén keer per twee weken werd er een filmmiddag georganiseerd, hier werden films uit de bioscoop getoond die geschikt waren gemaakt voor een 16mm-projector. Voor volwassenen waren er lezingen in de theaterzaal.³⁹

De Theaterzaal, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.56). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

In de algemene ruimtes werden door meerdere groepen gebruikt onder andere door de vrouwenclub, deze organiseerde naaicursussen, kookcursussen en lessen over moderne kinderverzorging. Een andere functie die de ruimte had was de maatschappelijke bijstand, hier konden mensen terecht met hun problemen. Verder waren twee klaverjasverenigingen, waarvan er één bij voetbalvereniging DOK (Door Oefening Krachtig) hoorde die hun lokaal had bij de vereniging die direct achter het gemeenschapscentrum lag, hier lagen ook de atletiek en korfbalvelden.

Voor gezinnen die niet op vakantie konden werden er in de zomer activiteiten georganiseerd. De reisvereniging, die is ontstaan uit een van de commissies, zorgde voor reizen waar iedereen bij mee kon, zelfs invaliden van buiten het Brabantse dorp konden mee. Bewoners van het dorp hadden weinig financiële middelen. Daarom werden er het hele jaar door kranten opgehaald om deze reis te bekostigen. De reis was zo populair dat er na een paar jaar 5 bussen nodig waren. De reisvereniging heette 'Jong en Oud', er werd echter alleen maar door volwassenen van deze busreizen gebruik gemaakt. Voor de jeugd was er knutselclub De Branding, ook deze vereniging organiseerde activiteiten in de zomer. Bij de bouw van het Cultureel Centrum is het jeugdwerk verplaatst van de Dordtsestraatweg naar het Gemeenschapscentrum. Handarbeid werd tevens in de avonden en weekenden georganiseerd voor de jeugd, waar totaal 600 kinderen op af kwamen. Er vonden activiteiten plaats

39 “Cultureel centrum” in Zuid- Onopvallend, maar groot van mogelijkheden. (1948, Oktober 28). *Het Rotterdamsch Parool*.

33 Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), (pp.111-113).

34 Wirsing, W., & Splett, O. (1953). *Jugendbauten Unserer Zeit*. (pp. 181-183) München: Rinn.

zoals het maken van houtsnijwerken en rietenmanden en schilderen. Het Cultureel Centrum heeft een aantal plaatsen voor expositie, hier konden de gemaakte objecten worden uitgesteld. De zandbak die zich in de buitenruimte van de school bevond, werd ook zomers volop gebruikt door spelende kinderen.

Behalve vrijetijdsbesteding had de knutselclub "de Branding" een tweede belang, het droeg bij in de opvoeding en leerde kinderen zelfstandig dingen te maken. De huisvlijtvereniging was bedoeld voor de iets oudere jongens in het dorp en droeg eveneens bij aan de opvoeding en zorgde zelfs voor enige kennis. De jeugd leerde reparaties uit te voeren en het maken van meubelstukken. Er werden bijvoorbeeld bankjes gemaakt voor de voetbalvereniging DOK en objecten voor de speeltuin. Er waren ook kleinere verenigingen, zoals de Volkstuinvereniging en de Figuurzaagclub, deze verenigingen kwamen elk één keer in de twee weken bij elkaar.^{40,41}

Drumband Sterker Door Strijd, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.34). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

De wandelvereniging bij het Sociaal Cultureel centrum, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.39). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

40 Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). Na oorlogse noodwoningen Charlois; Verdwenen maar niet vergeten. *Het Brabantse Dorp*, (pp. 1-79).

41 Knijpinga, H. (1981, mei-juni). Nooddorp. Ons Rotterdam, 3(Mei-juni).

Algemene Voorzieningen

Er waren ook algemene voorzieningen in het gebouw zoals de school, de bibliotheek, de doktersruimte, de kinderopvang en het badhuis. Er is één ruimte voor doktersconsultaties en één ruimte voor zusterconsultaties in het gemeenschapscentrum. Het sociaal cultureel centrum heeft deze voorziening gekregen omdat het Brabantse dorp erg afgelegen lag en er geen dokter in de buurt was. De kinderopvang bevond zich in de crèche hier was plaats voor zeventig wiegen, de kleinsten konden hier slapen. De school had eveneens een rustruimte hier konden de kinderen in de pauze uitrusten. Het Sociaal Cultureel Centrum had voor die tijd een erg groot badhuis: er waren acht douches en twee baden. Het badhuis werd meer dan 700 keer per week bezocht omdat mensen toen zelf nog geen beschikking over een douche hadden. Het badhuis was overdag open, vaak als bewoners van het dorp thuishkwamen van het werk was het badhuis al gesloten. Een stortbad koste 10cent en een ligbad koste 15cent.⁴²

De Bibliotheek, uit Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.69). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

42 Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp : opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt : 1941-1965*. (p.25). Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.

Veelzijdigheid

Het centrum was eigenlijk nog te klein voor alle activiteiten die er plaatsvonden, maar dit is goed opgelost door de architect Bakema blijkt uit het volgende artikel in het Rotterdamsch Parool van 28 oktober 1948. *"Vindingrijkheid: Het "Cultureel Centrum" twee rijen voormalige noodwoningen, lijkt wel erg groot, maar voor de verstrekkende plannen is het eigenlijk nog te klein. Men heeft met gebrek aan ruimte te worstelen gehad, maar dit is juist aan inrichting van het geheel ten goede gekomen. Het interieur munt uit door staalijes van binnenhuisarchitectuur en het is de vindingrijkheid geweest, die in tal van moeilijke gevallen een elegante oplossing heeft gevonden. Er zijn tafelijes en stoelen geconstrueerd, die opvouwbaar of gemakkelijk op elkaar te zetten zijn, waardoor in een oogwenk een grotere ruimte ter beschikking kan komen."*

"Cultureel centrum" in Zuid- Onopvallend, maar groot van mogelijkheden. (1948, Oktober 28). *Het Rotterdamsch Parool*.

In dezelfde krant komt ook de saamhorigheid en de ideologie van het Sociaal Cultureel centrum naar voren.

"Maar wel zijn ze bezielt met denkbeelden, waaraan alle egoïsme vreemd is. Zo is de bedoeling van de reisvereniging dat alle leden eens mee kunnen op een uitstapje. Ook al zou hun dit financieel niet passen. Want dit is de bedoeling van het Cultureel Centrum: de bewoners een middelpunt te geven. Waardoor hun eigen leven prettiger wordt en waarin ze elkaar leren kennen en daardoor elkaar kunnen helpen. Per slot zit ieder mens wel eens in de put. Maar wanneer men 'dorpsgenoten' heeft, die van goeden wille zijn en wanneer er een plek is waar men wordt geholpen met opvoeding van kinderen. Waar men een boek kan lenen (er is een bibliotheek), waar men een goeder lezing kan horen of een toneelvoorstelling meemaken. Dan komen de huismoeders en huisvaders tot het besef dat er nog iets anders is dan alleen maar sjouwen en slaven dat er in het leven dingen zijn, die het leven waard maken. Wie weet, misschien zal het Cultureel Centrum Zuidplein eens in Nederland en... In de hele wereld navolging vinden."

"Cultureel centrum" in Zuid- Onopvallend, maar groot van mogelijkheden. (1948, Oktober 28). *Het Rotterdamsch Parool*.

Door Wie?	Wat?	Aantal personen	Voor wie?						Wijk	stad	Bron
			hoe vaak? (keer per week)	0-12	12-23	23-65	65+				
Toneelvereniging: Vriendenkring	Toneel	200	X	X				X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	Film	200	0,5 X	X				X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Reisvereniging	Bus reizen				X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Vrouwenclub	Naaicursussen				X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Vrouwenclub	Kookcursus				X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Vrouwenclub	Kinderverzorging				X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Voetbal vereniging dok	Klaverjasclub			X	X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	Klaverjasclub				X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	atletiek		X	X				X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	Korfbal Veld		X	X				X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Door oefing krachtig: D.O.K	Voetbalveld (hoort niet echt erbij)			X	X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Huisvlijtvereniging (jongens)	Leren repareren, meubelstukken maken en aanleggen buitenruimte			X				X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
JeugdwerkClub: De Branding	??Knutselclub??	600	zomer	X	X			X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	Leeszaal (600 boeken)		X	X				X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	Kinderopvang (slaapruijnte)	70+	X					X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	Spelen zandbak		zomer	X				X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	spreekuren dokter/verpleegster		X	X	X	X		X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
	Badhuis (8 douches en 2 baden)	700+	7 X	X	X	X		X		Het Rotterdamse Parool, 28 oktober, 1948	
Drumband: sterker door strijd	Drumles			X				X		Ons Rotterdam, 3e jaargang no3, mei-juni 1981	
	School	3 Lokalen	5 X					X		Plattegrond	
Figuurzaagclub	Figuurzagen		0,5 X	X				X		Stichting historisch Charlois	
Volkstuin vereniging	Tuinieren		0,5 X	X				X		Stichting historisch Charlois	
	Lezingen									Rotterdamsch Parool 28 oktober 1948	

Activiteiten Schema Sociaal Cultureel centrum

Probleemwijk Millinxbuurt

Het Millinxbuurt ligt in de Millinxbuurt die deel uitmaakt van Vreewijk. Om de ligging en de bouw van het Buurthuis te begrijpen is er kennis nodig over de wijk. De Millinxbuurt past goed in de hiervoor beschreven verandering van de wijken. Na de oorlog was de kwantiteit van de woningen belangrijker dan de kwaliteit van de woningen wat resulteerde in buurten zoals de Millinxbuurt. Naoorlogse wijken met slechte, kleine en goedkope woningen.

Woningen

De woningen in de Millinxbuurt zijn gebouwd voor de oorlog rond 1930. Het zijn kleine portiekwoningen, die bestaan uit vaak vier tot vijf lagen met respectievelijk drie tot vier woningen. De woningen hadden een gedeeld trappenhuis en zolder. Op de zolder bevond zich een berging en nog twee extra kamers. Naast het gedeelde trappenhuis en zolder had elke woning twee kamers, een alkoof, een kleine keuken, badkamer en een toilet. De verdiepingswoningen hadden een klein balkon en hadden hierdoor een iets kleinere woonkamer dan de woningen op de begane grond. Deze woningen hadden een tuin in plaats van een balkon.⁴³

Door dit woningtype was er een hoge bebouwingsdichtheid in de Millinxbuurt. De buurt bestaat slechts uit acht straten, maar had totaal elfhonderd woningen. Tot de jaren '70 is het een buurt voor de middenklasse, met veel sociale woningbouw voor de nettere arbeiders. Hier komt echter verandering in, in 1968 wordt er een metrolijn aangelegd met vlak in de buurt metrohalte Zuidplein. (Hiervoor moest het Brabantse dorp gesloopt worden).⁴⁴

Rond 1987 verslechterde de wijk. Mede door de aanleg van de metro kozen een aantal winkels ervoor om te sluiten. Dit waren de eerste tekenen van verval en buurtbewoners kozen ervoor om te verhuizen. De gemeente zag het probleem en wees de Millinxbuurt aan als stadsvernieuwinggebied. Door bezuinigingen verviel deze status echter snel.

Perron 0

In 1987 ontstond perron 0, dit was een ruimte in naast het Centraal Station waar vrij drugs gebruikt kon worden. Dit was een manier om meer toezicht te krijgen en de junks van de straat te halen. In 1994 verdween perron 0 weer. Een aantal van de junks die overbleven werden tijdelijk gehuisvest in de Millinxbuurt.

43 Gemeente Rotterdam dS+V. (1994). Nieuwe aanpak Millinx : fase 3; -de uitwerking en organisatie van de "Aankoop-Verbeter-Verkoop". Rotterdam: Consult.

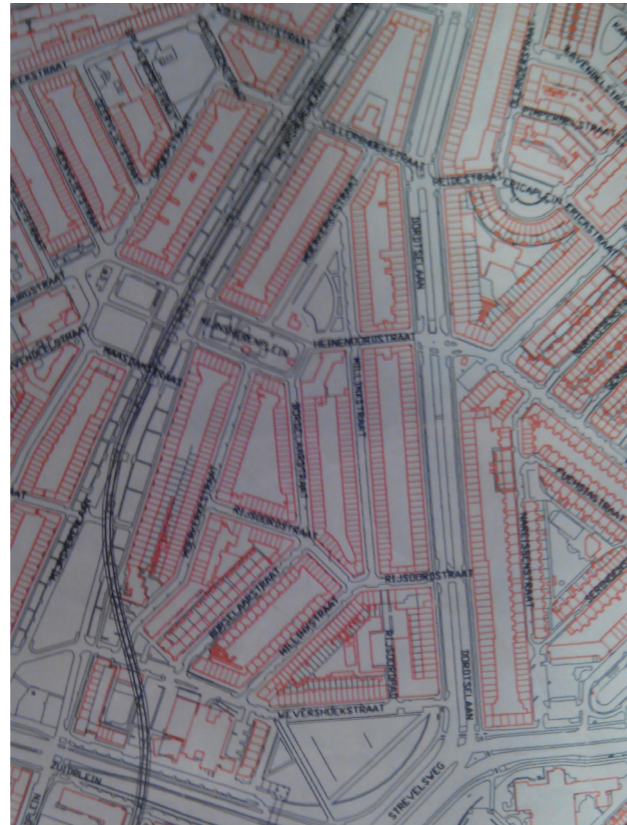
44 Wit de, R. (2002). Reportage 'Op je klompen' : neergang en opgang van oude wijken. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Aanleg metrolijn zuidplein, Kaartenkamer TU Delft

Moerkerkeplein

De Moerkerkeschool is gebouwd in 1943 en lag ingeklemd tussen de Millinxstraat en de Moerkerkestraat, iets ten noorden van CBS de Akker. Uiteindelijk kwam de school leeg te staan en werd deze gesloopt waardoor het Moerkerkeplein ontstond.

Sloop Moerkerkeschool, 1998, Kaartenkamer TU Delft

Het Moerkerkeplein werd al snel overgenomen door Antilianen die van het straatleven houden en zich slechts een goedkope woning kunnen permitteren. Ook trok het plein drugsdealers aan. Het was een afgezonderd pleintje en door Perron 0 zaten er genoeg gebruikers in de buurt. Ook lag de metrohalte Zuidplein op een steenworp afstand, wat zorgde voor dealers en junks van buiten de buurt. De perfecte plek was gecreëerd voor drugsdealers en Antilianen.

Verder verval

De buurt kreeg een slechte naam in heel Rotterdam. Banken waren bang dat woningen in de Millinxbuurt in waarde zouden dalen en stopten met het verstrekken van hypotheek. Door de leegstand werd de sfeer in de buurt steeds slechter en het enige wat buurtbewoners wilden was het verkopen van hun huis voor een redelijke prijs. Huisjesmelkers speelden hierop in en kochten woningen op en verhuurden deze tegen woekerprijzen. Voor de sociaal zwakkeren was de Millinxbuurt de enige plek waar betaalbare woningen te vinden zijn. Huisjesmelkers verhuurden de kleine woningen voor 550 gulden per maand en deden nauwelijks of geen onderhoud. Dit zorgde voor schimmel en ongedierte in de woningen. Ook als de douche het niet deed werd deze niet gerepareerd.

Het stoppen met verstrekken van hypotheek zorgde er ervoor dat woningen alleen nog maar contant gekocht konden worden. Op zichzelf lijkt dit geen probleem, de mensen met veel contant geld kwamen echter veelal uit het criminele circuit. Hierdoor kwamen de woningen terecht bij particuliere huisbazen, die mensen uitbuiten, of bij dealers en andere criminelen.

Door een junk, die verhuisd was van perron 0 naar de Millinxbuurt, werd geschat dat er op dat moment dertig tot veertig dealers in de buurt actief waren. Er zijn twee verschillende groepen dealers in de buurt actief, beide komen van de ABC eilanden (Aruba, Bonaire en Curaçao). De eerste groep bestaat uit wat oudere volwassen mannen die al wat langer in Nederland wonen. Deze groep heeft kinderen en maakt deel uit van de wijk en ze nemen diverse taken op zich. De tweede groep verblijft korter in Nederland en is nog jong. De jongere dealers stellen zich macho op en botsen met de oudere dealers.

Veegactie

In 1999 werd er in de Millinxbuurt een 'veegactie' gehouden. Dit is niet zoals doet vermoeden het opruimen van de straat maar het oppakken van drugsdealers. De buurt wordt afgezet en alle dealers worden aangehouden soms met behulp van bewoners. De veegactie heeft echter geen positieve invloed gehad op de buurt. De actie heeft er toe geleid dat buurtbewoners elkaar meer zijn wantrouwen en de oudere Antilliaanse dealers hebben plaats gemaakt voor jong Antilliaans dealer tuig.

Achterstandswijk

De problemen die ontstonden in de Millinxbuurt lopen parallel met de beschreven ontwikkelingen in de wijken. Wel is de Millinxbuurt een erg extreem voorbeeld van de achterstandswijken die aangewezen zijn tijdens het kabinet van Lubbers-Kok (1989-1994). Opsommend zijn dit de problemen in de wijk: Drugsdealers, Junks plein, ongedierte, geen onderhoud woningen, Opkopen woningen door huisjesmelkers, Inbraken, Schietincidenten.⁴⁵

45 Wit de, R. (2002). Reportage 'Op je klompen': neergang en opgang van oude wijken. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Herstel

Moerkerkeplein

In 1994 wordt er voor het eerst wat ondernomen in de buurt. De speeltuin op het Moerkerkeplein wordt heringericht door Lüthi & Niclaes met als opdrachtgever Buurt en Speeltuin Werk Rotterdam, dit is een vereniging die opkomt voor het veilig spelen van kinderen. Het herinrichten van de speeltuin geeft nog niet genoeg effect en Deelgemeente Charlois geeft de opdracht tot het bouwen van een buurtpost. De buurtpost van zeventig vierkante meter is eveneens ontworpen door Lüthi & Niclaes en werd opgeleverd in 1996.

Millinx buurtpost, Nieuwbouw activiteiten- en ontmoetingscentrum, uit infoblad Millinx buurtpost Lüthi & Niclaes

Renovatie

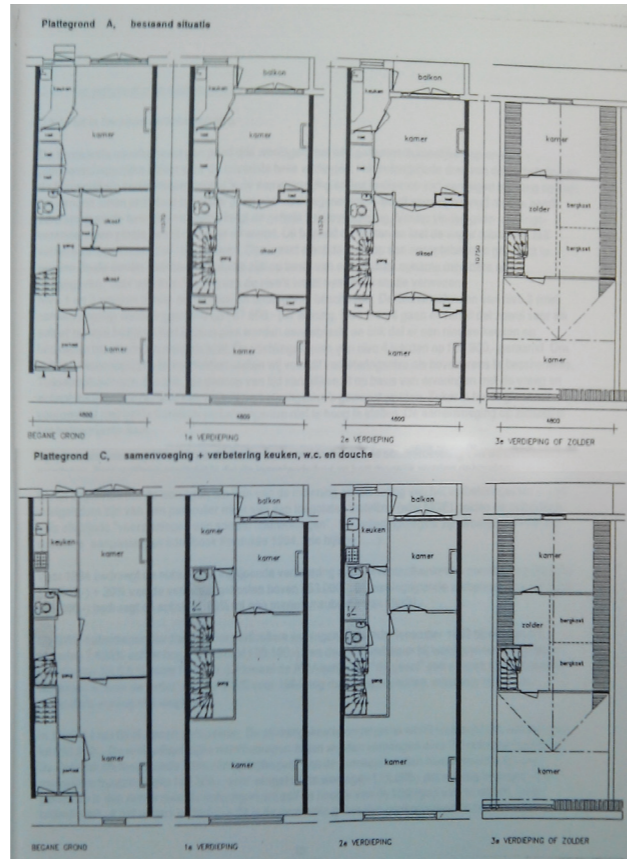
Al vanaf 1994 werd er een strategie ontwikkeld voor de Millinxbuurt waar 1.275.000 voor beschikbaar was. In deze strategie kocht de gemeente woningen op van huizeigenaren, voegde deze samen en knapte ze op. In drie jaar tijd moesten er totaal 60 panden opgekocht worden, wat neerkwam op 180 woningen. Deze woningen werden in het plan getransformeerd tot 120 grotere woningen. Dit plan is nog vijf jaar blijven liggen voordat het weer werd opgepakt.⁴⁶

In 1999 kocht de gemeente 350 woningen op en verkocht deze door aan de woningbouwcorporatie, die deze transformeerde tot 185 woningen, waaronder 15 grote stadswoningen. In de transformatie worden kleine portiekwoningen met een gedeeld trappenhuis getransformeerd tot één woning met twee lagen. Ook kregen de woningen een eigen trappenhuis.

Voor de bewoners leek het een goede strategie, maar doordat de gemeente te weinig voor de woningen wilde betalen werkte het niet goed zoals blijkt uit het volgende voorbeeld. De gemeente was bereid de bewoners uit te kopen voor f. 24.000, een op het eerste gezicht redelijke prijs door de daling van de waarde van de huizen. De bewoners hadden op dat moment alleen wel hun woning voor 50.000 gulden verhuypothekeerd staan.⁴⁷

46 Gemeente Rotterdam dS+V. (1994). *Nieuwe aanpak Millinx : fase 3; de uitwerking en organisatie van de "Aankoop-Verbeter-Verkoop"*. Rotterdam: Consult.

47 Wit de, R. (2002). *Reportage 'Op je klompen': neergang en opgang van oude wijken*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Renovatie woningen Millinxbuurt, uit Gemeente Rotterdam dS+V. (1994). *Nieuwe aanpak Millinx : fase 3; de uitwerking en organisatie van de "Aankoop-Verbeter-Verkoop"*. Rotterdam: Consult.

Plan buurthuis

Behalve het opknappen en vergroten van de woningen werd er ook gewerkt aan de verbetering van de openbare ruimte. De gemeente wilde een nieuw multifunctioneel buurthuis in het hart van de Millinxbuurt als onderdeel van een totaal plan waarin ook de Dordtselaan onder handen werd genomen. Het doel was de criminaliteit af te laten nemen door een politiepост neer te zetten en camera's op te hangen op elke straathoek in de buurt. Ook werd er een samscholingsverbod van kracht. Door de vergrote pakkans is de criminaliteit in de wijk ook daadwerkelijk afgenomen.

Voor de bouw van het Millinxbloek en het Millinxbloekhuis heeft de gemeente een budget van 3,1 miljoen euro uitgetrokken. Voor de exploitatie is 448 duizend euro per jaar nodig. Ruim de helft van dit bedrag wordt door huurinkomsten en deelgemeente Charlois opgebracht. De overige 193 duizend euro kwam vanuit het stimuleringsfonds voor krachtwijken. Het was de bedoeling dat de huuropbrengsten zouden toenemen, zodat de bijdrage van het fond zou krimpen.^{48, 49}

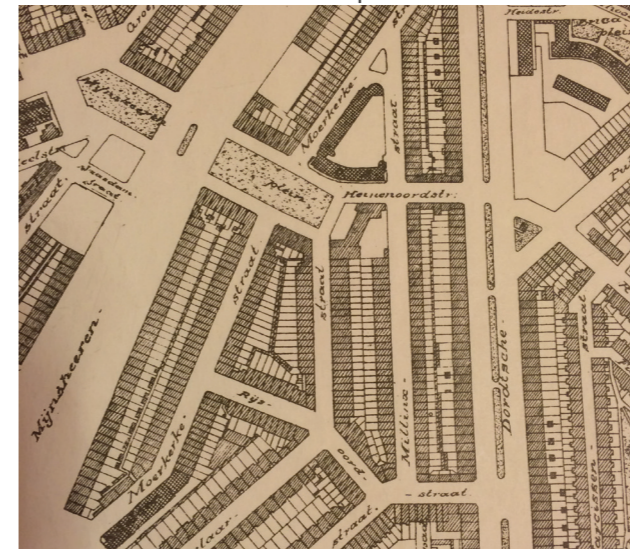
48 Potters, M. (2000, Augustus 3). *Nieuwe toekomst voor Millinxbuurt*. AD.

49 Stukken betreffende het Programma Veiligheid, het wijkveiligheidsproject Dordtselaan en het overleg Beheer en Veiligheid Millinxbuurt, 1996-1998, Archief van de Deelgemeente Charlois te Rotterdam 1973-2000, Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam, 6485

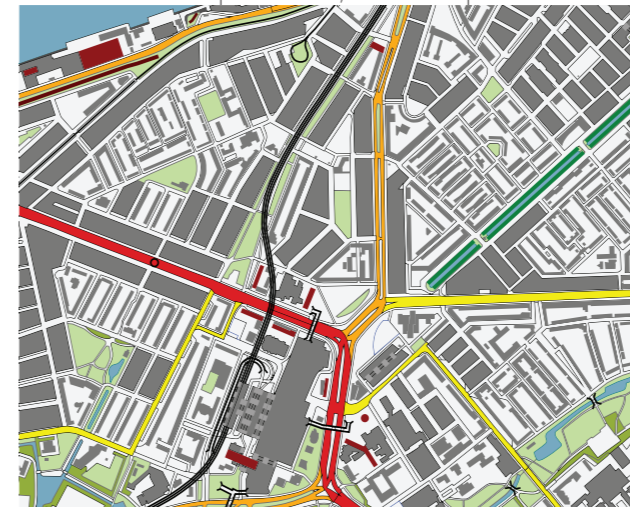
Het moest een laagdrempelig, multifunctioneel buurthuis worden, waar veel groepen een ruimte konden vinden, zoals de vereniging Millinxtheater. Voor deze vereniging moest er een theater- en muziekrimte komen, waar ook activiteiten gehouden konden worden. Het gebouw moest ook ruimte bieden aan een peuterspeelzaal, een kinderdagverblijf, buitenschoolse opvang en twee extra lokalen voor Basisschool de Akker. In het buurthuis moesten verder kantoorruimte, cursusruimten en spreekkamers komen. Volgens het beleidsplan van de gemeente moet het een "mooi, transparant en licht gebouw" worden. "Het Millinxbloekhuis beoogt door haar activiteiten voor jeugd en opvoeders een bijdrage te leveren aan een verbetering van de woon-, werk- en leefomstandigheden in de Millinxbuurt."

Potters, M. (2000, Augustus 3). *Nieuwe toekomst voor Millinxbuurt*. AD.

In 1995 werd er een heel blok woningen gesloopt ten behoeve van de aanleg van het Millinxbloek en het Millinxbloekhuis die voltooid zijn in 2003. Het blok dat gesloopt werd is het Millinxbloek, 32 woningen met oneven nummers in de Millinxstraat, 31 woningen met even nummers in de Borselaarstraat en 8 woningen met oneven nummers in de Rijsoordstraat.

Millinxbuurt voor sloop Millinxbloek, TU Delft Maps

Rotterdam-Zuid na sloop Millinxbloek, 1995, Top 10 vector, TU Delft Maps

Recente ontwikkelingen

In 2010 gaf de gemeente opdracht om opnieuw 39 woningen op te kopen en te transformeren tot 27 huur- en koopwoningen. Ook gaf de gemeente opdracht voor de aanleg van een compleet nieuwe speeltuin op het Moerkerkeplein. Verder werd er in de wijk nog een kunstgrasveldje aangelegd en in 2012 werd het Mijnsheerenpark opgeknapt.⁵⁰

Nieuwe Speeltuin 2010, uit Kerkmeester, A. (2011). *Opgeknapte Millinxbuurt laat verleden achter zich. Charlois, 11(4)*, pp. 24-27.

50 Kerkmeester, A. (2011). *Opgeknapte Millinxbuurt laat verleden achter zich. Charlois, 11(4)*, pp. 24-27.

Lüthi & Niclaes

Het Millinxbuurt is ontworpen door Peter Lüthi en Ria Niclaes. Peter Lüthi is een Zwitser en heeft daar zijn opleiding Architectuur voltooid. Tijdens zijn studie heeft hij meer interesse in de Nederlandse Architectuur gekregen en is hij naar Nederland gekomen. Daar heeft hij eerst een aantal jaar voor Van den Broek en Bakema gewerkt. In 1978 heeft hij het Bureau Lüthi opgericht, ook kreeg hij in deze periode een aanstelling aan de TU Delft.⁵¹

In de jaren '80 kwam Ria Niclaes bij het bureau als inspraak- en procesbegeleider. Zij heeft een achtergrond als opbouwwerker en socioloog en ze houdt ervan om naar het sociale aspect van het ontwerpproces te kijken. Sinds 1992 zijn Ria Niclaes en Peter Lüthi zakelijke partners geworden en kreeg het bureau de naam: Lüthi & Niclaes, bureau voor Architectuur, onderzoek en procesregie.

Door de verschillende achtergronden van Lüthi en Niclaes is er een speciaal soort samenwerking ontstaan waarin ze elkaar goed kunnen aanvullen. Door het samenbrengen van deze achtergronden hebben ze specifieke typologieën gebouwen ontworpen waarin sociale cohesie belangrijk is. Ze hebben onder andere clubhuizen, wijkgebouwen en sociale woningbouw in opdracht van de gemeente ontworpen.

38

In Rotterdam en specifiek in de Millinxbuurt is bij het ontwerpen een sociale invalshoek gewenst. De Millinxbuurt is een probleemwijk waarin goed de behoefte van de bewoners geïnventariseerd moest worden om op die manier het programma te extraheren uit het maatschappelijk probleem. In de opgave is deze kennis op sociaal gebied erg belangrijk.

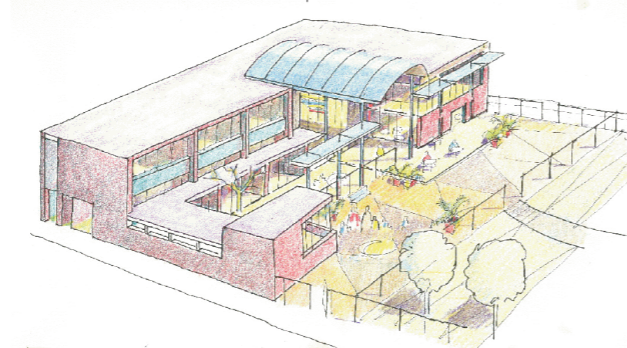
Lüthi & Niclaes hebben een aantal opdrachten gedaan in de Millinxbuurt. Tussen 1993 en 1994 de herinrichting van de speeltuin op het Moerkerkeplein met als opdrachtgever Buurt en Speeltuin Werk. Tussen '94 en '96 een nieuwe buurtpost eveneens op het Moerkerkeplein in opdracht van deelgemeente Charlois. De gemeente Rotterdam, de deelgemeente Charlois en Projectbureau Millinxbuurt gaven Lüthi & Niclaes in '98 de opdracht voor het Millinxbuurt(huis). Dit werd voltooid in 2003.⁵²

Maquette Millinxbuurt, uit Aalbers, B. (2004, 2 25). *Het resultaat*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/bouw%20millinxbuurt.htm>

Millinxbuurt, uit Aalbers, B. (2004, 2 25). *Het resultaat*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/bouw%20millinxbuurt.htm>

Millinxbuurt, uit Aalbers, B. (2004, 2 25). *Het resultaat*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/bouw%20millinxbuurt.htm>

⁵¹ Peter Lüthi. (2013). Opgeroepen op 5 15, 2015, van Department of Architecture, TU Delft: <http://www.tudelft-architecture.nl/chairs/the-architecture-of-the-interior/staff/peter-luthi>

⁵² Niclaes, R., & Lüthi, P. (2008, 10 24). *Bureau informatie*. Opgeroepen op 5 15, 2015, van Lüthi & Niclaes- Bureau voor architectuur, onderzoek en procesregie: <http://www.luthi-niclaes.nl/wiezijnwij.html>

Christelijke Basisschool de Akker

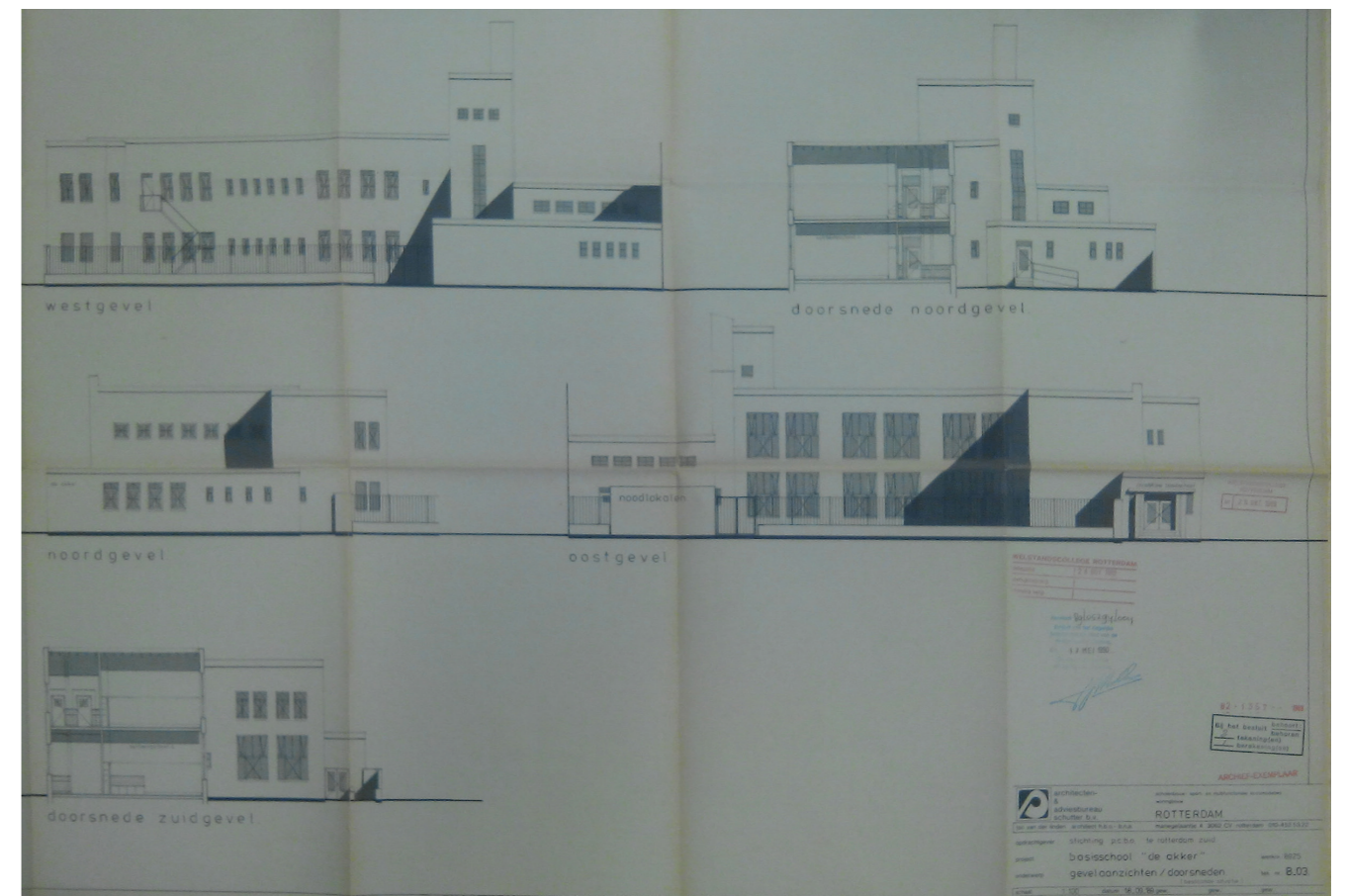
Ds. J. van Haeringenschool 1929

De Haeringenschool is opgericht op 1 September 1929 aan de Heinenoordstraat. Later is de school samengegaan met kleuterschool Prinses Juliana en is deze CBS de Akker gaan heten.

Haeringenschool net na de oprichting (1929), uit Langbroek-Versteeg, T. (2015, 3 21). *Het Oud-Akker-Nieuws*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/geschiedenis.htm>

39

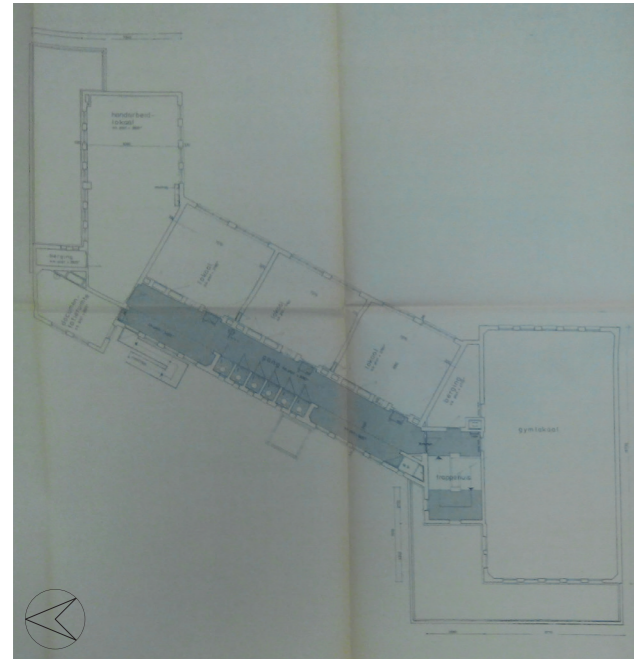
Aanzichten, uit Bouwtekeningen Millinxstraat 33: CBS de Akker, 1989, Archief van dS + V, Rotterdam: Stadsarchief, B2-1357-1989

CBS de Akker 1989

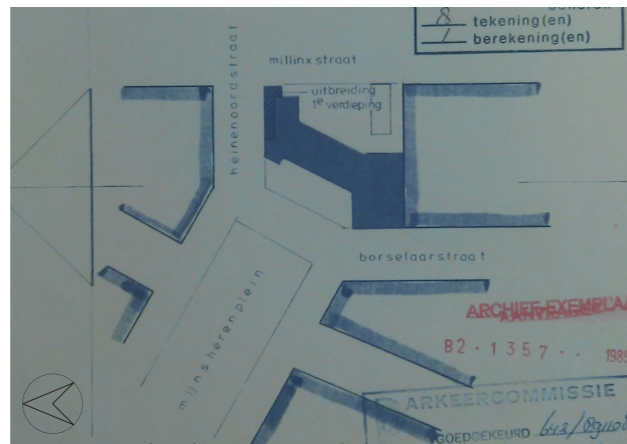
De plattegronden en aanzichten op deze pagina zijn van 1989. In dat jaar heeft de school betere vluchtwegen gekregen, door het plaatsen van een extra trap vlakbij de hoofdentree.

CBS de Akker Heden

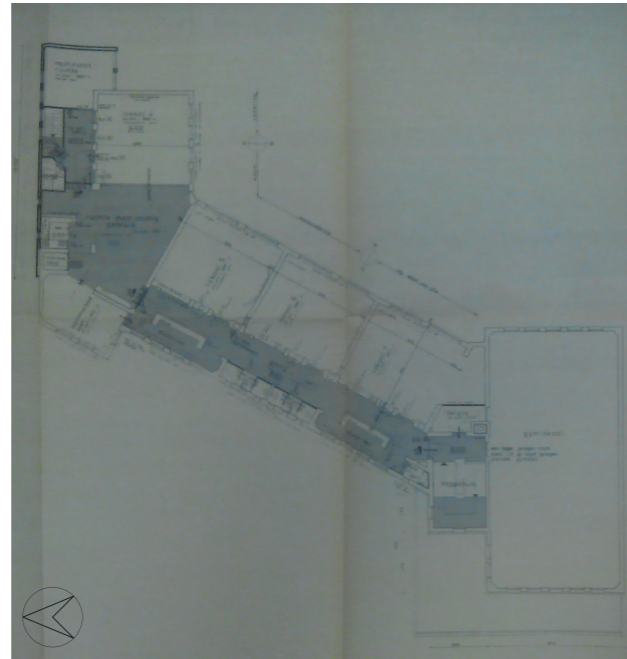
In de huidige plattegrond zijn de gymnastiek lokalen omgebouwd tot meerdere lokalen. Op de begane grond een speellokaal, een bibliotheek, een toiletgroep en een nul-groepen lokaal, op de eerste verdieping een lokaal, een wissellokaal en een toiletgroep. Ook heeft de school er op de eerste verdieping er een aantal ruimtes bij gekregen in het Millinparkhuis

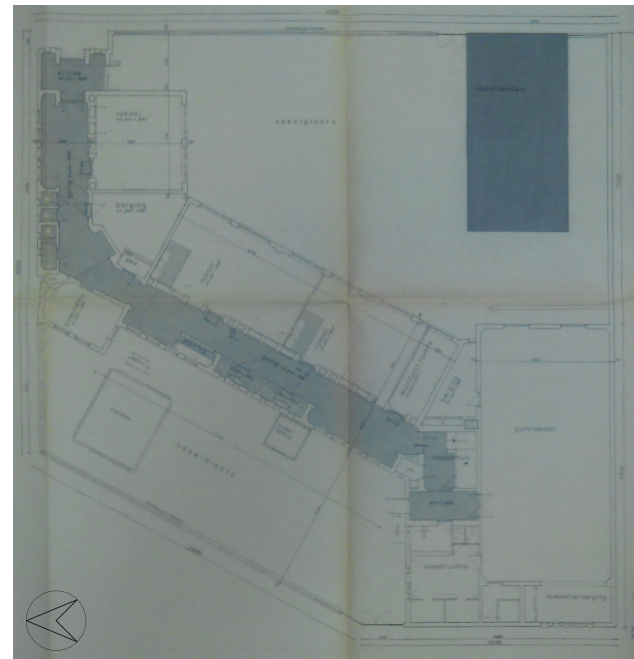
Eerste verdieping voor opbouw eerste verdieping, uit Bouwtekeningen Millinstraat 33: CBS de Akker, 1989, Archief van dS + V, Rotterdam: Stadsarchief, B2-1357-1989

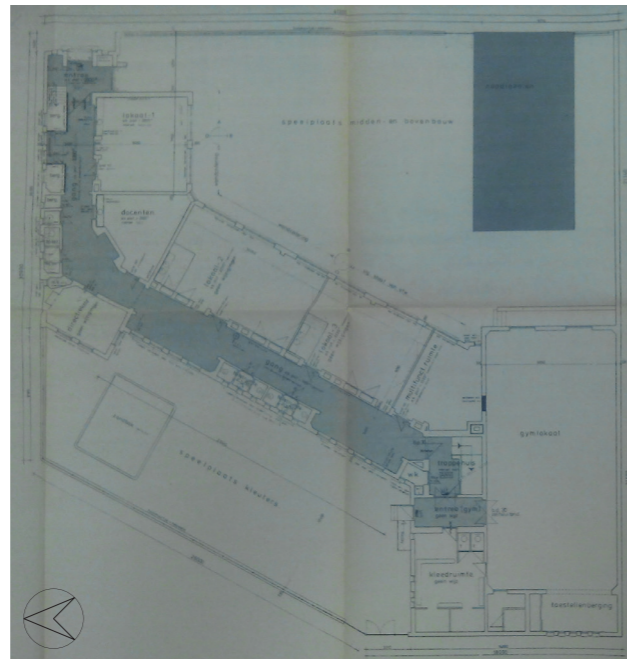
Situatie met uitbreiding, uit Bouwtekeningen Millinstraat 33: CBS de Akker, 1989, Archief van dS + V, Rotterdam: Stadsarchief, B2-1357-1989

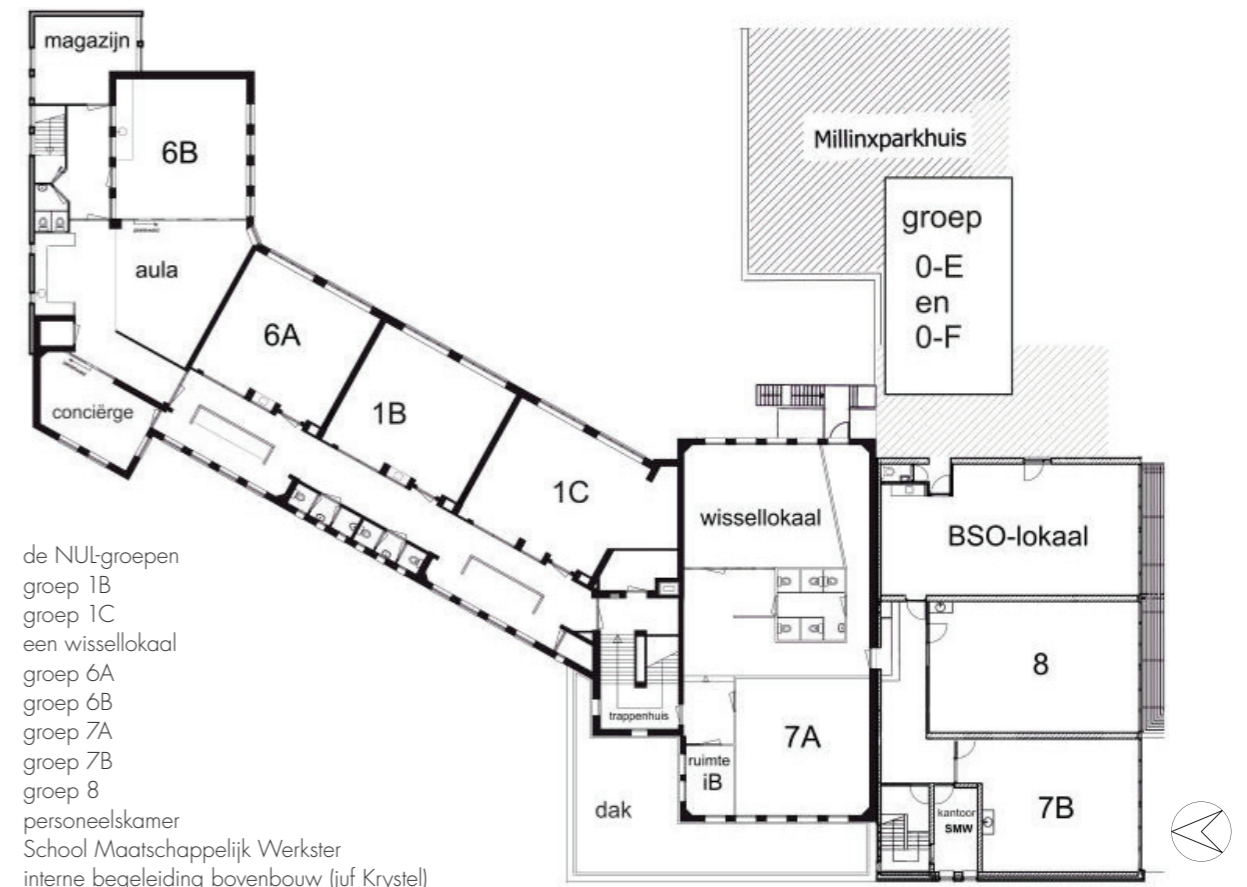
Eerste verdieping na opbouw eerste verdieping, uit Bouwtekeningen Millinstraat 33: CBS de Akker, 1989, Archief van dS + V, Rotterdam: Stadsarchief, B2-1357-1989

Begane grond voor opbouw eerste verdieping, uit Bouwtekeningen Millinstraat 33: CBS de Akker, 1989, Archief van dS + V, Rotterdam: Stadsarchief, B2-1357-1989

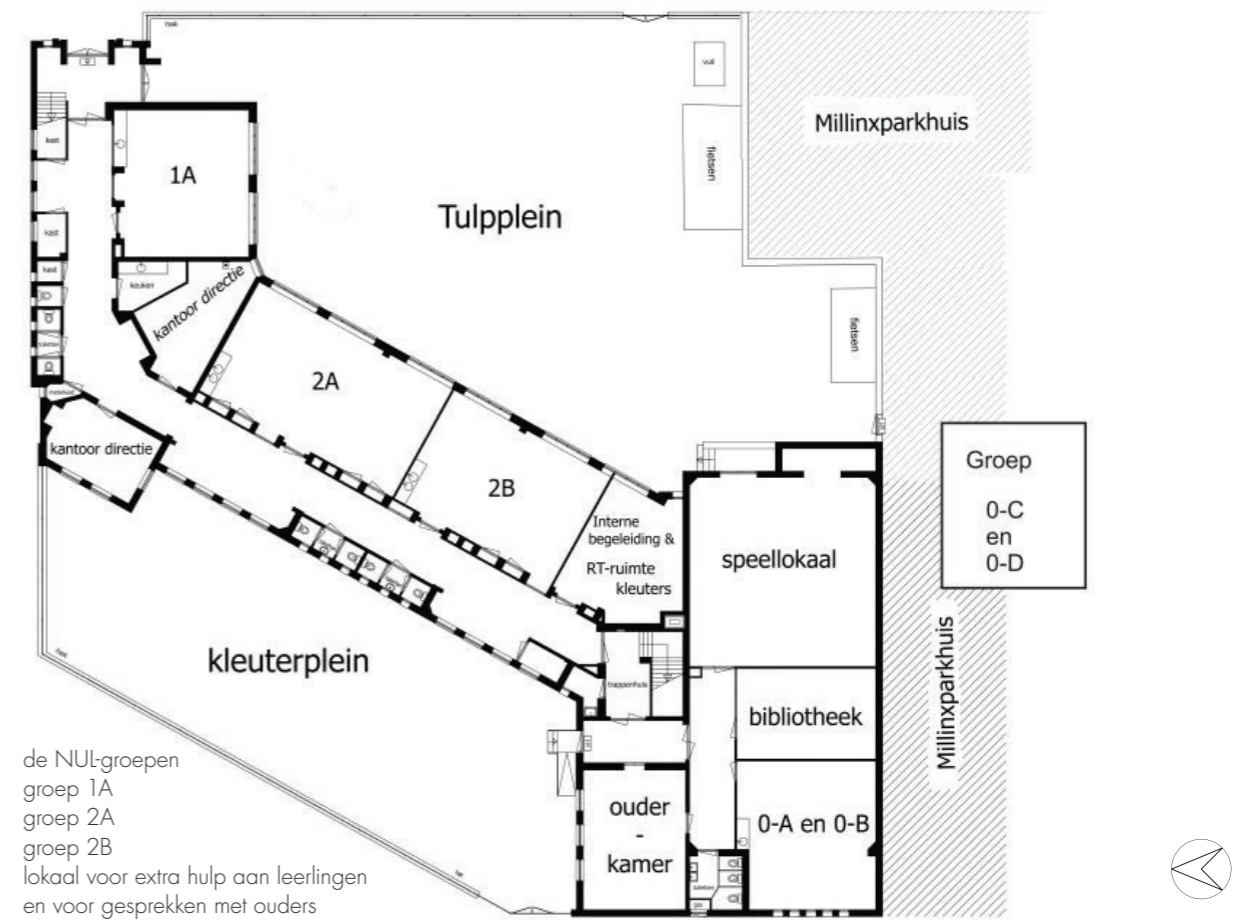

Begane grond na opbouw eerste verdieping, uit Bouwtekeningen Millinstraat 33: CBS de Akker, 1989, Archief van dS + V, Rotterdam: Stadsarchief, B2-1357-1989

0E, 0F	de NUL-groepen
1B	groep 1B
1C	groep 1C
	een wissellokaal
6A	groep 6A
6B	groep 6B
7A	groep 7A
7B	groep 7B
8	groep 8
Aula	personeelskamer
SMW	School Maatschappelijk Werkster
IB	interne begeleiding bovenbouw (juf Krystel)

1e verdieping, Basisschool CBS de Akker(heden), uit CBS de Akker, T. (2015, 3 21). *Schoolgids 2014-2015*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/SchoolGids.htm>

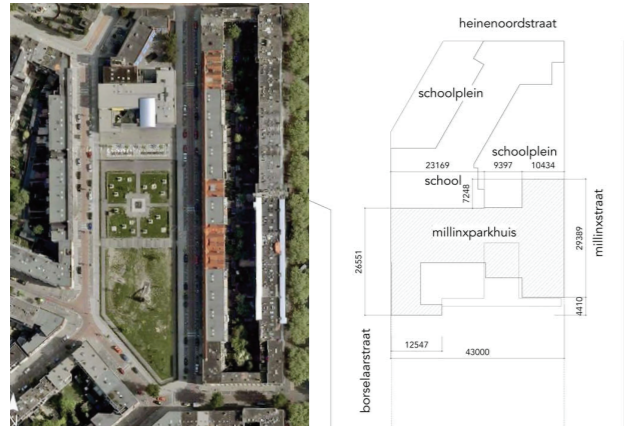
0A-0D	de NUL-groepen
1A	groep 1A
2A	groep 2A
2B	groep 2B
IB & RT	lokaal voor extra hulp aan leerlingen en voor gesprekken met ouders

Begane grond, Basisschool CBS de Akker(heden), uit CBS de Akker, T. (2015, 3 21). *Schoolgids 2014-2015*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/SchoolGids.htm>

Millinxbloekhuis

Millinxblok

Het weghalen van het Millinxblok in 2000 en het plaatsen van het Millinxbloekhuis en Millinxbloekhuis daarvoor in de plaats in 2003 is een erg grote ingreep geweest. De school CBS de Akker welke gebouwd is in 1930, is het enige gebouw dat is blijven staan in noordelijk puntje van dit blok. Om een zo groot mogelijk park te creëren is het Buurthuis direct tegen de oude school aangebouwd, met maximale oriëntatie op het park.

Situatie Millinxbloekhuis, uit infoblad Millinxbloekhuis Lüthi & Niclaes & Bouwtekeningen Millinxstraat 69. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam

42 Prefab-bouw

Het Millinxbloekhuis is opgebouwd uit prefab bouwelementen. Voor de hoofdconstructie is stapelbouw in combinatie met staalbouw gebruikt. Bij stapelbouw worden kalkzandsteen blokken met elkaar verlijmd. Bovenop deze wanden rusten kanaalplaatvloeren. Het dak boven de centrale hal in het buurthuis is gemaakt van een koepel die naar buiten doorsteekt. De koepel is opgebouwd uit metalen profielen.⁵³

Bouwterrein Millinxbloekhuis met CBS de Akker op de achtergrond, uit Aalbers, B. (2004, 2 25). *Het resultaat*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/bouw%20millinxbloekhuis.htm>

53 Bouwtekeningen Millinxstraat 69. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam

Prefab stapelbouw, uit Aalbers, B. (2004, 2 25). *Het resultaat*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/bouw%20millinxbloekhuis.htm>

Park-gebouw

Door het naar voren komende dak krijgt het gebouw een zekere expressie en wordt de entree geaccentueerd. De gevel van de ontmoetingsruimte onder het gebogen dak is van glas. Op de begane grond is het glas transparant, hoger in de gevel, ter plaatse van de eerste verdieping, bestaat de gevel uit translucente glasprofielen. Door het uitstekende dak en de glaswand ontstaat er een interactie tussen het park en het buurthuis.

Millinxbloekhuis vanuit het park, uit infoblad Millinxbloekhuis Lüthi & Niclaes

Millinxbloekhuis vanuit het gebouw, uit infoblad Millinxbloekhuis Lüthi & Niclaes

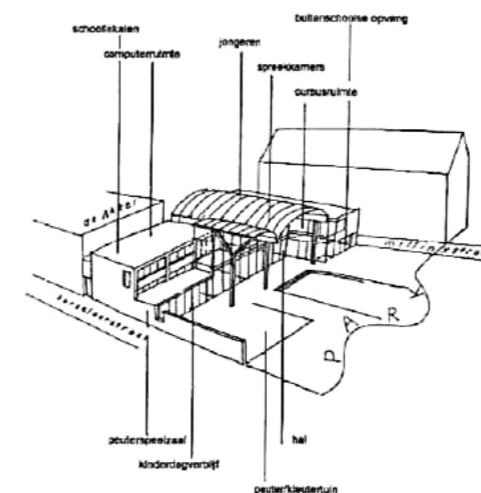
De zijanten van het Millinxbloekhuis aan de Borselaarstraat en de Millinxstraat vormen een contrast met de parkzijde. De zijanten van het gebouw zijn in tegenstelling tot de parkzijde gesloten en gemaakt van rode baksteen. De rode kleur van de baksteen sluit aan bij de omliggende woningen. Aan de kant van het park worden is de gevel veel transparanter en het pand krijgt het meeste daglicht binnen via deze zijde.

Millinxbloekhuis vanuit het park, uit infoblad Millinxbloekhuis Lüthi & Niclaes

Programma/beschrijving

Het Buurthuis bevat twee verdiepingen met een divers programma dat op slimme wijze is geschakeld. In het gebouw zijn een buurtcentrum, een crèche, een buitenschoolse opvang en een aanbouw van de school opgenomen. De architect heeft ervoor gekozen deze samenstellende delen van dit programma zo gescheiden mogelijk te houden. Op de begane grond liggen de crèche en het buurthuis en boven is eveneens het buurthuis en zijn er schoollokalen en de buitenschoolse opvang. Het bezoek van het buurthuis is erg laagdrempelig, buurtbewoners kunnen direct vanuit de entree naar binnen en door het open karakter van de glazen hal worden buurtbewoners naar binnen getrokken. De crèche deelt dezelfde entree met het buurthuis. Wel heeft de crèche nog een tweede deur waarachter zich alleen de crèche bevindt en overige bezoekers kunnen hier dus niet komen. De extra schoollokalen zijn los gekoppeld van het gebouw en alleen bereikbaar via Basisschool de Akker. Alleen de buitenschoolse opvang heeft een deur naar zowel de school als naar het buurtcentrum, echter is de laatste genoemde deur op slot.

Schakeling van het programma, Aalbers, B. (2004, 2 25). *Het resultaat*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/bouw%20millinxbloekhuis.htm>

Op het uitvouwblad staat een plattegrond en een doorsnede. Deze zijn ingekleurd aan de hand van een kleurenschema, aan de kleur is te zien welke functie zich waar bevindt. De verzadiging van de kleur geeft aan of een ruimte besloten (verzadigd) of vrije inloop (minder verzadigd) is. Verder is er uit de figuren op te maken welke activiteit daar plaatsvindt.

Het gebouw heeft maar één ingang die te bereiken is vanaf het park waar een grote parkeerplaats is gesitueerd. Na het passeren van de hal van de hoofdentree is er links de ingang van de crèche welke zich achter een gesloten deur bevindt. Rechts is er geen deur en stap je gelijk de grootste ruimte van het buurtcentrum binnen. Dit is de ontmoetingsruimte, het visite kaartje van het gebouw met een dubbele verdiepingshoogte, door het gebruik van een vide. Het glas in de ruimte is compleet tot bovenaan doorgezet en biedt hierdoor uitzicht op het park en zorgt bovendien voor veel daglicht in de ruimte. Alle ruimtes zijn rondom de vide gesitueerd. Beneden zijn de toiletruimtes, grote zaal, kantine en een cursusruimte, die direct te bereiken zijn vanuit de ontmoetingsruimte. De kantine heeft een open balie naar de zitruimte die dienst kan doen als uitgifte punt. Boven liggen alle ruimtes aan een galerij die op zijn beurt weer aan de vide ligt. In het buurtcentrum ontstaat een goed overzicht doordat de ontmoetingsruimte met de vide alle ruimtes onderling met elkaar verbindt.

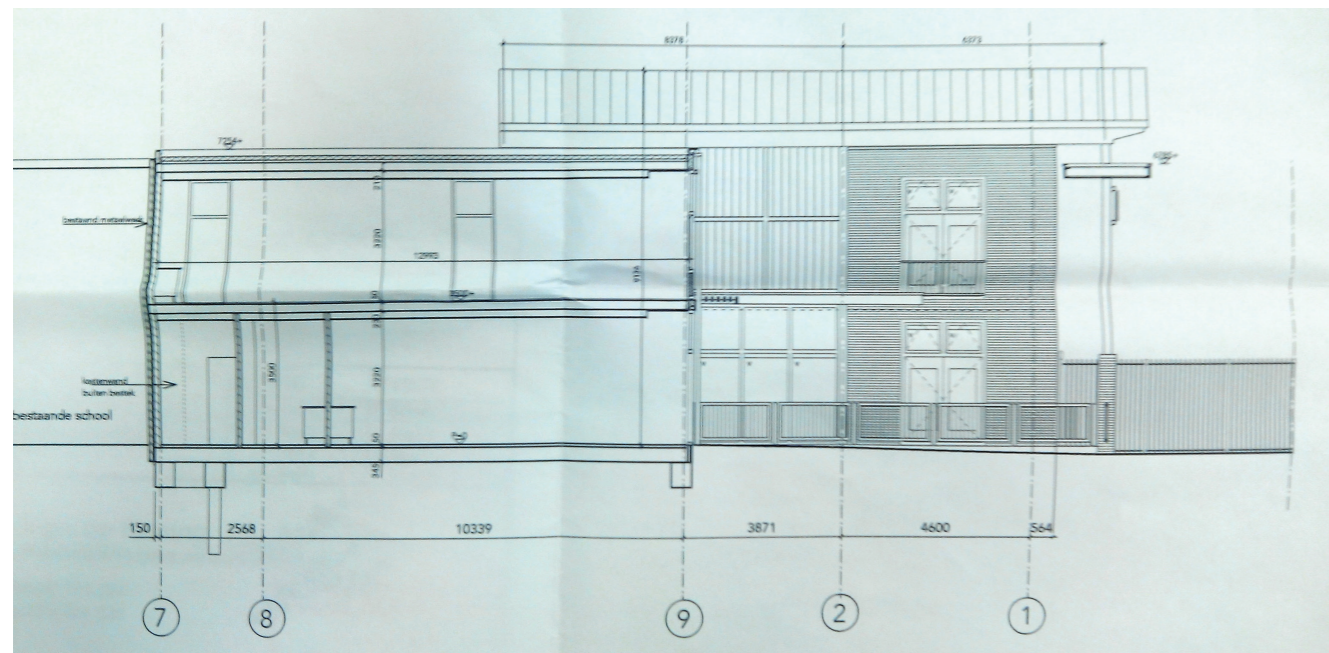
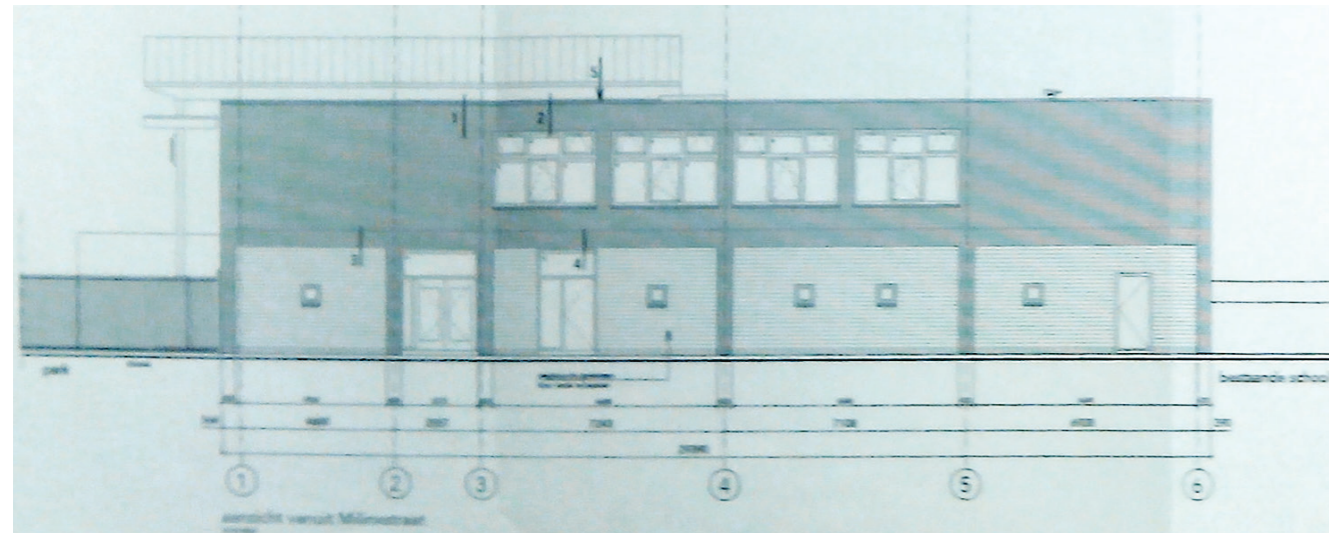
Ontmoetingsruimte, uit infoblad Millinxbloekhuis Lüthi & Niclaes

De tweede verdieping is te bereiken via een trap in de ontmoetingsruimte, dit is voor bezoekers de enige trap naar boven. Voor mindervaliden is er ook nog een lift vanuit de centrale hal naar de galerij. Aan de galerij liggen een spreekruimte, een keuken, een cursusruimte en een kantoor. Het kantoor heeft een groot raam aan de galerij en biedt een overzicht over het hele buurtcentrum. Op de tweede verdieping bevindt zich ook een theater-muziekruimte welke alleen bereikbaar is via een trap in de grote zaal op de begane grond. Deze ruimte is daardoor dus afgesloten van de rest van de verdieping.

De Crèche

De crèche, die links aan de linkerkant ligt als je het gebouw binnenkomt, heeft drie groepsruimtes en een buitenschoolse opvang voor peuters. Elke ruimte heeft een eigen toiletgroep en de groepsruimtes hebben een eigen slaapruijme. De groepsruimtes en de buitenschoolse kinderopvang hebben direct toegang tot de peupertuin, deze buitenruimte is afgesloten zodat er veilig gespeeld kan worden. Aan de peupertuin is een berging vastgemaakt voor de opslag van speelvoorwerpen. Voor de peuters is het ook mogelijk om binnen te spelen in een speelhal. Hier spelen de verschillende groepen door elkaar. De hal is zowel bestemd als toegang tot de achterste groepsruimtes als voor verkeersruimte. In de visie van de crèche worden kinderen in verticale leeftijdsgroepen verdeeld. In de groepsruimtes zitten dus peuters van verschillende leeftijden, er wordt vaak geprobeerd broertjes en zusjes bij elkaar te zetten. Er wordt geprobeerd de verticaal gemixte groepen zo constant mogelijk van samenstelling te houden. Op deze manier krijgen de peuters onderling een band en kunnen de jongsten leren van de oudere peuters.

Boven de crèche op de eerste verdieping bevinden zich twee lokalen van CBS de Akker, een ruimte voor buitenschoolse opvang en een kantoorruimte. Deze extra lokalen zijn alleen te bereiken via de eerste verdieping van de al bestaande school. De school en de nieuwbouw hebben verschillende verdiepingshoogten, dit is opgevangen met een klein trappetje. De buitenschoolse opvang heeft zowel een deur naar het nieuwe deel van CBS de Akker als een deur naar de galerij van het buurthuis. Op deze manier kan de ruimte vanaf beide kanten gebruikt worden. In praktijk is de deur tussen de BSO en de galerij altijd op slot en hoort de ruimte dus bij de school. Op deze manier ontstaat er wel een flexibele plattegrond zodat groei en krimp van het buurthuis of de school gemakkelijk kunnen worden opgevangen.

Gevel en de doorsnede Millinxparhuis, Bouwtekeningen Millinxstraat 69. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam

Activiteiten:

In het voorgaande stuk is de ontwikkeling van de Millinxbuurt beschreven en is het belang van de bouw van het buurthuis zichtbaar geworden. De bouw van het buurthuis heeft een belangrijke omslag in de wijk veroorzaakt: De buurt is veranderd van een van de slechtste wijken van Rotterdam naar een rustige stabielere buurt.

Dock

Het Millinxparhuis wordt beheerd door stichting DOCK. Vanuit de stichting is er één verantwoordelijk persoon aangesteld die betaald wordt. Dit is Pembe Bayrak; zij is het aanspreekpunt binnen het buurthuis en is vrijwel altijd aanwezig. Voor de rest wordt het centrum draaiende gehouden door vrijwilligers.

Functies

Het Millinxparhuis heeft een divers programma met een crèche, school en buurtcentrum. Wel zijn alle functies binnen het gebouw gericht op educatie. Voor kinderen uiteraard de school en de crèche, dit zijn de algemenere voorzieningen in een buurt. Het buurthuis is eveneens gericht op educatie en is voornamelijk gericht op de ondersteunende educatie van zowel kinderen als volwassenen.

Doel

De bewoners van de Millinxbuurt zijn over het algemeen lager opgeleid, sociaal zwakker, hebben een lager inkomen en soms een taalachterstand. Zowel kinderen als volwassenen krijgen educatieve bijstand in het buurthuis, met als doel om de verschillen te verkleinen en de kansen in de samenleving te vergroten.

Programma

Voor kinderen die thuis geen beschikking hebben over een computer is er een computerkamer die zich bevindt in de cursusruimte. Na schooltijd, vooral op de vrije woensdagmiddag, kunnen kinderen hier hun huiswerk maken of spelletjes doen. De grote zaal met de theater-muziekzolder is ervoor bestemd om sport aan te bieden aan kinderen waarvan de ouders zich sport niet kunnen veroorloven. Op deze manier biedt het buurthuis een alternatief voor de sportclubs waar andere kinderen wel naartoe kunnen. Elke week, op de vrije woensdagmiddag worden er aan de jeugd kickboks lessen gegeven door een vrijwilliger. Op andere dagen van de week geeft deze man lessen in andere welzijnsaccommodaties. Op de eerste verdieping is er een ruimte waar kinderen ondersteuning kunnen krijgen bij het maken van het huiswerk.

Millinxparhuis met links midden de buitenruimte van de crèche, uit infoblad Millinxparhuis Lüthi & Niclaes

Tijdens openingstijden zijn buurtbewoners altijd welkom in de ontmoetingsruimte. Hier kunnen ze een kleine snack en een kop koffie bestellen in de kantine. Boven is er een ruimte waar moeders met peuters kunnen spelen. Verder is er altijd maatschappelijke bijstand voor buurtbewoners voor het invullen van formulieren. Ook kunnen bewoners één keer per week terecht op voor een medisch consultatie gesprek.

Ontmoetingsruimte, uit infoblad Millinparkhuis Lüthi & Niclaes

Wisselend Programma

Naast deze vaste activiteiten heeft het buurthuis een programma, dat elke twee weken wisselt. Dit programma komt voort uit initiatieven van bewoners. Een aantal programma's zijn als bijlage toegevoegd. Het buurthuis heeft een 'bottom up' visie. Dit houdt in dat bewoners kunnen aangeven welke activiteit zij graag georganiseerd zouden willen zien. Vervolgens helpt Pembe Bayrak, de verantwoordelijke persoon, meedenken om deze activiteit verder uit te werken. Als er vervolgens genoeg draagvlak is, faciliteert het buurthuis de ruimte voor de activiteit. Stichting DOK beheert het pand dus vanuit een passieve rol. Het is eveneens mogelijk een ruimte gratis af te schrijven voor een activiteit buiten openingstijden, dit gaat middels een sleutelcontract. Er wordt gekeken naar bewoner initiatieven en het buurthuis plant de toekomst niet.

De 'bottom up' aanpak werkt goed, alleen komen in de praktijk jongeren niet met een initiatief. Het is onduidelijk of hier geen behoefte aan is of dat het voor de jeugd te lastig is om een activiteit te organiseren. Daarom zijn er voornamelijk activiteiten voor volwassenen waar de aanpak goed werkt.

Voor de activiteiten gelden een aantal voorwaarden. Ten eerste moeten bewoners die zich willen aanmelden beschikken over dezelfde postcode als het Millinparkhuis. Het Parkhuis is dus ook een voorziening voor de bewoners van de Millinbuurt. Bewoners van buiten de buurt worden doorverwezen naar andere welzijnsaccommodaties. Het Millinparkhuis is dus ook een echte buurtvoorziening en geen stadsvoorziening. Ten tweede moeten de georganiseerde activiteiten gratis zijn om deze voor iedereen toegankelijk te houden. Echter zijn er wel uitzonderingen als er professionals worden ingehuurd, bijvoorbeeld voor het geven van een taal cursus wordt

er een kleine eigen bijdrage gevraagd. Met dat geld wordt geen winst gemaakt, maar hier worden de docenten mee betaald. Er zijn cursussen Engels en Nederlands voor beginners en gevorderden. De taal cursussen kunnen worden gegeven in de cursusruimtes.

In de cursusruimte worden ook teken-, schilderen en nailessen gegeven en buurtbewoners leren er solliciteren, deze cursussen zijn wel gratis. In de computerruimte op de eerste verdieping worden computerlessen gegeven. De grote zaal wordt gebruikt voor beweging van zowel kinderen als volwassenen. Eén keer per week is er voor kinderen kickboksen, theater-les en sport en spel. Voor volwassenen is er yoga en beweging. Deze laatste twee cursussen zijn alleen bestemd voor vrouwen. In de grote professionele keuken op de eerste etage wordt elke woensdagmiddag onder leiding van een professionele kok kooklessen gegeven. Buurtbewoners leren er koken en over hygiëne, met als bedoeling dat ze kunnen koken voor ouderen in de buurt, als een vorm van mantelzorg. Vanuit bewoners is er ook vraag voor fiets lessen, deze worden gegeven in het park. Er is zowel een groep voor opstappers als voor gevorderden.

Speciale dagen

Er worden ook minder frequente activiteiten georganiseerd zoals het koffieconcert dat één keer in de maand op zondag wordt gehouden. Ook wordt in het buurtcentrum stilgestaan bij de Internationale Vrouwendag, op die dag is er een speciaal programma voor alleen vrouwen. Andere zeldzame activiteiten zijn het open huis en een multiculturele dag.

Vrouwen

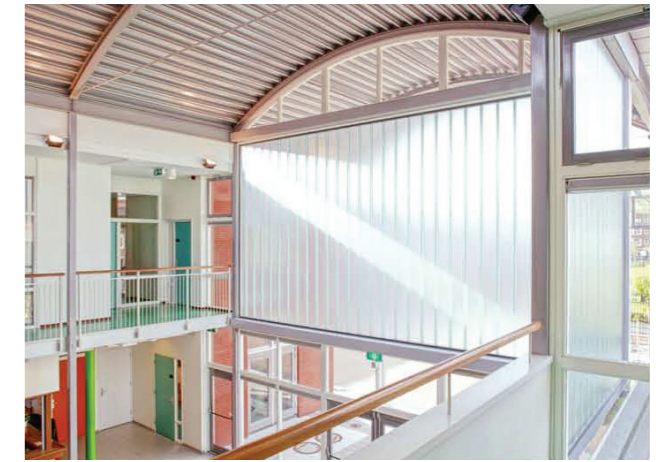
De activiteiten die worden gehouden zijn vooral voor vrouwen. Dit komt doordat vrouwen veel actiever zijn in het buurthuis. Vrouwen zorgen vaker voor de kinderen en worden door de kinderen naar het buurthuis gelokt. Over het algemeen hebben vrouwen een grotere wil om in te burgeren. Zij zijn bereid taal-, computer- en sollicitatielessen te volgen voor een betere opvoeding van hun kind en een betere ontplooiing.

Ontmoetingsruimte, uit Facebook Millinparkhuis

Cursusruimte, uit Facebook Millinparkhuis

Vide, uit infoblad Millinparkhuis Lüthi & Niclaes

Door Wie?	Wat?	Aantal personen	Voor wie?					Wijk	stad	Bron
			hoe vaak? (keer per week)	0-12	12-23	23-65	65+			
	Spreekuur dokter			X	X	X	X	X		Pembe Bayrak
Bassisschool De Akker	lessen		5	X				X		
eigen initiatief	Maatschappelijke hulpverlening				X	X	X	X		Pembe Bayrak
	Zondag koffie concert		0.25			X	X	X		Pembe Bayrak
	Kickboksen		1	X				X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
	Theaterles		1	X				X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
	Sport en spel kooklessen (mantelzorg: koken voor ouderen)		1	X				X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
eigen initiatief	Werkcafé Life	10	1			X	X	X		Pembe Bayrak
eigen initiatief	Teken en schilderlessen		0,5			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
eigen initiatief	Bewegen (vrouwen)		1			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Yoga (vrouwen)		1			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Naailessen		1			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17 mei 2015)
eigen initiatief	Nederlandse les gevorderden		1			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
eigen initiatief (betaald)	Engelse les (beginners)		1			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
eigen initiatief	Thema ontbijt		0,5			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17 mei 2015)
eigen initiatief	Werk aan werk inloop		0,5			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
eigen initiatief (betaald)	Computerles		0,5			X	X	X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
eigen initiatief	Leren solliciteren		0,5			X		X		Programma Dock (9-15 Februari, 11-17, 25-31 mei)
eigen initiatief	Fietsles (1x beginner, 1x gevorderd)		1			X	X	X		Programma Dock (, 11-17, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Millinkids knutselen		1	X				X		Programma Dock (, 11-17, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Kinderkoor		0,5	X				X		Programma Dock (, 11-17, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Inlooppunt voor Bulgaren					X	X	X		Programma Dock (, 11-17, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Jamsessies		0,5			X	X	X		Programma Dock (, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Scott Mello, Operadagen		0,5			X	X	X		Programma Dock (, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	DOCK Caravaan		0,5			X	X	X		Programma Dock (, 25-31 mei 2015)
eigen initiatief	Millinkids Sport en Spel		0,5	X				X		Programma Dock (, 25-31 mei 2015)

Activiteiten Schema Millinparkhuis

Conclusie

Soort Bewoners

In het eerste gedeelte is de visie van de gemeente en de ontwikkeling van wijken uiteengezet, toegespitst op de wijkgedachte. De bouw van het Millinxbuurt en het Sociaal Cultureel Centrum zijn goed te begrijpen als gekeken wordt naar de wijk waarin ze liggen en de periode waarin ze gebouwd zijn. Het Sociaal Cultureel centrum is gebouwd vanuit de gedachte dat sociaal zwakke gezinnen "opgeheven" kunnen worden tot een hoger niveau door ze her op te voeden en vanuit de wijkgedachte van de groep Bos. Een van de doelen van de groep Bos was de verzuiling tegen te gaan door één gebouw te maken voor alle inwoners van het dorp. Dit was ook een belangrijk uitgangspunt bij het Millinxbuurt, waar ook geprobeerd is verschillende groepen bewoners dicht bij elkaar te brengen. De bewoners van de Millinxbuurt nu verschillen meer van elkaar dan die van het Brabantse dorp destijds. De etnische verschillen van nu brengen veel grotere verschillen in cultuur en normen en waarden met zich mee dan de vroegere verzuiling.

Aanleiding tot het bouwen van een buurthuis

De aanleiding voor het bouwen van beide complexen komt ook sterk overeen. In allebei de wijken was de kwaliteit van de huizen erg slecht en onderhevig aan verpaupering. In het ene geval trok dit kansarme gezinnen aan die dakloos waren geworden tijdens de oorlog en in het andere geval sociaal zwakkere allochtonen. Dit heeft geleid tot slechte wijken die beide zijn aangepakt op wijkniveau door de gemeente en hebben als doel om inwoners meer kansen te geven in de samenleving.

Bij beide wijkgebouwen speelt het vergroten van de kansen voor de jeugd een grote rol. Net als 70 jaar geleden in het Brabantse dorp hebben kinderen in de Millinxbuurt al een achterstand op hun leeftijdsgenoten op het moment dat ze naar school gaan. Ook nu wordt gezocht naar manieren van voorschoolse opvang in de eigen wijk.

Multifunctionele Accommodatie

Allebei de gebouwen zijn multifunctionele accommodaties en zijn gericht op verschillende bewoners- en leeftijdsgroepen. Op deze manier komen er zoveel mogelijk buurtbewonersgroepen binnen die met elkaar in contact komen. Heel veel functies komen ook overeen met elkaar, ze hebben allebei een school, een zaal voor theater les, een crèche en een functie als bijeenkomst ruimte.

'Tijdgedachte'

Toch zijn beide wijkgebouwen ook duidelijk een product van hun eigen tijd. Bij het idee van "verheffing" na de oorlog past een multifunctioneel gebouw, waar de wijkbewoners begeleid worden om zelf verantwoordelijk te worden voor hun leven en

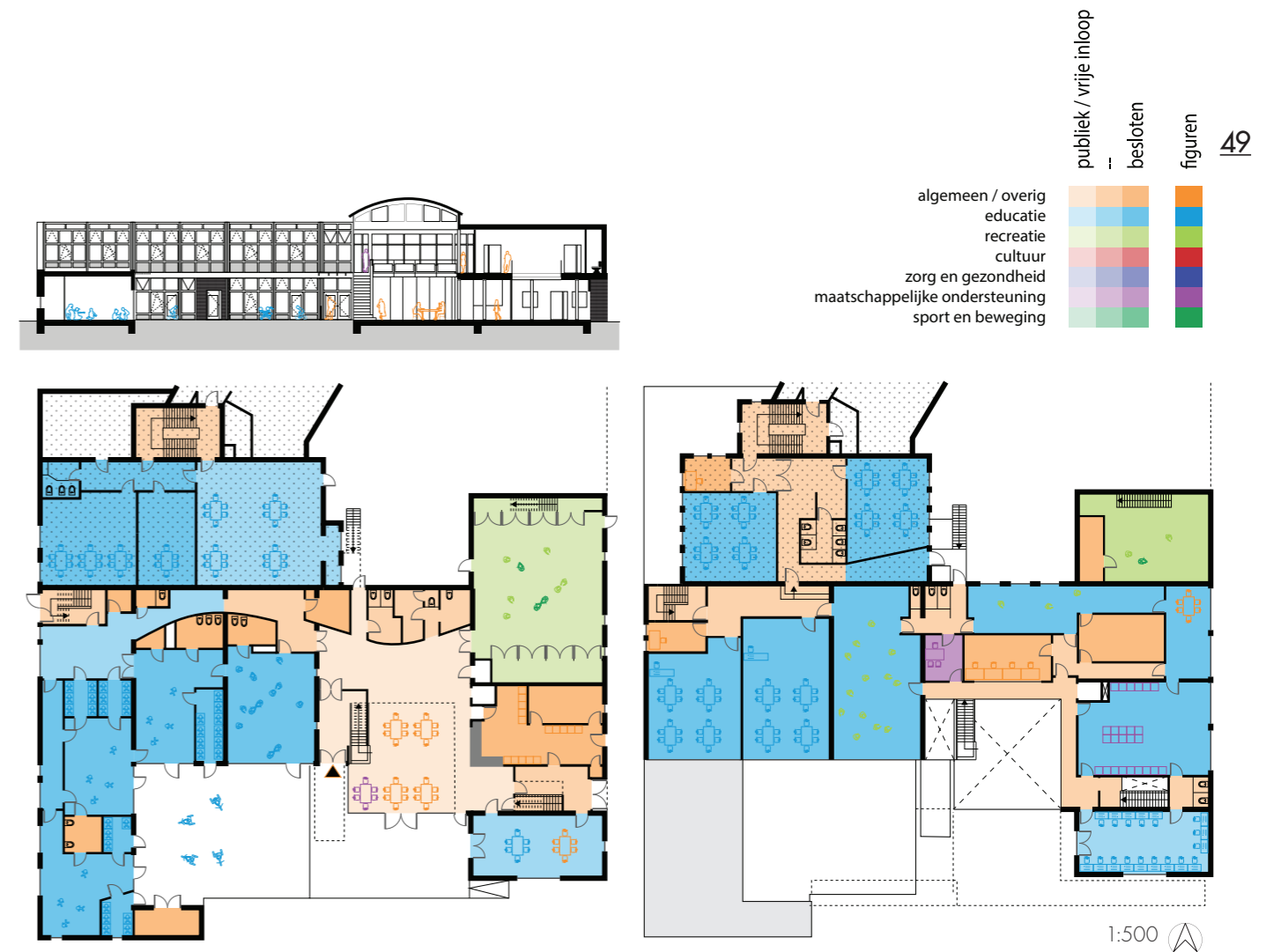
hun wijk. Het sociaal werk in die tijd had een sterk bevoogdend karakter, wat tot veel weerstand leidde. Het is niet duidelijk of de bewoners werkelijk sociaal sterker zijn geworden door deze opvoeding of dat de toenemende welvaart daarin een grotere rol spelen. Wel is er tussen de bewoners van de wijk een sterke cohesie ontstaan, die zelfs voortduurde nadat de wijk was afgebroken. Vooral de verenigingen waar de bewoners zelf verantwoordelijk voor waren bleven lang bestaan.

In de Millinxbuurt zijn veel overeenkomsten hiermee te zien. Opnieuw wordt gekozen voor een laagdrempelig, multifunctioneel centrum en ook nu wordt er een actieve deelname van de bewoners verwacht. De sterk bevoogdende houding van de gemeente, die na de oorlog normaal werd gevonden, zou nu echter niet meer geaccepteerd worden. In het eigentijdse Millinxbuurt wordt samen met de bewoners bepaald wat die bewoners nodig hebben. Het is te hopen dat ook hier net zo'n sterke saamhorigheid tussen de bewoners groeit als in het Brabantse dorp.

Functie kaart Sociaal Cultureel Centrum, bewerkte plattegronden en doorsnedes, uit: Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. Forum, 4(2/3), (p.112) & Wirsing, W., & Splett, O. (1953). Jugendbauten Unserer Zeit. München: Rinn.

48

Functie kaart met links de begane grond, rechts de 1e verdieping en een doorsnede van het Millinxbuurt, bewerkte Plattegronden en doorsnedes, uit: Bouwtekeningen Millinxbuurt 69. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam

Verwijzingen

Literatuur

- Aalbers, B. (2004, 2 25). *Het resultaat*. Opgeroepen op 5 17, 2015, van CBS de Akker: <http://www.cbsdeakker.nl/bouw%20millinxxparkhuis.htm>
- Bakema, J. B. (1949). Sociaal Cultureel Centrum aan het Zuidplein te Rotterdam. *Forum*, 4(2/3), 111-113.
- Boer, N. (2001). De opkomst van de wijkaanpak als dominante strategie in het sociaal beleid. In J. Duyvendak, & L. Veldboer, *Meeting point Nederland. Over samenlevingsopbouw, multiculturaliteit en sociale cohesie*. Amsterdam: Boom.
- Bos, A. (1946). *De Stad der Toekomst-De Toekomst der Stad*. Rotterdam: Voorhoeve.
- Doorn van, J. (1955). Wijk en Stad: reële integratiekaders? In S. Groeneman, & H. Jager de, *Stalkaart der Nederlandse Sociologie* (pp. 231-253). Assen: van Gorcum.
- Gemeente Rotterdam dS+V. (1994). *Nieuwe aanpak Millinx.: fase 3: de uitwerking en organisatie van de "Aankoop-Verbeter-Verkoop."* Rotterdam: Consult.
- Geyl, W., & Bakema-van Borssum Waalkes, S. (1948). *Wij en de Wijkgedachte* (Vol. 1 in de serie 'Plannen en voorlichting'). Utrecht: V. en S.
- Helleman van, J. (2013, maart 6). *Brinkman en Van der Vlugt*. Opgeroepen op Mei 10, 2015, van Top010: http://www.top010.nl/html/brinkman_van_der_vlugt.htm
- Helleman van, J. (2013, maart 6). *Van den Broek en Bakema*. Opgeroepen op mei 10, 2015, van Top010: http://www.top010.nl/html/broek_en_bakema_.htm
- Het Nieuwe Instituut. (2011, juli 27). *BAKEMA, JACOB BEREND*. Opgeroepen op Mei 10, 2015, van Nederlands Architectuur Instituut: <http://zoeken.nai.nl/CIS/persoon/13731>
- Jurcka, G., & Feekes, J. (2000). *Jacob Berend (Jaap) Bakema (1914-1981)*. Opgeroepen op mei 10, 2015, van Kunstbus: <http://www.kunstbus.nl/architectuur/jaap+bakema.html>
- Kerkmeester, A. (2011). *Opgeknapte Millinxbuurt laat verleden achter zich. Charlois*, 11(4), pp. 24-27.
- Knijpinga, H. (1994). *Het Brabants Dorp.: opkomst en ondergang van een Rotterdamse volksbuurt.: 1941-1965*. Rotterdam: Buurtvereniging 'Het Brabants Dorp'.
- Lans van der, J. (2014). *Een wijkgerichte aanpak*. Het Fundament. Amsterdam: ministerie van BZK.
- Meijel van, L., Hinterhür, H., & Bet, E. (februari 2008). *Cultuurhistorische verkenning vooroorlogse wijken Rotterdam-Zuid*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Niclaes, R., & Lüthi, P. (2008, 10 24). *Bureau informatie*. Opgeroepen op 5 15, 2015, van Lüthi & Niclaes-Bureau voor architectuur, onderzoek en procesregie: <http://www.luthi-niclaes.nl/wiezijnwij.html>
- Peter Lüthi*. (2013). Opgeroepen op 5 15, 2015, van Department of Architecture, TU Delft: <http://www.tudelft-architecture.nl/chairs/the-architecture-of-the-interior/staff/peter-luthi>
- Rackwitz, D. (2000 jrg. 8). *Beschavingsarbeid in de Rotterdamse noodwoningcomplexen 1940-1970*. In A. Schoor van der (Red.), *Rotterdams Jaarboekje* (Vol. 10, pp. 410-440). Rotterdam: Gemeentearchief Rotterdam.
- Stichting Historisch Charlois. (2014, september 5). *Na-oorlogse noodwoningen Charlois: Verdwenen maar niet vergeten*. Het Brabantse Dorp, pp. 1-79.
- Wirsing, W., & Splett, O. (1953). *Jugendbauten Unserer Zeit*. München: Rinn.
- Wit de, R. (2002). *Reportage 'Op je klompen': neergang en opgang van oude wijken*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.

Wolters, R. (2004). *Verdwenen Rotterdamse nooddorpen: herinneringen aan het Gelderse, Utrechtse, Drentse en Brabantse dorp* (Vol. 3). Zaltbommel: Aprilis.

Kranten artikelen

- "Cultureel centrum" in Zuid- Onopvallend, maar groot van mogelijkheden. (1948, Oktober 28). *Het Rotterdamsch Parool*.
- "Dorpshuis" in een grote stad"verfrissing voor lichaam en geest. (1948, augustus 14). *Rotterdamsch Nieuwsblad*.
- In het nooddorp Zuidplien is de toestand onhoudbaar. (1950, Maart 6). *De Waarheid*.
- Knijpinga, H. (1981, mei-juni). Nooddorp. *Ons Rotterdam*, 3(Mei-Juni).
- lee van der, J. (1988, November 10). Jos Brink opent nieuw clubhuis in Vreewijk. *Het vrije volk Metropool*, p. 18.
- Noodwoningen na 66 jaar nog steeds overeind. (2007, Juli 10). *De Oud Rotterdammer*, 3(14), p. 19.
- Potters, M. (2000, Augustus 3). Nieuwe toekomst voor Millinxbuurt. *AD*
- Rotterdamse samenleving heeft een zere plek: het Brabantse Dorp. (1963, Juli 3). *Het Vrije Volk*, p. 4.
- Sociaal werk in Rotterdam; Het Zuidplein, stadswijk met een cultureel centrum. (1949, Maart 5). *De Tijd*.
- Straatnamen vastgesteld. (1941, Mei 23). *Rotterdamsch Nieuwsblad*, p. 5.
- Tromp, B. (2007, maart 29). De wonderbaarlijke terugkeer van de wijkgedachte. *Het Parool*.
- Wolters, R. (1981, februari 26). 'Bouw Nooddorp weer op, dan gaan we er weer wonen'. *Het Vrije Volk*, p. 3.

Archieven

- Bouwtekeningen Millinxstraat 69. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam
- Bouwtekeningen Tilburgstraat 27, 1951, Archief van de Dienst Bouw- en Woningtoezicht te Rotterdam: Bouwtekeningen 1940-1967, Rotterdam: Stadsarchief, P30-40-1948
- Geschreven stukken: bestek en toelichting bij de schetsplannen, 1948, Archief van J.B. Bakema (1914-1981). Rotterdam: Het Nieuwe Instituut, d10
- Bouwtekeningen woningen Brabants dorp, 1940, Archief van de Dienst Bouw- en Woningtoezicht te Rotterdam: Bouwtekeningen 1940-1967. Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam, P 99-19-1940
- Stukken betreffende het Programma Veiligheid, het wijkveiligheidsproject Dordtselaan en het overleg Beheer en Veiligheid Millinxbuurt, 1996-1998, Archief van de Deelgemeente Charlois te Rotterdam 1973-2000, Rotterdam: Stadsarchief Rotterdam, 648S
- Bouwtekeningen Millinxstraat 33: CBS de Akker, 1989, Archief van dS + V, Rotterdam: Stadsarchief, B2-1357-1989

Nawoord

Zoeken naar informatie

Bij de introductie van dit vak ben ik voor het eerst in aanraking gekomen met archiefwerk. Ik wist eigenlijk niet wat er bewaard wordt en ik was dan ook positief verrast met wat er allemaal langskwam tijdens de rondleiding door het archief van Het Nieuwe Instituut.

Een paar weken later ben ik opzoek gegaan naar documenten van het Millinxxparkhuis en het Sociaal Cultureel Centrum. De bouwtekeningen van het Millinxxparkhuis kreeg ik vrij snel in handen in het Stadsarchief. Echter bevatte het archief voornamelijk technische gegevens over het gebouw en daarom ben ik verder gaan zoeken naar geschreven documenten. Daarbij vond ik de aanvraag van de bouwvergunning voor het Millinxxparkhuis. Om meer over het gebouw te weten te komen heb ik het gebouw bezocht.

Voor het Sociaal Cultureel Centrum was de zoektocht lastiger, al snel werd duidelijk dat het gebouw ooit in het Brabantse dorp had gestaan en nu niet meer bestond. Na het achterhalen van de straatnamen heb ik deze stuk voor stuk ingevuld in de zoekfunctie die het Stadsarchief biedt voor het zoeken van bouwtekeningen. Daaruit bleek dat de woningen in de Nieuwkuijkstraat (even) en Klundertstraat (oneven) onttrokken waren ten behoeve van het Sociaal Cultureel Centrum. De enige tekeningen op dit adres zijn van de oude Noodwoningen. Ook de Oisterwijkstraat en de Tilburgstraat waar het Sociaal Cultureel Centrum aan lag hadden geen tekeningen. Daarop ben ik gaan zoeken in Het Nieuwe Instituut maar daar heb ik slechts de toelichting bij de schetsplannen kunnen vinden. Volgens Evelien van Es, die het archief heeft opgebouwd zouden de stukken aanwezig moeten zijn, maar ze waren niet te vinden. Helaas komen de tekeningen die gebruikt zijn voor deze scriptie daarom uit een tijdschrift en een boek (Forum& Jugendbauten Unserer zeit). De activiteiten die er plaatsvonden heb ik weten achterhalen door middel van kranten.

Uit verschillende bronnen bleken zowel de Millinxbuurt als het brabantse dorp slechten buurten geweest te zijn. Daarop ben ik me meer bezig gaan houden met de buurt.

Geleerd

De buurt is een belangrijk thema voor deze scriptie, mede daardoor is het onderzoek een stuk meer sociaal geografisch geworden en is naar mijn idee de link met bouwkunde een beetje verloren. Wel heb ik daardoor veel geleerd over de opbouw van wijken en over de manier waarop er in die tijd over werd gedacht en hoe dat tot uiting komt in de Wijkgedachte. Naar het Millinxxparkhuis toe te gaan heeft ook veel inzicht gegeven in hoe het er daar en in de wijk aan toe gaat.

Al voor het bezoek aan het archief heeft mijn docent me aangeraden alles wat je vindt te fotograferen en alles als waardevol te zien. Toch heb ik dit advies niet altijd opgevolgd, waardoor ik hetzelfde archief nog een keer moest opvragen. Hieruit heb ik geleerd dat alles wat je vindt later belangrijk kan zijn in je onderzoek.

Ten slotte wil ik graag Dolf Broekhuizen bedanken voor de hulp en adviezen tijdens de bijeenkomsten.

Toelichting bij de schetsplannen (teek. no. 670 en no. 671)
voor sociale voorzieningen in het noodwoningencomplex bij het
Zuidplein.

Bij het plan A is rekening gehouden met slechts beperkte
financiële middelen en hoeveelheden materiaal.

De voorzieningen zijn daartoe alle ondergebracht in de
twee daarvoor bestemde blokken noodwoningen. Deze blokken
zijn in het plan verbonden door een beperkte ruimte, die
dienst doet als entree en opstelplaats voor kinderwagens.

Vanaf voorplein en entree bereikt men in het Westelijk
blok een gang, waaraan de medische en hygienische consulta-
tiebureaux liggen en tevens de spreekkamers voor Sociale
Zaken, Volkshuisvesting en de diverse kerkelijke-sociale in-
stellingen. De gang is benut als wachtruimte. Verder ligt in
dit blok ook het badhuis, dat in dezen vorm bruikbaar is,
voor het gehele noodwoningen complex. Het heeft vanaf het
voorplein een afzonderlijke toegang, maar is ook bereikbaar
vanuit de eerder genoemde gang. Door dit laatste is het moge-
lijk, om de toiletten dienstbaar te maken voor het gehele
Westelijke blok.

In het Oostelijke blok is het zaaltje gedacht (240 per-
sonen) gedacht voor algemene ontwikkelings- en ontspannings-
doeleinden. Ook is hier een kleiner zaaltje geprojecteerd,
dat benut kan worden voor leeszaaltje of het geven van naai-
knip- en kooklessen.

Een kleine boekerij, garderobe, is aanwezig. De overige
ruimte van dit blok is bruikbaar voor werk en spel van kin-
deren van 2 tot 6 jaar. Een kamer voor personeel is in ver-
binding gebracht met de keukens, die tevens bruikbaar kan
zijn voor deze schoolafdeling. Voor de kinderen is een
waschgelegenheid aanwezig bij de toiletten. Deze toiletten
zijn ook toegankelijk voor de gebruikers van de leeszaal en
grootere zaal. De beperkte ruimte maakt deze combinatie
noodszakelijk. Centraal gelegen is een koffiekeukentje, dat
in de avonden ook dienst kan doen als buffet.

De afdeling voor kinderspel en werk staat in verbinding
met de binnentuin en tegelplateau met zandpeelplaats.

Bij het plan B, tekening 671 is gestreefd naar een oplossing,
waarbij ook woning en werkplaats van den buurtman een plaats
kreeg in het Westelijk blok, terwijl in het Oostelijk blok
de orde werd geprojecteerd en een ruimere gelegenheid werd
geschapen voor het geven van naai-knip-kooklessen en het in-
richten van leesgelegenheid.

Dit alles wordt mogelijk, indien de ruimte tussen de
twee woningblokken bruikbaar wordt gemaakt voor de zaalruim-
te ten behoeve van ontspanning en ontwikkeling. Dit kan met
zeer eenvoudige middelen, nl. in hoofdzaak met beschikbare
oude funderingspalen, waarmee een goede constructie gemaakt
kan worden, die voor dit doel voldoende is (zie doorsnede op
teek. 671). Door deze eenvoudige constructie toe te passen
en tevens de wanden van de bestaande bouwblokken te gebrui-
ken, kan met weinig materiaal en kosten een zaal gemaakt
worden voor 430 mensen.

De vermeerdering van kosten en hoeveelheden materiaal
benodigd voor dit (variant) plan B zijn vergeleken bij die
voor plan A, gering in verhouding met de ruimere mogelijkhe-
den, die dit (variant) plan B biedt voor het Sociale werk
in het bedoelde noodwoningencomplex.

In het algemeen valt van plan A en B op te merken, dat bij de
ruimtelijke ordening gestreefd werd om het gemeenschappelijk ka-
rakter van deze voorzieningen tot uitdrukking te brengen door
een overzichtelijke groepeerings der elementen.

Bakema

Doss.nr. B.W.Tz.B.10.85.1965

GEMEENTE ROTTERDAM

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

Gezien het schrijven van de directeur van de Gemeente-
lijke Woningstichting, houdende kennisgeving van het voornemen
tot het slopen van het gebouw aan de Tilburgstraat nr. 10;
Gelet op de Bouwverordening van de gemeente Rotterdam;

B e s l u i t e n :

- A. Aan de adressant, in verband met het bepaalde in artikel
155, lid 2, van de Bouwverordening van de gemeente Rotterdam de
ontvangst te bevestigen van de bovengenoemde kennisgeving.
- B. Hem te verzoeken, ter voldoening aan het bepaalde in ar-
tikel 155, lid 1, van de voornoemde verordening, alsnog van het
tijdstip, waarop met het slopen wordt aangevangen, alsmede van
naam en adres van de persoon, die met de uitvoering belast is,
aan het Bouw- en Woningtoezicht schriftelijk opgaaf te verstrekken.
- C. Hem er op te wijzen, dat niet met het afbreken mag worden
aangevangen alvorens de bij artikel 194 der bouwverordening voor-
geschreven afscheiding is geplaatst, welke moet bestaan uit een
schutting, aan de bovenzijde voorzien van een naar het gevelvlak
hellende luifel, welke zodanig is ingericht, dat het vallen van
voorwerpen op de openbare straat wordt voorkomen.
- D. Ingevolge het gestelde in artikel 202 van de meergenoemde
verordening als nadere eis te stellen, dat het afbreken met voor-
zichtigheid geschiedt, hiervoor geen explosieve stoffen worden
gebezigd, de materialen worden afgelaten of afgedragen en afkomende
materialen niet op het terrein worden verbrand.

Afschrift dezes mede te geven aan de directeur van Bouw-
en Woningtoezicht in duplo, de directeur van Volkshuisvesting
(Sociale afdeling) en de directeur van de Rteb.

Rotterdam, - 4 NOV. 1965
Burgemeester en Wethouders voornoemd,
Afgegeven voor eensluidend afschrift.
De secretaris der gemeente,

5/11-65

Gesloten 5/9/66

Afschrift voor:

de heer directeur van
Bouw- en Woningtoezicht.

BOUW- EN
WONINGTOEZICHT
Reg. No. B 10,85
1965 met - 1111-2

ZATERDAG 5 MAART 1949

DE TIJD

Sociaal werk in Rotterdam

Het Zuidplein, stadswijk met een cultureel centrum

Verrassend resultaat onder de jeugd

(Van onze Rotterdamse redacteur)

Een dezer dagen hebben wij 'n man ontmoet, die zich vol bezetting en met volledige concentratie geeft aan een bijzondere vorm van maatschappelijk werk, op zeer moderne leest geschoeid, ten behoeve van gezinnen, die steun nodig hebben. Het is de heer Stemvers te Rotterdam. Praat een uur met deze chef van de afdeling Sociale Opbouw van de Maastad over zijn gezinnen aan het Zuidplein en er slaan vonken van enthousiasme in u over. Dit is egn man, die staat voor zijn werk, die er zijn vrije uren voor opoffert en die zijn medewerkers weet te inspireren

Wat in 580 gezinnen met 3000 personen bereikt is door zes sociale werksters en negen gezinsverzorgsters, verdient waarlijk veel lof. In Augustus van het vorige jaar is in bedoelde wijk een wat men noemt cultureel centrum geopend, dat uniek is in den lande. Een niet zo eenvoudige onderneming, waarin in voorbeeldig teamwork vele belangen van de bevolking, vooral van de jeugd, worden behartigd en door tal van voorzieningen de gezinnen op hoger sociaal niveau worden gebracht. Dit centrum schept een nauwe band met de bewoners van het Zuidplein; men lokt initiatieven uit en bevordert de zelfwerkzaamheid.

Zo zijn het gezamenlijk uitwerken van een plan van de Plantsoenuendienst om het terrein te verfraaien, alsmede het schenken en potten van 300 bollen voor de tuin van het cultureel centrum verblijdende symptomen van een sociaal besef, dat men eerder hier niet aantrof. Een voetbalclub (Door Oefening Krachtig), een toneelvereniging en het gezamenlijk verrichten van arbeid door vrouwen versterken bovendien de saamhorigheid en het onderling vertrouwen.

Het belangrijkste is het werk onder de 600 à 800 kinderen beneden zestien jaar. Om Rien en tante Johan hebben de handen vol aan de onstuimige kinderen, die de fraaiste staaltjes van handenarbeid laten zien en wier grootste glorie het is te mogen werken voor de tentoonstelling, die zal worden gehouden. De opbrengst komt ten goede aan de voetbalvereniging van de junioren. Er is verder reeds een cursus in Engels, er komt een jeugdtonelgroep, de zangklas is reeds begonnen en de leden van de ping-pongclub staan te popelen om het bat in handen te nemen.

Het resultaat van dit deel van het

omvangrijke werk? Veel jongens gaan straks naar de ambachtsschool en tal van meisjes naar de vakschool. Vervolgens is de vraag gewettigd of deze kinderen er zonder dit centrum ooit toe gekomen zouden zijn gelden bijeen te brengen, gelijk ze dat bijvoorbeeld deden om in het besit te komen van een geluidsversterker in de poppenkast. En het is ook nog de vraag, of de meisjes er ooit toe gekomen zouden zijn het korf- en handbalspel gezamenlijk te beoefenen.

Wanneer men door dit frisse, keurig in de verf gezette gebouwencomplex wandelt, komt men via de bibliotheek en de lokaliteit, waar de vrouwen kookdemonstraties bijwonen en naalen, in de crèche, waar de kleinste kinderen een prima verzorging krijgen. Speel- en sportterrein sluiten het complex aan de achterzijde af. Vervolgens passeert men kleuterkamers en medisch centrum. En dan is er ook het onvolprezen badhuis, waar wekelijks 600 à 700 baden worden genomen.

Tenslotte biedt een toneelzaal enkele honderden personen plaats. Hier treden de meest kunstinnigen onder de Zuidpleinbewoners voor het voetlicht, maar graag scharen zij zich onder de toehoorders, wanneer er bijzondere avonden zijn, zoals die ter gelegenheid van het St. Nicolaasfeest of het Kerstfeest. Achter in de zaal prijkt de trofeeënkast van de kaartclub, reeds goed gevuld voor de korte tijd van haar bestaan.

Zo wordt in dit centrum dus een basis gelegd, waarvan vooral de jeugd straks bij haar intrede in het maatschappelijk leven het meeste profijt zal trekken. De heer Stemvers werkt hard met zijn staf en hij heeft geduld en vertrouwen. Is het, gezien de huidige resultaten, een wonder, dat hij met een glimlach de toekomst tegemoet ziet?

Nieuwe films

Capitol heeft deze week „Buiten de wet" op het programma. Deze film geeft het weinig verheffende verhaal van een misdadiger, die uit de gevangenis ontsnapt. Een sensationeel geval, spannend, maar van geen enkele waarde. Abott en Costello winnen de slag in Cineac en Victoria Zij doen dit met de van hen bekende flair en grappigheid, waarbij de geestigheid totaal vergeten is. Een samenraapsel van flauwe grapjes voor grote kinderen.

Uitreiking bonkaarten

Voor de uitreiking van distributibonbonnen voor levensmiddelen en tabak en van toeslagkaarten voor a.s. en jonge moeders zijn Maandag te Rotterdam van 9.00 uur tot 16.00 uur aan de beurt de namen van Kon—Kro.

's-Gravenhage

„Cultureel centrum" in Zuid

Onopvallend, maar groot van mogelijkheden

In de zich steeds uitbreidende stad Rotterdam is de wijkvorming een probleem op zichzelf geworden. Iedereen kent het dorp aan het Zuidplein en men weet ook, dat men daar een oplossing voor het probleem tracht te vinden. Twee rijen noodwoningen, waarvan na de oorlog alleen maar de muren overeind stonden, zijn met hulp van rijk en gemeente tot een soort groot verenigingsgebouw verbouwd, dat de naam „Cultureel Centrum" draagt. Direct na de bevrijding is men hiermee reeds begonnen en bij stukjes en beetjes wordt het in gebruik genomen. Vorig jaar kwam het eerste gedeelte klaar, dit jaar is er weer iets bijgekomen en volgende week hoopt men de bibliotheek annex leeszaal in te wijden.

Bibliotheek opent volgende week

Het is nog te vroeg reeds nu te kunnen vaststellen, welke resultaten het Cultureel Centrum bereikt heeft. De verschillende „afdelingen" worden druk bezocht, de ene iets meer, de andere iets minder, maar in ieder geval is de inrichting zeer praktisch en doelmatig. Enkele Engelsen en Amerikanen die er een bezoek brachten, staken hun bewondering niet onder stoelen of banken en ook volgens hen staat het wel vast, dat aan het Zuidplein wijkwerk van zeer bijzondere aard verricht wordt.

De eerste blijken hiervan zijn de diverse verenigingen, die veelal op aandrang van sociale werksters en werkers, tot stand kwamen. Men moet daarbij echter niet denken, dat dezen al te zeer wensen in te grijpen in het leven van de bewoners. Dezen moeten zelf doen en zelf proberen tot een gemeenschap te komen, die een voorbeeld voor anderen is.

Een van de jongste verenigingen is de toneelclub, die reeds aan het repeteren is voor een uitvoering in de grote zaal van het „Cultureel Centrum", die bijna 200 mensen bergen kan. Deze zaal bewijst ook in ander opzicht haar diensten. Om de veertien dagen wordt er een film gedraaid, eenzelfde die men in de bioscopen ziet, maar die geschikt gemaakt dient te worden voor de 16 mm-projector. Men houdt er lezingen en reeds heeft Willem v. Iependaal er gesproken over „Taal en humor". Andere verenigingen, die het bijzonder „goed doen", zijn de reisvereniging, die in de afgelopen zomer reeds twee maal met haar leden op stap is geweest, en een vrouwenclub, waar de vrouwen kook- en naalcursussen volgen en iets leren over de moderne kinderverzorging.

Elk wat wils

De mannen gaan geheel op in hun klaverjasvereniging, waarvan er zelfs twee bestaan; de een is aangesloten bij de voetbalclub D.O.K., die over een eigen clublokaal en veld beschikt. Achter het „Cultureel Centrum" wordt eveneens een sportveld voor de beoefening van atletiek en korfbal aangelegd, maar het zal wel volgend jaar worden, eer het klaar is. Het werk, dat de huislijtvereniging verzet, is wel buitengewoon belangrijk. De mannen (en jongens) leren hoe zij thuis reparaties kunnen verrichten en hoe zij een eenvoudig meubelstuk moeten vervaardigen. Daarnaast zullen zij ook dingen ten algemene nutte gaan maken, als banken voor de sportvelden en werktuigen voor een speeltuin.

In samenwerking met de beplantingscommissie hebben de bewoners grote braak-liggende gronden met houten palen en prikkeldraad afgerasterd, hetgeen door de slechte bodemgesteldheid een uiterst zwaar karvel was. Volgende zomer zullen hier grasperken en bloembedden worden aangelegd.

Het Jeugdwerk

Het jeugdwerk geniet grote belangstelling. Niet minder dan 600 jongeren nemen er aan deel. Tot voor kort brachten zij de avonden door in een gebouw aan de Dordtsestraatweg, maar hun „afdeling" is nu ook overgebracht naar het „Cultureel Centrum". In de vitrines in de gangen hebben de jongens en meisjes hun aardig beschilderd houtsnijwerk en rieten mandjes uitgesteld. Dit werk houdt de jeugd op de winteravonden bezig en is opvoedkundig — zelf werken en zelf zoeken — van groot belang. In twee groepen hebben de leden drie weken van hun vakantie doorgebracht op de Drentse heide.

HET ROTTERDAMSCH PAROOL

Donderdag 28 October 1948

Vindingrijkheid

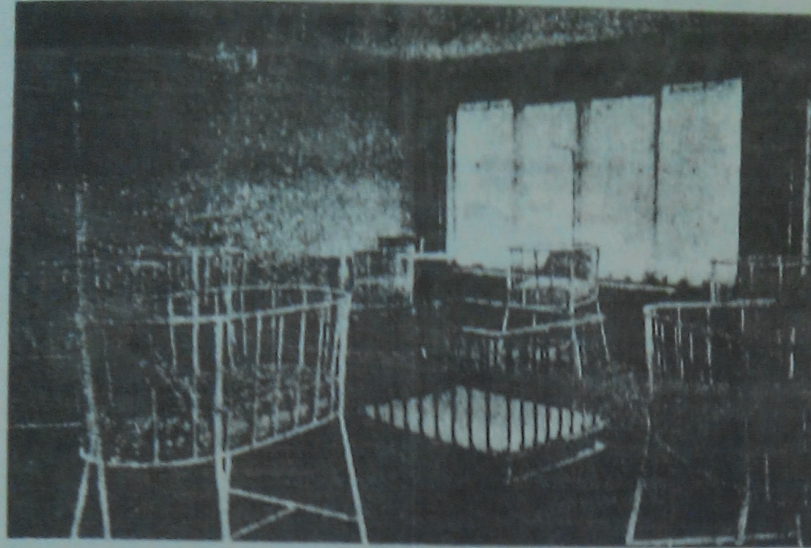
Het „Cultureel Centrum", twee rijen voormalige noodwoningen, lijkt wel erg groot, maar voor de verstrekkende plannen is het eigenlijk nog te klein. Men heeft met gebrek aan ruimte te worstelen gehad, maar dit is juist aan de inrichting van het geheel ten goede gekomen. Het interieur munt uit door staaltjes van binnenhuisarchitectuur en het is de vindingrijkheid geweest, die in tal van moeilijke gevallen een elegante oplossing heeft gevonden. Er zijn tafeltjes en stoelen geconstrueerd, die opvouwbaar of gemakkelijk op en in elkaar te zetten zijn,

waardoor in een oogwenk een grotere ruimte ter beschikking kan komen. In de leeszaal en bibliotheek, die vermoedelijk volgende week opengesteld wordt en 600 boeken bevat, houdt men des middags kookcursussen. Er is ook een kamer voor ruim 70 kinderen, wier ouders bijvoorbeeld overdag niet thuis zijn, en zelfs een kamer voor de allerkleinsten, waar dezen ook kunnen eten en 's middags slapen. De achterkant van het gebouw ligt op het Zuiden en in de afgelopen zomer hebben de kinderen op het halvemaaansvormige pleintje druk gespeeld en geploeterd in het vijfvertje-met-een-zandbak.

Het dorp ligt vrij afgelegen en een dokter woont er niet. Daarom zijn de bewoners dankbaar, dat zij in het „Cultureel Centrum" terecht kunnen, waar zowel een dokter als een verpleegster zijn of hun spreekuren houden. En ook niet iedere wijk heeft de beschikking over een badhuis met acht douche-cellen en twee kuipbaden!

„DORPSHUIS” IN EEN GROTE STAD

VERFRISSING VOOR LICHAAM EN GEEST

ROTTERDAMSCH NIEUWSBLAD

ZATERDAG 14 AUGUSTUS 1948.

Dat was een verademing voor velen, die bij het bombardement van Rotterdam in 1940 hun huis waren kwijt geraakt toen het Noorderdorp Zuidplein tot stand kwam. Na een tijdlang bij familie of vrienden te hebben gevestigd, kregen ze nu weer een eigen woning. Helas op den duur vond menigen het loch wel saai en stierden en ver van alle gezigten van de grote stad te wonen en voor hen was het een geluk, dat na de oorlog de z.g. „wijkgedachte” baan brak, de opvatting, dat de bevolking in de eigen wijk en niet in de vreemde behoeft te genieten welke het dorp zijn ingezetenen biedt. Welk gedeelte van Rotterdam was getuige van uitgebreide proef te nemen met de praktische toepassing van deze wijkgedachte dan het Noorderdorp Zuidplein, dat door zijn afgelegen ligging een eigen gemeenschap op zichzelf vormde. Het Gemeentebestuur voelde er zelfs voor een centraal gebouw te stichten, om als het „Dorpshuis”, dat men in alle plaatselijke gemeenten aantreft, een hok waar kinderclubs samenkomen, waar een bibliotheek is gevestigd en waar volwassenen gezelligheid en zo nodig raad en hulp vinden.

Cultureel centrum

Het bleek mogelijk door samenwerking van twee huizen die voor bewoning niet zeer geschikt meer waren, een centraal gebouw te maken dat „Cultureel Centrum” wordt genoemd en dat voort gebouwd is gekomen. In klein besik vindt men hier veel, dat het leven van jong en oud kan veraangenaemen en verrijken.

Van bij de leugde te beginnen. Voor babies en kleuters is er een Consultatiebureau met een kamer voor de verpleegsters, waar de patientjes worden ingescheiden en gewogen, een dokterskamer en enkele cabines, waar de moeders de kinderen kunnen uit- en aankleden. Ze van praktisch ingericht met een opklapbaar speelstoel, zodat de kleedhokjes ook voor grooten kunnen worden gebruikt.

Daar is er een vertrek, dat met een aantal wettelijke wiegjes tot crèche is ingericht voor die babies, voor wie een derde van de tijd nodig wordt gemaakt. In September zal er in gebruik worden genomen en ook zullen er dan een aantal peuters van 1 tot 3 jaar hier komen rondspelen. Verder zijn er drie kamers, waar 12 peuters van drie tot zes jaar prettig en nuttig kunnen worden bezig gehouden. Wie voor deze dagverblijven in aanmerking komen, wordt uitgenoodigd door de sociale werkers en gezinsver-

zorgsters van verschillende instellingen, die in het Noorderdorp eendrachtig samenwerken. Wel, het moet een genot voor die kleintjes zijn tot de uitverkorenen te behoren. Bij ons bezoek dezer dagen vonden wij in een der vertrekken al een aantal kleuters aan miniatuur-tafeltjes en op miniatuur-stoeltjes gezeten. In een kring geschaard om een „Juffrouw”, die hun een aardig versje voorzong. De kleintjes, die er nog behoefte aan hebben, kunnen ’s middags een dutje doen in het zaaltje met de eenvoudige kinderrustbedjes, dat daarvoor is ingericht. Ook is er een keukentje voor het bereiden van flesjes, papjes en andere voeding, welke in deze afdeling wordt verstrekt en natuurlijk is er een speelplaats. En welk één! Een groen weilte met in een hoek een hele grote zandhoop, een waar duin, en vlak daarbij is een diepe gemetselde bak, die men bij warm weer vol water laat lopen, zodat de kinderen dan heerlijk kunnen poedelen en ploeteren in het frisse nat. Een waar kinderparadijs, dat zo in alle bijzonderheden is uitgedacht, dat er zelfs enkele vitrines zijn ingebouwd. Hierin kunnen de voorwerpen, die de kinderen bij „handenarbeid” maken worden ten toon gesteld, zodat de ouders altijd kunnen zien wat hun spruiten hebben gewrocht.

Kinder-invasie

Want... na schooltijd komen grotere kinderen de vertrekken bevolken, waar overdag de hele kleintjes regeren. Zo groot is de liefhebbertij, dat is te voorzien, dat ze binnenkort ook de andere vertrekken, welke het gebouw telt, zullen bezetten. Daar zijn bijvoorbeeld vijf spreekkamers, waar predikanten, vertegenwoordigers van sociale instellingen en anderen desgewenst spreekuur kunnen houden. Daar is ook een kamer, waar „Huishoudelijke Voorlichting”, kook-, naal- en andere lessen gaat geven. Alleen het Badhuis, dat ook al in het Cultureel Centrum is ondergebracht, zal moeilijk een dubbele bestemming kunnen hebben, maar daartegenover staat, dat het met zijn douches en kuipen intensief wordt gebruikt. De liefhebbertij voor baden stijgt met de dag: er worden nu al 700 baden per week genomen.

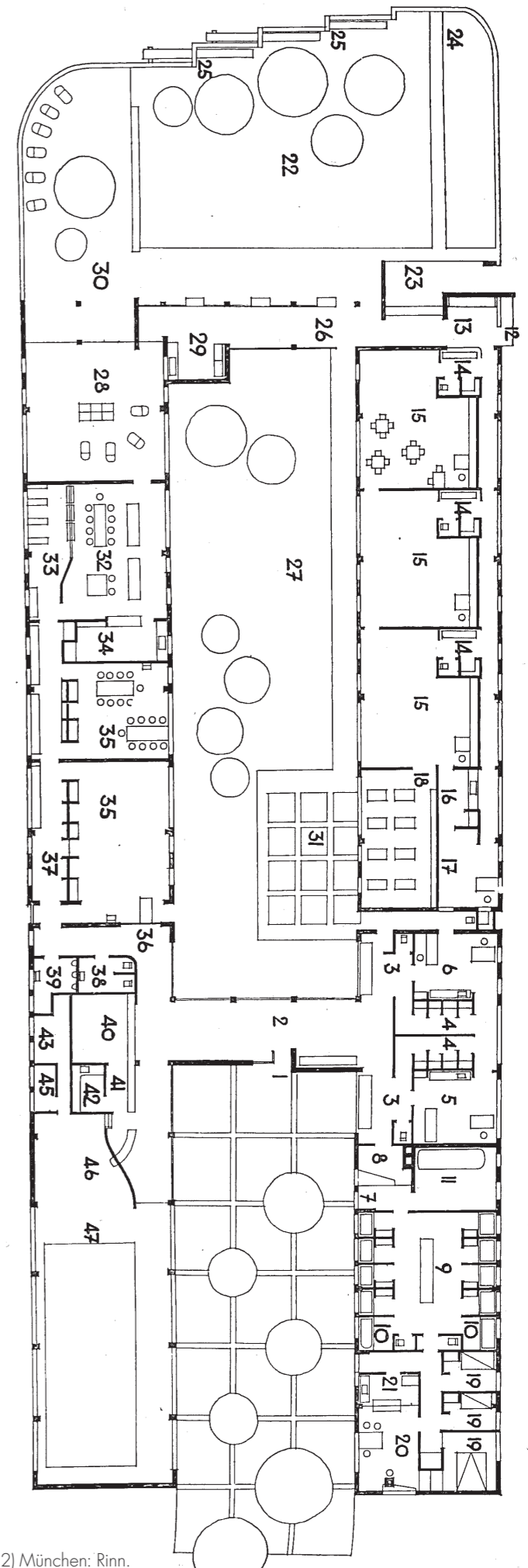
Daarentegen zal de toneelzaal ook vaak worden gebruikt voor het jeugdwerk. Want er is een toneelzaal, een echte, met een toneel kleedkamers, vestiaire en foyer, waar honderdvijftig mensen ververstingen zullen kunnen gebruiken. Zullen... de toneelzaal is al meermalen gebruikt, de eerste maal ter gelegenheid van hetgeen men zou kunnen noemen de geboorte van de gemeenschap Zuidplein. Zodra het Cultureel Centrum gereed was, kregen de bewoners een uitnodiging voor een bijeenkomst in de toneelzaal en daarin legden de twee ambtenaren van Sociale Zaken, die zijn aangewezen om de bewoners met raad en daad bij te staan, de bedoeling van het Culturele Centrum uit. Ogenblikkelijk werd een bestuur gevormd en dit is thans gesplitst in zeven commissies: voor ontwikkeling en ontspanning, voor sport, voor reizen, huishoudelijke voorlichting e.d. Sommige van die commissies zijn al uitgebreid tot verenigingen: er is een voetbalvereniging, een toneelvereniging, reisvereniging, enz. En meent u niet, dat deze verenigingen geheel op zichzelf staan. Neen: de voetbalvereniging is aangesloten bij de Kon. Ned. Voetbalbond en de toneelvereniging

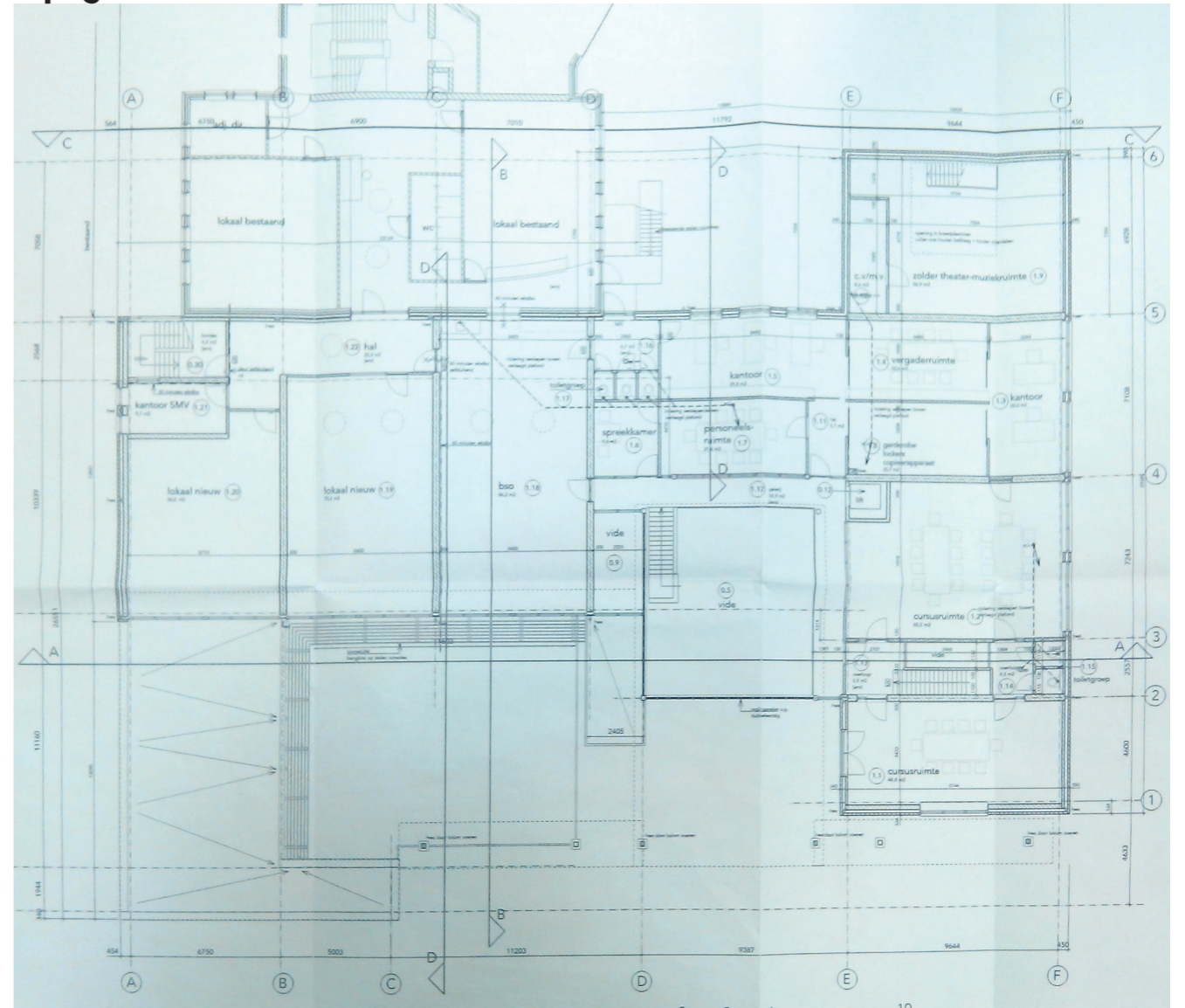
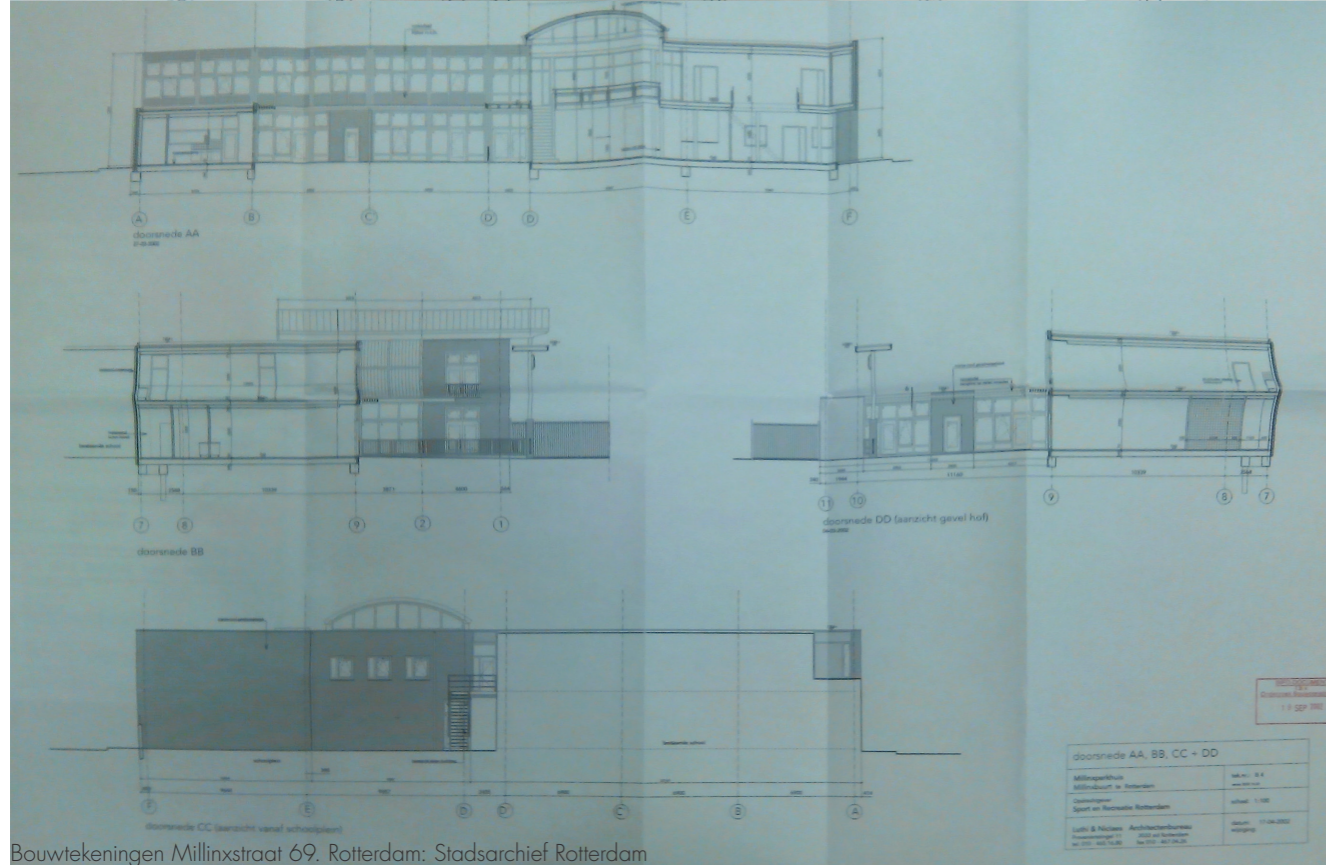
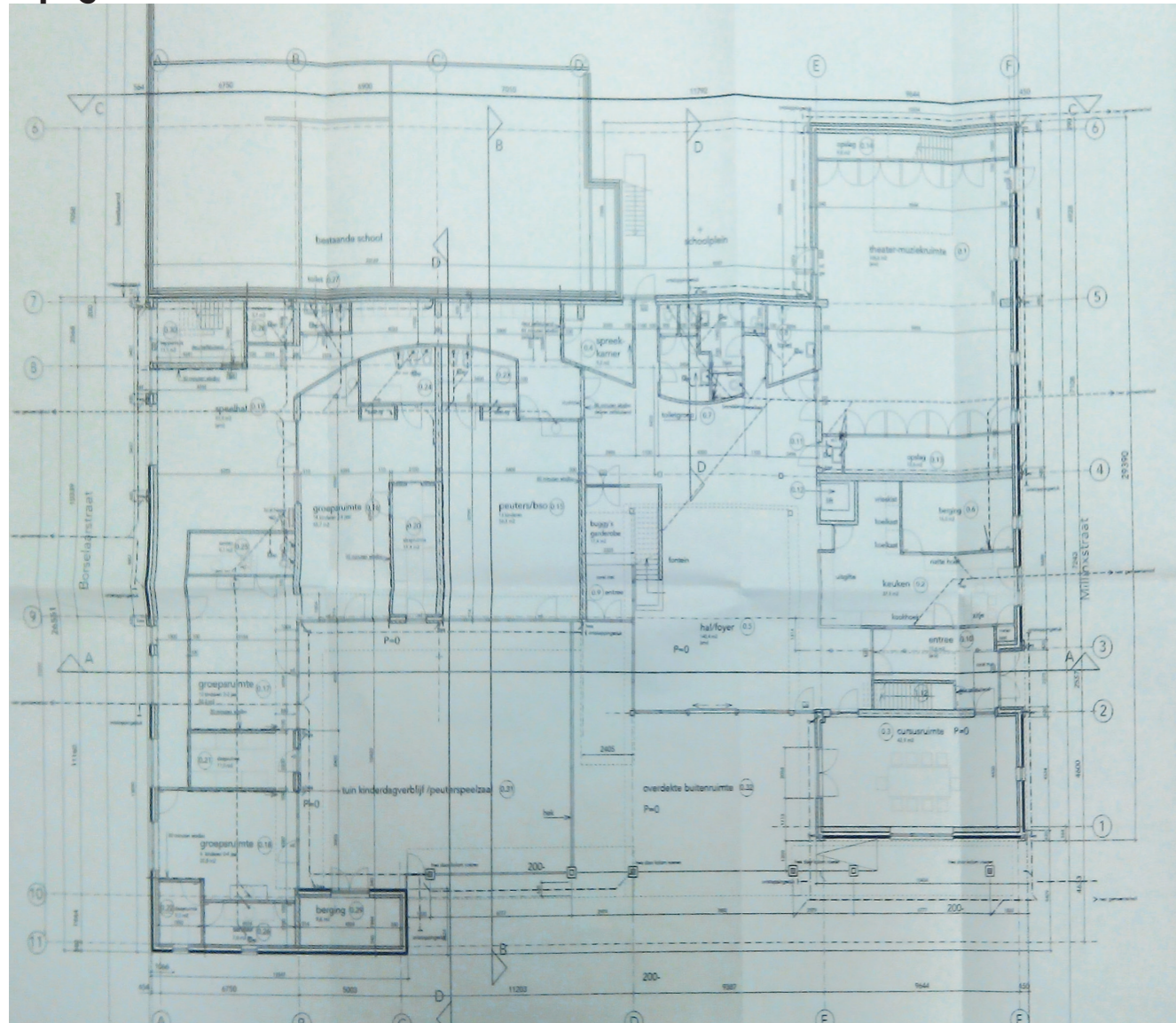
bij de Ned. Amateur-Toneel Unie, enz. Maar wel zijn ze bezield met denkbeelden, waaraan alle egoïsme vreemd is. Zo is de bedoeling van de reisvereniging, dat alle leden eens mee kunnen op een uitstapje, ook al zou hun dit financieel niet passen.

Want dit is de bedoeling van het Cultureel Centrum: de bewoners een middelpunt te geven, waardoor hun eigen leven prettiger wordt en waarin ze elkaar leren kennen en daardoor elkaar kunnen helpen. Per slot zit ieder mens toch wel eens in de put, maar wanneer men „dorpsgenoten” heeft, die van goeden wille zijn en wanneer er een plek is waar men wordt geholpen met de opvoeding van de kinderen, waar men een boek kan lenen (er is ook een bibliotheek), waar men een goede lezing kan horen of een toneelvoorstelling meemaken, dan komen de huismoeders en huisvaders tot het besef, dat er nog iets anders is dan alleen maar slouwen en slaven, dat er in het leven dingen zijn, die het leven waard maken.

Wie weet, misschien zal het Cultureel Centrum Zuidplein eens in heel Nederland en... in de hele wereld navolging vinden.

1:300

PROGRAMMA

11 t/m 17 mei

Wijkgebouw MILLINXPARKHUIS

Ma: 09:00-12:00 Themaontbijt 13:00-15:00 Nederlandse les gevorderden	Donderdag en vrijdag gesloten ivm Hemelvaart
Di: 13:00-15:00 Werken aan werk inloop 15:00-17:00 Computerles A 15:30-16:30 Millinxkids knutselen	Za: 10:00-12:00 Teken- en schilderlessen 16:30-21:30 Jamsessies
Wo: 11:00-12:15 Engelse les, beginners A (€28,- p. 8 wkn) 13:00-14:00 Kinderactiviteit Kickboksen 14:00-15:00 Kinderactiviteit Sport en Spel 15:30-16:30 Kinderkoor 19:00-21:00 Inlooppunt voor Bulgaren	

Gratis!

PROGRAMMA

25 t/m 31 mei

Wijkgebouw MILLINXPARKHUIS

Ma: Gesloten ivm Pinksteren, wel om 20:00-21:00 Scott Mello, Operadagen	Do: 09:00-11:00 Fietsles 13:00-16:30 Naailles 19:00-22:00 Theaterles jeugd
Di: 13:00-15:00 Werken aan werk inloop 15:00-17:00 Computerles A 15:30-16:30 Millinxkids knutselen (3 t/m 12 jr)	Vr: 10:00-11:00 Fietsles 10:00-11:00 Yoga, Ladies only (€2,-) 13:00-15:00 Beweging, Ladies only 15:30-16:30 Millinxkids Sport en Spel (3 t/m 6 jr)
Wo: 11:00-12:15 Engelse les, beginners A (€12,- p. 4 wkn) 11:30-15:30 DOCK Caravaan (3 t/m 6 jr) 13:00-14:00 Kinderactiviteit Kickboksen 14:00-15:00 Kinderactiviteit Sport en Spel (6 t/m 12 jr) 15:30-16:30 Kinderkoor 19:00-21:00 Inlooppunt voor Bulgaren	Za: 10:00-12:00 Teken- en schilderlessen 16:30-21:30 Jamsessies

PROGRAMMA

22 juni t/m 5 juli

Wijkgebouw MILLINXPARKHUIS

Ma: 09:00-12:00 Themaontbijt 13:00-15:00 Nederlandse les gevorderden	Do: 16:15-17:15 Millinxkids Kookworkshop 19:00-22:00 Theaterles jeugd
Di: 13:00-15:00 Werken aan werk inloop 15:00-17:00 Computerles A 15:30-16:30 Millinxkids knutselen (3 t/m 12 jr)	Vr: 10:00-11:00 Fietsles 10:00-11:00 Easy Yoga (€2,-) 13:00-15:00 Beweging, Ladies only 15:30-16:30 Millinxkids Sport en Spel (3 t/m 6 jr)
Wo: 11:00-12:15 Engelse les, beginners A (€12,- p. 4 wkn) 13:00-14:00 Kinderactiviteit Kickboksen 14:00-15:00 Kinderactiviteit Sport en Spel (6 t/m 12 jr) 15:30-16:30 Kinderkoor	Za: 10:00-12:00 Teken- en schilderlessen 16:30-21:30 Jamsessies (28/6)
Do: 09:00-11:00 Fietsles 13:00-16:30 Naailles	Zo: 14:00-15:30 Koffieconcert (5/7)

67024 P-71-50-03 res

Gegevens gemeente vrom 09/02 23349/212

Dossiernummer 2003/1704/83 Datum ontvangst **SV-DIV** Aanvraag ingediend in 6 voud

- 2 APR 2003 Indienen bij dienst of afdeling Afdeling Bouwtoezicht

ingekomen in 4 voud overleg met dhr. R. Verschoor

Verzendadres Ds+V Gemeente Rotterdam Postbus 6699 3002 AR Rotterdam bl@dsv.rotterdam.nl

wijziging

Aanvraag bouwvergunning

1 Gegevens van de aanvrager *Sport + Recreatie*

1a Naam en voorletters *dhr. L. van Bergen en Henegouwen* man vrouw

1b Correspondentieadres *Coolsingel 6*

in Nederland *3011 AD Rotterdam*

1c Postcode en plaats *417 36 16*

1d Telefoon overdag *414 31 21*

1e Faxnummer

1f E-mailadres

1g Bent u eigenaar huurder anders, namelijk *beheerden*

2 Uw bouwvergunning

2a Welke bouwvergunning vraagt u aan?

Lichte bouwvergunning

Reguliere bouwvergunning

Reguliere bouwvergunning eerste fase

Reguliere bouwvergunning tweede fase

→ datum afgifte bouwvergunning fase *x2* *25.09.02*

→ (registratie)nummer bouwvergunning fase *x2* *2002/1786/30/02*

2b Heeft u voor deze bouwwerkzaamheden al eerder een bouwvergunning aangevraagd?

Ja, ga naar 2c

Nee, ga naar 3

2c Op welke datum is de eerdere bouwvergunning verleend/~~geweigerd~~? *25.09.02*

2d Wat is het (registratie)nummer van de eerdere aanvraag om bouwvergunning? *2002/1786/30/02*

3 Lokale en kadastrale aanduiding van het bouwwerk/perceel

3a Straat en huisnummer *Millinxstraat 37 (voorlopig genummerd)*

Postcode en plaats *Rotterdam*

3b Kadastrale aanduiding

Gemeente

Sectie en nummer

Kijk voor deze informatie > in de koopakte van het pand of het perceel of neem contact op met het kadaster